

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

ETUMBIKO LYAVELAPO

2023

13
ANOS
2010-2023

VERSÃO EM UMBUNDU

Nemini Jus Ignorare Conceditur

Kacitava okuti omunu umwe opembula Ekisiko.

OCITYAPA CUKULÍHISO

OCILUKE	OCIKANDA COFEKA CONGOLA Etumbiko Lyavelapo
CUMWELE	Ekanga Lyocikanda
OCITUMBIKO	Lexdata – Sistemas e Edições Jurídicas, Lda.
ETUMBIKO	Etumbiko lyatete Kayovo 2023
ELAVEKELO	500 Kovyasu
ETUNGO LYOCITYAPA	Imprensa Nacional – E.P.
EKUNDIKO LYAHANDELEKIWA	11569/2023
ISBN	978-989-8880-32-1

Ohongele Yolondingupange Vyepitiyo | Grupo Técnico de Tradutores

Usokiyi Wokutata Ovina | Coordenador Técnico: José Pedro

Utepisi Wakapitiyal Gestor de Tradução: Domingos Vaz

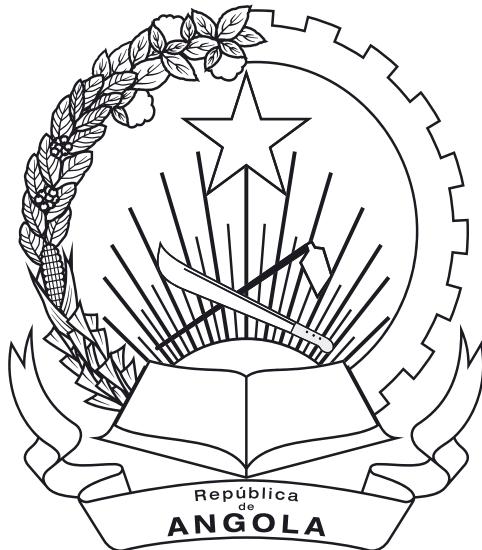
Kapitiya | Tradutores: Arlindo Constantino, Lote Basílio e Clementino Fidel

Ouhunga

Alimi vofeka, ndeci alimi akwavo, vikasi lokupongoloka levando kwenda vo visanga eyova kolondaka vyaco. Kokutanga epitiyo Lyocikanda Cofeka Congola kelimi Lyumbundu, utangi okasanga olombangulo vimwe vyapongoloka ale mekonda lyotembo, citava kokuvangula kwaco ale kokusonha. Oco, ocikanda tukasi lokumôlisa, kepuluvi lilo, lyalingiwa lутate walwa kwenda ekwamiso liwa lyukulihiso welimi.

Nota

As línguas nacionais, como qualquer língua, estão em constante transformação e evolução. Ao ler a tradução da Constituição da República de Angola na Língua Umbundu, o leitor poderá encontrar vocabulário e/ou construções frásicas que já tenham sofrido mutações ao nível lexical, morfológico, fonológico e sintáctico. Contudo, a tradução apresentada, na presente data de publicação, foi realizada com o máximo rigor linguístico.

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

ETUMBIKO LYAVELAPO

2023

VERSÃO EM UMBUNDU

ESAPULO LYEFETIKILO

Ocikanda Cofeka Congola catulikiwa eci ofeka yasanga eyovoko, vosāyi ya Kuvala Kwapupulu vulima wa 1975, okuti ekalo lyomanu lyakalañgo ndoco mekondo lyusumba kwenda ndomo omanu vavangwale kotembo yavo, cikale vekalo lyavo ale kovikelele vakwatele, okukwama eyovo lyomanu kwenda lyofeka yosi oco yamameko kuwa.

Ekalo lyocikanda congola, cikale kolondaka ale kocipango caco coloneke vilo, ovisimīlo vyaco vyafetika vulima wa 1992 eci kwakala onjango yo Bicesse (kupemba wa 1991) epuluvi vasokiya vofeka ovitundo vyomanu kwenda ocela, epuluvi omanu vanõla asongwi vofeka ndocipango cokweca omangu yuvyali kwenda wofeka.

Nda twamõla ciwa, epuluvi linene lyocikanda cetu lyapita vosāyi ya Kayovo vulima wa 2010, eci ohongele yofeka yatavisa ocikanda caco, yikwamīwa toke ciло.

ocikanda culima wa 2010 lyapamisa ovihandeleko vyavelapo vyuvyali, vyasokiyiwa kuvyali wowiñgi kwenda kovihandeleko vyaco, kokusumbila omwenyo womanu kwenda konjongole yowiñgi, oco citave okutunga ofeka yiwa, yisima vosi kwenda yikwatisa vana vasaka, yinena ombembwa komanu kwenda okukõla kwavo.

ocikanda cofeka cimwe kayimõleha ñgo ndukanda wovihandeleko yuvyali. Ocikandaovisimīlo vyendisa owiñgi, vina ava vakwOvikele, cikale ovisimīlo vyuhundikiso, ale ovisimīlo vyolombongo, cikale ovisimīlo vyovituwa ale ovisimīlo vikwavo, vyosi evi nda vyakapiwa kukanda wovihandeleko vyofeka.

Momo upange umwe wowiñgi, ovipango vyovihandeleko vyOcikandavipita kepongiyo linene lyoloseteka, vikale vyofeka ale vyovitundo pamwe

vyowiñgi ale vyomanu kwenda mekonda lyaco, onjango yesombiso yOcikanda oyo yavelapo kupange wulo.

Onjango yesombiso yesokiyo, oseketa yavelapo kolonjango vyesombiso vinene, oyo ilekisa esumbilo kokukwama ovihandeleko vyOcikandayofeka, oyo iseleka ovikwama uviali ayongola kwenda esunga lyomano, ombembwa kwenda vali okuwa kwomanu.

Onjango yesombiso yOcikandaayoko esulilo lyaco, pole onjila yimwe yokusoveka Ocikandaoco vosi vakwame ovihandeleko vyaco kwenda vatava ovipango vyaco.

Esunga lyonjango yOcikandakayikasi lika kovihandeleko tusanga kukanda wonjango yaco, pole oyo ilongisa omanu vosi okusumbila usoma wavana vavyala kwenda ovisila tusanga kukanda wOcikandaoco citave okumõla upange ovo vakasi lokupanga.

Tukasi lokukwama esoneho lilo mekonda lyocikanda ca 2010 lyakwatele ale epongoloko lyocihandeleko etndelo 18/20, lyosãyi ya Kanyenye, omo lyaco cisukila okukwata ovisoneho vyosi oco vikale kukanda umwe-ñgo, okuti cikaleliko komanu okusandiliya ukanda waco oco vatange.

Kokumãla, tupopya hati ovisoneho tukasi lokutanga epuluvi lilo, onepa yimwe yetu twaca kukanda ulo ulinga 12 kanyamo yOcikandayofeka yetu yulima wa 2010.

Luanda, 05 yakayovo vulima wa 2022

Laurinda Prazeres Monteiro Cardoso, Usombisi ukãyi ecaca elungulo kwenda ombyali wonjango yinene yesombiso yofeka yongola.

OCINDEKASE

OCIKANDA COFEKA CONGOLA	
ESITULWILO	17
OCILUKE I	
OVIKUNDU VYAVELAPO	19
Ocinimbu 1 (Ofeka Yongola)	19
Ocinimbu 2 (Ofeka Yusanjawa Yocikele)	19
Ocinimbu 3 (Unene)	19
Ocinimbu 4 (Elinga Lyusoma Wokuvyala)	20
Ocinimbu 5 (Elyongotiy Lyofeka)	20
Ocinimbu 6 (Okukola KwOcikandakwenda ocili caco)	21
Ocinimbu 7 (Ovituwa)	21
Ocinimbu 8 (Umbyali Ulika)	21
Ocinimbu 9 (Onunganduko)	21
Ocinimbu 10 (Umbyali Ulika)	22
Ocinimbu 11 (Ombermbwa kwenda Eteywilo Lyofeka)	22
Ocinimbu 12 (Esokiko Lyukamba lolofeka vikwavo)	22
Ocinimbu 13 (Ocikele Colwali)	23
Ocinimbu 14 (Uhwasi Wamāle kwenda Onjongole Yokufetika Ondando Yimwe)	23
Ocinimbu 15 (Osi Yofeka)	24
Ocinimbu 16 (Uwasi Wapalo Posi)	24
Ocinimbu 17 Ovitundo Vyofeka	24
Ocinimbu 18 (Ovindekase Vyofeka)	25
Ocinimbu 19 (Alimi)	26
Ocinimbu 20 (Ombala Yofeka Yongola)	26
Ocinimbu 21 (Ovikele Vyavelapo Vyuvyali)	26

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

OCILUKE II	
OVIKELE KWENDA EYOVOKO VYAVELAPO	27
OCIPAMA I	
OLOHUNDU VOCALO	27
Ocimimbu 22 (Ocikelle Colwali Lwosi)	27
Ocimimbu 23 (Efetikilo lyeswiso)	28
Ocimimbu 24 (Ukwatunga yinene)	28
Ocimimbu 25 (Vokosamwa kwenda Ovingendaleyi)	28
Ocimimbu 26 (Epondolo Lyovikele Vinene)	29
Ocimimbu 27 (Ekalo Lyovikele, Eyovo kwenda Ohuminyo)	29
Ocimimbu 28 (Ongusu Yovihandeleko)	29
Ocimimbu 29 (Epuluvi Lyokukwata Ekisiko kwenda Ombindikiyi Yovihandeleko)	29
OCIPAMA II	
OCIKELE, EYOVOKO KWENDA OHUMINYO VYAVELAPO	30
Ocimimbu 30 (Ocikelle Comwenyo)	30
Ocimimbu 31 (Ocikelle Cekalo Comunu)	30
Ocimimbu 32 (Ocikelle Lyokukwata Onduko, Utate kwenda vo Omwenyo wove)	30
Ocimimbu 33 (Etateko lyokwiñgilila Vonjo)	31
Ocimimbu 34 (Etateko Kokweca Asapulo)	31
Ocimimbu 35 (Epata, Okukala kwenda Onduko)	31
Ocimimbu 36 (Ocikelle Cokukwata Eyovo Ketimba kwenda Eteywilo Lyomunu lomunu)	32
Ocimimbu 37 (Ocikelle kwenda Esulilo Lyovikwata Vyomunu lomunu)	32
Ocimimbu 38 (Ocikelle Conjongole Lyokukwata Ondando)	33
Ocimimbu 39 (Ekisiko Lyokusumbila Ofela)	33
Ocimimbu 40 (Eyovoko Lyokuvangula kwenda lyokweca esapulo)	34
Ocimimbu 41 (Elisanju Lyukulihiso, Lyetavo kwenda Lyokufendela)	34
Ocimimbu 42 (Ovilinga Vyukulihiso)	35
Ocimimbu 43 (Elisanju Lyokulimöisa Ekalo kwenda Lyukulihiso)	35
Ocimimbu 44 (Elisanju Kupange wesapulo)	35
Ocimimbu 45 (Ocikelle Lyokukwata Otembo, Lyokutambulula kwenda Lyokumöisa upange wovitundo)	36
Ocimimbu 46 (Elisanju lyokukwata Onjo, Yokuñgwañgwala kwenda Yokutunda Vofeka) ...	36
Ocimimbu 47 (Elisanju Lyokukwata Esembele kwenda Lyokufuca cimwe)	36
Ocimimbu 48 (Eyikulo lyokwiñgilila Vomunga)	37
Ocimimbu 49 (Eyikulo lyomunga lyava vatanga kwenda lyava vakwete olovenda)	37
Ocimimbu 50 (Eyikulo Lyesokiso)	37
Ocimimbu 51 (Ocikelle Lyokulañga kwenda Etateko Lyokusulila Upange)	38
Ocimimbu 52 (Okulinga Upange Wofeka)	38
Ocimimbu 53 (Okukwata Ovikele Koloseketa Vyofeka)	38
Ocimimbu 54 (Ocikelle Cokunöla Okavyala)	39
Ocimimbu 55 (Epondolo Lyokulinga Esembele Lyopulitika kwenda Ovitundo Vyolopolitiku)	39

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

Ocinimbu 56 (Elikuminyo Lyaswapo Lyunguvulu)	39
Ocinimbu 57 (Eliteteko kasokiyo, keyikulo kwenda vo kelikuminyo)	40
Ocinimbu 58 (Esulilo ale Etepululo Lyovikele, Ayikulo kwenda Olohuminyo)	40
Ocinimbu 59 (Esulilo Lyekandu Likoka okufa)	41
Ocinimbu 60 (Esulo Lyekangisa kwenda Lyokutata lāvi Olondingāví)	41
Ocinimbu 61 (Akandu Avī kwenda Alingisa Usumba)	41
Ocinimbu 62 (Etateko Lyongecelo Kekanga Omunu Atumbula)	41
Ocinimbu 63 (Ovikele Vyava Vakwatiwa kwenda Vana Vasangiwa Vokayike)	42
Ocinimbu 64 (Etateko lyeyovoko)	42
Ocinimbu 65 (Okwavela Ocihandeleko Cundingāví)	42
Ocinimbu 66 (Esulilo Lyekanga kwenda Ovikele vyeteywilo)	43
Ocinimbu 67 (Elikuminyo Lyelinga Lyeko)	43
Ocinimbu 68 (<i>Habeas Corpus</i>)	44
Ocinimbu 69 (<i>Habeas Data</i>)	44
Ocinimbu 70 (Okweciwa kwenda Okutundišwa)	45
Ocinimbu 71 (Ocikele Cokukwata Eteywilo Vofeka Yikwavo)	45
Ocinimbu 72 (Ocikele Lyesombiso lyesunga kwenda lyutate)	45
Ocinimbu 73 (Ocikele Cokupinga, Cokukonomwisa, Cokufunda kwenda Okusapwila)	46
Ocinimbu 74 (Ocikele Lyelinga Lyowiñgi)	46
Ocinimbu 75 (Ovikele Vyunguvulu kwenda Vyomanu Vomunga yowiñgi wofeka)	46
OCIPAMA III	
KWENDA OVIKELE VYOLOMBONGO, VYOWIÑGI KWENDA VYOVITUWA	46
Ocinimbu 76 (Ocikele Cokukwata Upange)	46
Ocinimbu 77 (Uhayele kwenda Eteywilo Lyomanu)	47
Ocinimbu 78 (Ovikele Vyusanduli)	48
Ocinimbu 79 (Ocikanda celongiso, Lyovisila kwenda Vyombunje)	48
Ocinimbu 80 (Umalehe)	48
Ocinimbu 81 (Umalehe)	49
Ocinimbu 82 (Okukuka)	49
Ocinimbu 83 (Onungafeka lekambo Vetimba)	50
Ocinimbu 84 (Aswaláli Vokosimbu kwenda vana Vayakela Ofeka)	50
Ocinimbu 85 (Ocikele Cokukwata onjo kwenda Omwenyo Uwa)	50
Ocinimbu 86 (Ohongele Volofeka vyokosamwa)	50
Ocinimbu 87 (Ukwasi Wovisila, Wovituwa kwenda Wekalo lyomanu)	50
Ocinimbu 88 (Ocikele lyokweca elisimu)	51
OCILUKE III	
ELYONGOTIYO LYOKUSWISA OLOMBONGO KWENDA ULAVULULI	51
OCIPAMA I	
OLOHUNDIKO VINENE	51
Ocinimbu 89 (Olohudniko Vyavelapo)	51

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

Ocinimbu 90 (Esuñgamo lyowiñgi)	52
Ocinimbu 91 (Elyangiliyo)	52
Ocinimbu 92 (Oliseteka Vyeswiso)	52
Ocinimbu 93 (Olombongo Vyaselekiwa)	52
Ocinimbu 94 (Uwası Wofeka)	53
Ocinimbu 95 (Ukulihīso wowiñgi)	53
Ocinimbu 96 (Ukulihīso Osuke)	54
Ocinimbu 97 (Ovitangi kokweca Onduko kovina Vyokosamwa)	54
Ocinimbu 98 (Ocikele Cokusesamisa osi Yofeka)	54
OCIPAMA II	
ONJILA YOKUSWISA KWENDA OKULAVULULA	54
Ocinimbu 99 (Onjila yokuswisa Olombongo)	54
Ocinimbu 100 (Ombango Yofeka Yongola)	55
Ocinimbu 101 (Onjila yokulavulula)	55
Ocinimbu 102 (Elisimu)	55
Ocinimbu 103 (Alisimu Vyavelapo)	56
Ocinimbu 104 (Etepiso Linene Lyuwasi)	56
OCILUKE IV	
ELYONGOTIYO LYUSOMA WOFEKA	56
OCIPAMA I	
OLOHUNDIKO VYOCALO	56
Ocinimbu 105 (Ovitundo Vyusoma)	56
Ocinimbu 106 (Onduko Yusongwi wofeka kwenda vana vanõliwa oco vakale Vonjango Yinene Yofeka)	57
Ocinimbu 107 (Onjo Yikwama Ocela Cofeka)	57
Ocinimbu 107-A (Elisoneho lyocela)	57
OCIPAMA II	
USOMA WOKUVYALA	57
Ocinimbu 108 (Usongwi Wofeka kwenda Usoma Wokuvyala)	57
Ocinimbu 109 (Ocela)	58
Ocinimbu 110 (Okunõliwa, kanõliwa, etateko)	58
Ocinimbu 111 (Okulilekisa Oco tunõliwe)	58
Ocinimbu 112 (Otembo Yocela)	59
Ocinimbu 113 (Otembo yokuvyala)	59
Ocinimbu 114 (Eciwo Yuvyali)	59
Ocinimbu 115 (Elikuminyo)	59
Ocinimbu 116 (Elikalo lyuvyali)	60
Ocinimbu 116-A (Eteliso lyovopange lyovitundo kesulilo lyuvyali wavo)	60
Ocinimbu 117 (Ekunamelo lyeso)	60
Ocinimbu 118 (Ongusiko yeciwa kowiñgi wofeka)	60

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

Ocinimbu 119 (Apondolo Utumisi Wonguvulu Akwete)	60
Ocinimbu 120 (Epondolo Lyutumisi Usoma Uvyala)	61
Ocinimbu 121 (Epondolo kelitokeko lolofeka vikwavo)	62
Ocinimbu 122 (Epondolo Ndutumisi waswalāli)	63
Ocinimbu 123 (Epondolo konjundo lyofeka yosi)	63
Ocinimbu 124 (Okutalisa ovihandeleko vyohongele lyofeka)	63
Ocinimbu 125 (Ekalo lyovilinga)	64
Ocinimbu 126 (Ovikwamiso vyumbiyali pokati kotembo yitito)	64
Ocinimbu 127 (Ocikele Ceko)	65
Ocinimbu 128 (Epuluvi Ombyali Wofeka Opinga oco ace Usoma)	65
Ocinimbu 129 (Etundilo lya soma ko feka)	66
Ocinimbu 130 (Upulule)	67
Ocinimbu 131 (Mbyali Wavali)	67
Ocinimbu 132 (Epiñgaliso Lyumbiyali Wokefa)	68
Ocinimbu 132-A (Epiñgaliso lyakapiñgala Vumbiyali Wokefa)	68
Ocinimbu 133 (Ekwamo lyolombyali vyofeka vokosimbu)	69
Ocinimbu 134 (Onjango Yelungulo Yavakwavikele)	69
Ocinimbu 135 (Onjango Yelungulo Yumbiyali)	70
Ocinimbu 136 (Onjango yonjundo yofeka)	70
Ocinimbu 137 (Ovilinga yavakwavikele yumbiyali kwenda vakwavo)	71
Ocinimbu 138 (Atateko)	71
Ocinimbu 139 (Ovikele Vyuloñgo wokuvyala Ofeka)	71
Ocinimbu 140 (Ovikele vyekalo)	71
OCIPAMA III	
USOMA WOKUPAÑGINYA OVIHANDELEKO	72
Ocinimbu 141 (Elombolwilo)	72
Ocinimbu 142 (Etungo)	72
Ocinimbu 143 (Ohongele Yetumbiko)	72
Ocinimbu 144 (Oliseteka Vyetumbiko Vyuvyali)	72
Ocinimbu 145 (Vana kavanõliwa kwenda Atateko)	73
Ocinimbu 146 (Okulisoneha)	73
Ocinimbu 147 (Ekalo Lyuvyali)	73
Ocinimbu 148 (Efetikilo kwenda esulilo lyuvangi wokuvyala)	73
Ocinimbu 149 (Vana Vakwete Atateko)	74
Ocinimbu 150 (Atetwiyo)	75
Ocinimbu 151 (Okupesele etumilïwo kwenda okwopiwa kusoma waco)	75
Ocinimbu 152 (Elikalo kwenda Epese lyuvangi uvyyali)	75
Ocinimbu 153 (Epiñgaliso lyasulako)	76
Ocinimbu 154 (Atateko)	76
Ocinimbu 155 (Atepiso vyokati)	77

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

Ocinimbu 156 (Ohongele yowiñgi kayikwete esulilo)	77
Ocinimbu 157 (Epuluvi vanöla ovihandeleko vyofeka)	78
Ocinimbu 158 (Endiso Lyupange)	78
Ocinimbu 159 (Akonomwiso)	78
Ocinimbu 160 (Epondolo Lyelipongiyo)	78
Ocinimbu 161 (Epondolo lyokuvangula kowiñgi kwenda lyokupanga ovihandeleko)	78
Ocinimbu 162 (Epondolo lyokukwama kwenda okukulihisa)	79
Ocinimbu 163 (Epondolo kelitokeko lovitungo vikwavo)	80
Ocinimbu 164 (Ociseleko Cavelapo kwenda Epondolo lyava Vapanga ovihandeleko)	80
Ocinimbu 165 (Ociseleko visule lyepondolo lyava vapanga ovihandeleko)	81
Ocinimbu 166 (Ekalo Lyovilinga)	82
Ocinimbu 167 (Efetikilo lyava Vapanga Ovhahandeleko)	83
Ocinimbu 168 (Efetikilo Lyokusoneha Ukanda Wokupinga Cimwe)	83
Ocinimbu 169 (Okutava)	84
Ocinimbu 170 (Etaviwo)	84
Ocinimbu 171 (Ohongele yinene yofeka yikonomwisa ovilinga vyava vavyala ofeka)	84
Ocinimbu 172 (Ohongele yinene yofeka yikonomwisa ovilinga vyava vavyala ofeka)	85
Ocinimbu 173 (Onjila yyokuteta ocinimbu)	85
OCIPAMA IV	
USOMA WOHONGELE YITETULULA OVIMBU	86
Ocinimbu 174 (Esilivilo lyaco)	86
Ocinimbu 175 (Elika lyakanga)	86
Ocinimbu 176 (Okutuwa kwakanga)	86
Ocinimbu 177 (Asokiyi vitunda kekanga)	87
Ocinimbu 178 (Elika kokusokiya ovina kwenda kolombongo vaca kohongele lyaco)	87
Ocinimbu 179 (Asombisi)	87
Ocinimbu 180 (Ekanga Lyavelapo)	88
Ocinimbu 181 (Ekanga Lyocikanda)	88
Ocinimbu 182 (Ekanga lyatendelo)	89
Ocinimbu 183 (Ekanga Yisomba Aswaläli)	89
Ocinimbu 184 (Onjango yavelapo yasombisi vekanga)	89
Ocinimbu 185 (Elika lyohonhele)	90
Ocinimbu 186 (Epondolo)	90
Ocinimbu 187 (Ukanda Wovikele)	91
Ocinimbu 188 (Eteywilo)	91
Ocinimbu 189 (Ocipundo cikulihisa upange wava vasangiwa kuvyali)	91
Ocinimbu 190 (Onjango yavelapo yasombisi vekanga)	92
Ocinimbu 191 (Ocipundo Caswaläli)	92
Ocinimbu 192 [Okweca]	93
Ocinimbu 193 (Upange wo Mitakati)	93

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

Ocinimbu 194 (Epondo lyo Mitakati).....	93
Ocinimbu 195 (Okukwata Ocikele kwenda Esunga).....	93
Ocinimbu 196 (Eteywilo lyowiñgi)	94
Ocinimbu 197 (Esombiso lyombembwa).....	94
OCILUKE V	
ONJO YETEPISO YOWIÑGI	94
OCIPAMA I	
OLOHUNDU VINENE	94
Ocinimbu 198 (Olonjongole kwenda Ovituwa vyavelapo).....	94
Ocinimbu 198-A (Ekwamo)	94
Ocinimbu 199 (Elyongotiy Lyonjo Yetepiso Yowiñgi)	94
Ocinimbu 200 (Ovikele kwenda eyovoko Yutepisi).....	95
Ocinimbu 200-A (Onjo Yinene Yetepiso).....	95
Ocinimbu 201 (Onjo Yitito Yetepiso).....	95
OCIPAMA II	
ETEYWILO YOFEGA YOSI	96
Ocinimbu 202 (Olonjongole kwenda Olohundo Vyeteywilo Lyofeka).....	96
Ocinimbu 203 (Ocikele LYokukwataaa eteywilo lyofeka)	96
Ocinimbu 204 (Ovina visukliwa visangiwa kovihandeleko).....	96
Ocinimbu 205 (Etepululo kelingo lyovikele etu).....	97
OCIPAMA III	
ETEYWILO YOFEGA YOSI KWENDA ONGONGELA YASWALĀLI	97
Ocinimbu 206 (Eteywilo yofeka)	97
Ocinimbu 207 (Aswalāli voféka Yongola)	97
Ocinimbu 208 (Eteywilo Lyofeka Kwenda Uswalāli).....	97
OCIPAMA IV	
ELAHULULO LYOMBEMBWA KWENDA	98
Ocinimbu 209 (Elikuminyo lyokusokisa Ombembwa)	98
Ocinimbu 210 (Akwenje Velombe)	98
OCIPAMA V	
EKWAMO LYEKOLÍSO YUMBYALI	98
Ocinimbu 211 (Ekolíso Lyutato Uvyali).....	98
Ocinimbu 212 (Olóseketa vyukulíhiso kwenda Ekolíso Lyumbyalı).....	98
OCIPAMA VI	
UKWAKWECA ESUNGA	99
Ocinimbu 212-A (Ukwakweca Esunga)	99

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

OCILUKE VI	
USOMA USANGIWA POKATI KOMBONGE	100
OCIPAMA I	
OLOHUNDU VOCALO	100
Ocinimbu 213 (Oloseketa vyusoma pokati kombonge)	100
Ocinimbu 214 (Ohundo Yokukwataa omoko yokutepisa)	100
Ocinimbu 215 [Okweca]	101
Ocinimbu 216 (Ohuminyo yokunõla usongwi wombonge wove)	101
Ocinimbu 217 (Olotalakiya kolombonge)	101
Ocinimbu 218 (Akalo Yolotalakiya Vombonge)	101
Ocinimbu 219 (Atepivo vyupange)	101
Ocinimbu 220 (Ocitumälo Colotalaikiya)	102
Ocinimbu 221 (Evindiyo ye songolo)	102
Ocinimbu 222 (Okulikwata omunga kwenda ekwatiso)	102
OCIPAMA II	
OLONJO YOMO YO FEKA	103
Ocinimbu 223 (Okulimbuka)	103
Ocinimbu 224 (Olosoma lyo feka)	103
Ocinimbu 225 (Okweca, okutela kwenda esokiyo)	103
OCILUKE VII	
OLOHUMINYO VYOCIKANDA	103
OCIPAMA I	
ETATIYO LYOCIKANDA	103
Ocinimbu 226 (Ovisila Vyocikanda)	103
Ocinimbu 227 (Esulilo Lyelahululo)	104
Ocinimbu 228 (Elahululo Lyovisila Vyocikanda)	104
Ocinimbu 229 (Ovipangelo VyElahululo)	104
Ocinimbu 230 (Esunguluko)	105
Ocinimbu 231 (Ovitangi VyElahululo kavyelekiwile)	105
Ocinimbu 232 (Ovisila VyOcikandakavyalekiwile)	105
OCIPAMA II	
EKNOMWUISO LYESOKIYO	106
Ocinimbu 233 (Onjongole Lyekonomwiso)	106
Ocinimbu 234 (Etavo kwenda Etaliso)	106
Ocinimbu 235 (Otumbo yisukiliwa)	106
Ocinimbu 236 (Otumbo Yepongiyo)	106
Ocinimbu 237 (Otempo Yovina vikwavo visukiliwa)	107
OCILUKE VIII	
OMBANGULO LYASULAKO KWENDA VINA VIKAPONGOLWIWA	107
Ocinimbu 238 (Efetikilo Lyocipango)	107

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

Ocinimbu 239 (Ekalo lyovihandeleko vyapita).....	107
Ocinimbu 240 (Onjango Yinene Yofeka).....	107
Ocinimbu 241 (Ombyali Wofeka).....	107
Ocinimbu 241-A (Elisoneho Velivulu Lyocela).....	108
Ocinimbu 242 (Elulikiwo Lyocela pokati kovambo)	108
Ocinimbu 243 (Estateko Lyasombisi kokunõliwa).....	108
Ocinimbu 244 (Ongecelo)	108
OCITOKEKO I	
EPANDELA LYOFEKA	110
OCITOKEKO II	
OCILIMBU COFEKA	111
OCITOKEKO III	
OHUNDO YOFEKA	112

OCIKANDA COFEKA CONGOLA ESITULWILO

Etu, twowiñgi wongola, mekonda lyasongwi vyetu, vanõliwa pokati kocela oco vakwate omangu vonjango yinene yofeka vosãyi Yenyenye vulima wa 2008;

Tuci okuti ocela culima ulo ukwama onjongole yowiñgi wongola kekõliso lyuyaki wokukwata ofeka yayovokiwa peka lyovindele, veteke lya 11 ya kuvala kwapupulu vulima wa 1975, epuluvi twakwata vofeka ocikanda catete, yatatiwa ciwa toke koloneke vyetalí, tucimba olopandu kwava vaca omwenyo wavo kwenda ongusu yavo kokuteywila usoma kwenda okukola kwofeka yetu;

Kokunõliwa pokati kowiñgi wofeka kwenda kokutambula ohuminyo mekonda lyOcinimbu 158° . Yocikanda culima wa 1992, elekiso likola lyowiñgi oco citave okusoneha kwenda okulekisa ocikanda cofeka Lyongola; Twakulîha esilivilo lyavelapo lyava vapongiya ocikanda catete lyumbiyali kwenda yowiñgi wongola; citava okumõla okuti ocikanda cofeka ilitepa kwenda yikwama onjila yusovoli wofeka kwenda otembo yuyaki yowiñgi wongola, eci vayaka ukolono, noke onjongole yokutambula ofeka peka lyava havakwafekako kwenda ulamba wowiñgi wofeka ukwete soma yâhe oco citave okutunga ofeka yiwa lomanu vakwesunga;

eci vayaka ukolono, noke onjongole yokutambula ofeka peka lyava havakwafekako kwenda ulamba wowiñgi wofeka ukwete soma yâhe oco citave okutunga ofeka yiwa lomanu vakwesunga;

Tupinga ukulīhiso kolosekulu vyetu vanda ale kwenda tupingavo asapulo avo vokosimbu oco citave okwenda lovituwa vyetu vitutokeka ciwa;

Ovituwa viwa vyovisila vyetu vitulongisa ukulīhiso wo África kwenda ovisila vyongola;

Luwalo wokwecela vakwavo kwenda lonjongole yinene yokutokeka owiñgi wongola, lesunga kwenda okukõla komwenyo womanu;

Twasima okutunga owiñgi wofeka wenda lovoko aciwa kovina vyosi, kovopange, kepata kwenda kelitokeko lyakalo etu; vyatungiwa kukulīhiso wavosi oco tukwatevo ofeka yimwe yesunga kwenda yeyovo yisumbila omwenyo, elisokiyo, asakalaso kwenda uwa womanu;

Nda twamõla ciwa, Ocikandalilo lilekisa esulilo lyovihandeleko vyafetika vulima wa 1991, lyanõliwa vohongele yowiñgi wofeka, vocihandeleko 12/91 lyatava okukwata ovitundo vyalwa kofeka, vyanena ohuminyo yovikele kwenda eyovoko lyomanu loloseteka vyolombongo, epongoloko kumbyali wofeka toke kepuluvi lyocihandeleko 23/92;

Tweca uvangi wetu kokusumbila ovituwa kwenda ovikwamo vyavelapo vikõlisa eyovoko lyofeka, usoma kwenda elitokeko vokati yoloseteka kwenda ovitundo vyofeka, eyovoko kositetka yesapwilo kwenda upange waco, etepiso lyusoma woloseteka vyofeka, lyoseteka yitepisa olombongo vyofeka kwenda esumbilo lyovikele kwenda eyovo lyavelapo lyomanu vofeka, vilinga onjila yaswapo yikwatisa ekalo lyOcikandalilo tukasi lokukwama;

Twakulîha okuti ovihandeleko tusanga kOcikandalilo kwenda ekwamo lyaco, likwete esilivilo lyalwa ketokeko lyowiñgi wofeka kwenda kesumulho lyoseketa yuvyali kwenda olonunganduko vyaco vyosi;

Longusu yavosi, levando lyalwa, okukwama kwenda okusumbila ovihan-deleko vyOcikandalilo, okutalamla vo vakwavo okukwama lokusumbila kwenda ovitundo vyomanu lavovo vakwame ovihandeleko evi ndeti;

Oco, tulomba kwenda tusivaya vana vafila ofeka kwenda vakwOngola vosi vapesela omwenyo mekonda lyokuteywila ofeka yetu;

Twakolela konjongole yowiñgi wongola uyongola ombembwa, uwa komwenyo wavosi kwenda okukõla kwofeka wosi oco ukale wokaliye, lovina vyokaliye okuti vosi valitava kwenda vosi vakwata etato limosi;

Twalikuminya okusya esapulo liwa komanu veya konyima yetu kwenda kupange woloseketa vyusoma;

Twatava ovihandeleko vyOcikandalilo ndukanda ukola kwenda wavelapo wofeka Wongola.

**OCILUKE I
OVIKUNDO VYAVELAPO**

**Ocinimbu 1
(Ofeka Yongola)**

Ongola ofeka yikola kwenda yeyovoko, yatungiwa oco omanu vakwate evi vasukila kwenda onjongole yowiñgi wongola okukwata ombembwa, esunga pokati kowiñgi, ohenda, elitepiso, ulamba kwenda okukõla kwomanu vosi.

**Ocinimbu 2
(Ofeka Yusanjawa Yocikele)**

1. Ofeka yetu yuvyali ukwama ovikele kwenda ovihandeleko vyapongiyiwa kokukola kwoñgi, esumbilo lyesokiyo, etepiso lyoloseteka vyuvyali, elitokeko lyofeka, esumbilo kolonjongole yowiñgi okunõla asongwi vavo kwenda ovitundo vilimõlisa kowiñgi oco vanõliwe kuvyali.
2. Ofeka Yongola yiteywila omwenyo kwenda ombembwa ndovikele vya-velapo vyomanu, cikale omunu ulika ale olohonele vyomanu, kwenda yisumbila vo ovihandeleko vyasokiyiwa oco citave oloseteka vyusoma okuvyala lutate kwenda vo ohuminya yaciwa kowiñgi wofeka yikwamiwe.

**Ocinimbu 3
(Unene)**

1. Unene, kayitepisiwa, pole yatyamela kowiñgi wofeka, yinõla kepuluvi lyocela ombyali yofeka lavana vakavyala, ocikele eci ndeti cekwete otumbo yaco yisangiwa kocihandeleko cofeka ale kocikanda cofeka, ovo lavovo vanõla vana vakayakela olonjongole vyavo kohongele yinene yofeka.
2. Umbyali wofeka umõlisa unene wãhe kolonele vyosi vitokeka ofeka Yongola, yilinga vo upange kekwamo yovipama yisangiwa kocihandeleko ale esokiyo, ndeci ocipama covikele yovihandeleko vyokosamwa, osi yosi kwenda okalunga yatyam ofeka, ilu, uwasi woposi, ovava olwi, ovinyama vyokalunga kwenda vyosi vikwete etokeko lofeka.
3. Umbyali ukwete ongusu kwenda ovikele vinene vyokusandiliya uwa usangiwa kombwelio yosi kwenda ovipako visangiwa kusenge ale kanyâla, uwasi usangiwa vololwi ale volokalunga, uwasi usangiwa kesulilo lyofeka

ale kalitokeko lolofeka vikwavo kwenda ovisenge vyasolekiwile vikwete uwasi wofeka, vyosi evi ndeti visangiwa kocikanda cofeka.

Ocinimbu 4
(Elinga Lyusoma Wokuvyala)

1. Usoma wokuvyala yendisiwa lawuna wayula ocela, okuti omanu vosi vanõla asongwi vavo pole umosi lika ovyala, onjila yaco yokunõla yisangiwa vOcikanda kwenda vovihandeleko vyofeka.
2. Kacitava okulonda kuvyali kwenda elinga lyusoma longusu yovota ale pwâyi luyaki, okukwama olonjila vikwavo vikoka okufa ale ombwanja hakuti katuvisangi kOcikandaale kocihandeleko.

Ocinimbu 5
(Elyongotiyo Lyofeka)

1. Ofeka Yongola yatungiwa votembo yetepiso toke kepuluvi lyeyovo veteke lya 11 kuvala kwapupulu vosâyi ya 1975, ocipito cinene cofeka yeto momo oyo eteke twatambula eyovo.
2. Eci tutanga kocipama capita, kacilingi lävi ovina vyavokiyiwa ale vina visimïwa okuvivokiya mekonda lyovihandeleko vyolofeka vykosamwa.
3. Ofeka Yongola yalitepisiwa, kuli olombala kwenda ovambo kwenda vo otuvambo, vosi vikwete onduko visangiwa kOcikanda kwenda kukanda wofeka wokutepisa uwasi.
4. Esulilo lyolonepa yofeka kwenda etungo lyosi, efetikilo, epongoloko kepuluvi lyokupongiya etepiso lyovitundo vyuvyali, ndeci epongivo lyoposi lyofeka kwenda olahongele vikwavo ndeci catyama kolombongo, vyuswalâli, vyukulîhiso ale vikwavo, vyosi evi tuvisanga kovihandeleko.
5. Ocihandeleko cisuñgama upange, olonduko kwenda evokiyô lyolombunge vyatungiwa kwenda vo elulwo lyomanu.
6. Ofeka Yongola kayitepisiwa kwenda kayisondolwiwa momo vana vayakela ale vayongwile etepiso kaliye kavataviwa vali okusenga onepa layimwe yofeka momo yowiñgi ukola wofeka, vana vakwatete epondolo lyokusenga, omanu vanõliwa vuvyali oco vatepise uwasi wofeka kwavosi.

Ocinimbu 6
(Okukola KwOcikandakwenda Ocili Caco)

1. Ocikanda cocihandeleko cavelapo yofeka Yongola.

2. Nguvulu okwama lutate walwa Ocikanda kwenda ocihandeleko lokukwama eci casunguluka, noke osumbila kwenda okisiko esumbilo kowiñgimekonda lyovihandeleko vyaco.
3. Ovihandeleko, ekundiwo kwenda ovilinga vikwavo vyunguvulu, olaseteka vyusoma wombonge kwenda vosi vocalo vakwete esilivilo ndavakwama lutate esokiyo.

Ocinimbu 7

(Ovituwa)

Vosi vakulîha ciwa esilivilo kwenda ongusu lyovituwa vina kavilituna lOcikanda kwenda kavilingi uvî kokukala kwenda komwenyo womanu.

Ocinimbu 8

(Umbyali Ulika)

Ofeka Yongola umbyali ulika yisumbila oloseketa vikwavo vyusoma wofeka kwenda oliseteka vyetepiso vyolombonge kwenda vo etepiso lyusoma usangiwa kalupale, pole vyosi evi ndeti visangiwa kocihandeleko.

Ocinimbu 9

(Onungandiko)

1. Onunganduko yongola citava okuluka ukwafeaka ale ukwafekako pole opinga.
2. UkwOngola wocili omunu wosi okwete tate ale ina wofeka ulo wacitiwamulo vofeka ale kosamwa.
3. Twakulîha okutionunganduko wongola una wosi wacitiwa ale wanõliwakulo kofeka.
4. Kapali omunu wacitiwa kulo kwenda volikala onungaduko yukwafeaka.
5. Ocihandeleko cisapwila asokiyoyiyongwiwa oco citave okukwata onungandaka yukwafeaka.

Ocinimbu 10

(Umbyali ulika)

1. Ofeka Yongola kayikwete etavo layimwe, kuli etepiso pokati kumbyali kwenda akongelo kekwamiso lyovihandeleko.
2. Nguvulu otava kwenda osumbila ekalo kwenda etavo lyolonembele viñ-giviñgi visangiwa vofeka yetu, okuti vosi vakwete epondolo lyokulinga

efendelo lyavo ndomo vayongola, cinene ceci okuti vosi vasumbile vo Ocikanda kwenda ovihandeleko Vyofeka Yongola.

3. Nguvulu otata kwenda oteywila olonembele kwenda afendelo osi, ndeci ovikwata vyaco tunde kefetikilo toke kesulilo, cinene okulahulula Ocikanda kwenda ocihandeleko cofeka.

Ocinimbu 11

(Ombembwa kwenda Eteywilo Lyofeka)

1. Ofeka Yongola yatyamla kombembwa kwenda kesunga luwa wowiñgi, ocikele lyombyali okutepisa uwasi lesumbilo wOcikanda kwenda ocihan- deleko, ndeci vo ketato lolofeka vyokosamwa, kombembwa kwenda kokuteywila ofeka.
2. Ombembwa yikwete efetikilo kElahululo lyovikele kwenda kokukwama luteate ocihandeleko kwenda yikwama vo evi visukiliwa kelitokeko lyofeka yosi kwenda keyovo lyowiñgi.
3. Eteywilo lyofeka yikwama eci casonhiwa vocihandeleko kwenda vo esumbilo lyoseketa lyuyaki, ombili kaswalāli vofeka oco citave okutata kwenda okuteywila uviali lowiñgi wosi wofeka oco vosi vakôle kwenda vakwate onumbi okuti layumwe ovalinga uvī.

Ocinimbu 12

(Ekamba lolofeka vikwavo)

1. Ofeka Yongola yisumbila kwenda yikwama ukanda unene wo ONU (Ekongelo lyolofeka vyolwali) kwenda UA (Ekongelo lyolofeka vyo Áfric) kwenda vo yaposwisa ukamba kwenda upange pokati kolonguvulu kwenda owiñgi waco, okusumbila ovikele evi ndeti:
 - a)- Okusumbila usoma kwenda eyovo yofeka;
 - b)- Esumbilo pokati kolonguvulu;
 - c)- Ocikele lyowiñgi okukwata onjongole yoku yaka vomwenyo kwenda eyovo;
 - d)- Etetululo liwa lyovitangi;
 - e)- Okusumbila omwenya wakwavo;
 - f)- Kacitava okulikapa kovitangi yolonguvulu vyofeka vikwavo;
 - g)- Okulyeca evi vyavelapo;

- h)- Okulikala kwenda okuyaka uvī wava vasole okuponda vakwavo lovota, valandisa epangwe, valandisa omanu vakwavo.
- i)- Ukamba pokati kowiñgi wolofeka oco kukale ombembwa, esunga kwenda eyovo lyomanu volwali.
2. Ofeka Yongola kayitava vali ekangiso lyowiñgi ndañgo ovina vikwavo vinene ekavo ale efuko komanu vofeka.
3. Ofeka Yongola yilinga cosi oco ovituwa vyo África kavilimbiwe kwenda okukölisa ekalo lyomanu kwenda vo olonguvulu vyaco oco citave okukwata elitokeko kwenda eyovo vo África.
4. Nguvulu yongola katava okukapa kulo kofeka ombonge yaswalāli vokosamwa ale vo okukala vonjango yaswalāli yolofeka kwenda vo okukwata aswalāli vayaka ombembwa kolofeka.

Ocinimbu 13
(Ocikele Colwali)

1. Ocikele lyolwali linene ale lyavosi lyakwamīwa lutate eci vasokiya ocikele lilo kwenda vimwe tuvisanga vo kocihandeleko cetu.
2. Akundo kwenda ovikanda vyukamba pokati kolofeka vyolwali vyapongiyiwa kwenda vyataviwa kOcikandayongola eci vayimōlisa kwenda yafetika okukwamīwa kaseteko ovikele alwa kwenda olfeka vikwavo vayisumbila.

Ocinimbu 14
(Uhwasi Wamāle kwenda Onjongole Yokufetika
Ondando Yimwe)

Nguvulu osumbila kwenda oteywila ovikwata vikwete vamwele yaco, cikale omunu umosi ale omanu valwa, yikölisa efetikilo lyomanu kokukwata ondando kwenda okukwata uwasi, evi ndeti visangiwa vOcikanda kwenda vovihandeleko.

Ocinimbu 15
(Osi Yofeka)

1. Osi, yalinga ocikwata cunguvulu, citava okuti nguvulu opitisa ukanda umwe okweca onepa yimwe komunu umosi ale kohongele yomanu oco vatate ale vatungeko cimwe, oco vo osi yikwate esilivilo, kepondolwilo lyOcikanda kwenda lyocihandeleko.

2. Owiñgi usangiwa kolombonge vakwete epondole lyokutalavaya osi, okupanga ovapya kwenda viñgiviñgi, ocikele eli ndeti tuyisanga kocihandeleko.
3. Eci casapwiwa kocipama capita kacitateka Nguvulu okutambula osi acele ale, pole te vafeta cimwe oco vatepulule epese lyu watambwiwa osi yaco.

Ocinimbu 16
(Uwasi Wapalo Posi)

Uwasi wapalo posi, vyupiwa kosi, vina vitunda volokalunga ale vikwavo visangienda vofeka, vyatyamla kunguvulu, eye otepisa kwenda olongisa ndamupi owiñgi ukwata ovina vyaco, Ocikanda kwenda ocihandeleko vyendisa etokeko lyomanu kwenda nguvulu kokupa posi uwasi wofeka.

Ocinimbu 17
(Ovitundo Vyofeka)

1. Ovitundo vyofeka, nda twakonomwisa ciwa Ocikanda kwenda ocihan-deleko cetu, vapongiya ukanda umwe oco valekisa evi valikumiinya okulinga nda vanõliwa kepuluvy lyocela, omoko yokukapa kuvyali yikasi kowiñgi, mekonda lyaco ovitunda vikwete upange walwa wokutavisa owiñgi okunõla vocalo cofeka, pole ovitundo te vasumbila ovihandeleko vyofeka catyama komwenyo wovitunda kwenda ovihandeleko vyocela caco.
2. Ukanda wOcikanda kwenda upange wovitundo vyofeka vikwame lutate walwa kwenda lesumbilo lyocihandeleko apondolo evi ndeti:
 - a)- Ekalo liwa kwenda okukwata oseteka kofeka yosi;
 - b)- Cosi ovo vasima;
 - c)- Upange wavo ukwate elekiso kowiñgi;
 - d)- Nda kwakala onjongole yokulitokeka lovitundo vikwavo, valinge;
 - e)- Okwata evi vitava okulinga lavyo upange wovitundo kwenda kacitava okukwata ovina vikoka uyaki pokati kovitundo ale aswalãli lovota;
 - f)- Epongiyo kwenda ovopange vyovitundo;
 - g)- Okukwata etendelo lisukiliwa vocihandeleko;
 - h)- Kacitava okuti ovitundo vitambula olombongo vitunda kolonguvulu vyolofeka vyokosamwe ndufeto;

- i)- Ukamba pokati kowiñgi wolofeka oco kukale ombembwa, esunga kwenda eyovo lyomanu volwali.
3. Ovitundo Vyofeka vikwate onjongole kwenda ohuminyo kovopange oco vatle okulinga evi ndeti:
- a)- Epongiyo lyovina vyongola kepuluvi lyeyovoko;
 - b)- A salvaguarda da integridade territorial;
 - c)- O reforço da unidade nacional;
 - d)- A defesa da soberania nacional e da democracia;
 - e)- A protecção das liberdades fundamentais e dos direitos da pessoa humana;
 - f)- A defesa da forma republicana de governo e do carácter laico do Estado.
4. Ovitundo Vyofeka vikwete ocikele lyokutatiwa lesumbilo koloseteka vyuvyali, ocikele lyokutatiwa ciwa kovikwata vyekonomwiso vyuvyali kwenda ocikele lyokukala konle yuvyali oco citave okukwama upange vakasi lokulinga, lokulawulula Ocikanda kwenda ocihandeleko.

**Ocinimbu 18
(Ovindekase Vyofeka)**

1. Ovindekase Vyofeka Yongola E pandela Lyofeka, Ondimbukiso Yofeka kwenda Ocisungo Cofekaa.
2. E pandela Lyofeka, Ondimbukiso Yofeka kwenda Ocisungo, ovindekase vyusoma wofeka kwenda vyesumbilo vyowiñgi wofeka, ovyo vyanõliwa eci twatambula eyovo yofeka veteke lya 11 lya kuvala kwapupulu vulima wa 1975, kwenda ndeci tumõla vocihandeleko lyulima wa 1992kwenda vo kovikanda I; II kwenda III yOcikandayokaliye.
3. Ocihandeleko cimõlisa ndomo etu tutata E pandela Lyofeka, Ondimbukiso Lyofeka kwenda Ocisungo Cofeka.

**Ocinimbu 19
(Alimi)**

1. Elimi livangwiwa vofeka yosi opatu.
2. Nguvulu olimbuka kwenda yilongisa alimi akwavo ofeka ndeci vo alimi avelapo vyokosamwa.

Ocinimbu 20
(Ombala Yofeka Yongola)

Ombala yofeka Yongola olupale wo Luanda.

Ocinimbu 21
(Ovikele Vyavelapo Vyuvyali)

Ovikele vyavelapo vyuvyali vyofeka yongola vyevi:

- a)- Okulikuminya eyovo yofeka, etokeko lyofeka kwenda esumbilo lyofeka;
- b)- Okuteywila ovikele omanu, alisanjo kwenda okulikuminya evi vya-velapo komwenyo womanu;
- c)- Okutunga levando ovina visukiliwa oco citave okusumbila ocikele lyolombongo, ocikele lyovituwa kwenda ekalo lyowiñgi wofeka;
- d)- Okulekisa ndomo citave okulinga uwa pokati kwenda okuyova uwa komwenyo wowiñgi wongola, cavelapo olosuke;
- e)- Okulekisa ndomo citava okusulila onjala kwenda uhukwi;
- f)- Okulekisa ovisimilo vikwatisa okukwata ekayo lyuhayele volombu-tika vyesaku ocali;
- g)- Okulekisa ovisimilo vikwatisa okukwata elilongiso lyavois kolosikalo ocali, ndeci tusanga kocihandeleko;
- h)- Okulekisa esumbilo kElahululo lyovikele kwenda kokukwata upange pokati kowiñgi wongola, ketepiso lyaco vosi vakwata osoloti yimosi, layumwe wavelapo ukwavo;
- i)- Okukwata onjongole yokwendisa omanu vonjila yiwa kwenda okukapa ukulihiso kovitwe vyomanu oco citave okuyovoka ofeka, okukwama vo omala tunde kusila toke eci vakwata utunga wokwenda kosikola, okulawulula vo uhayele womala lokuvatunga olosipitali vikwete evi visukiliwa ketato lyaco.
- j)- Okulava ombembwa kwenda eteywilo lyofeka;
- k)- Okumõlisa okuti alumé lakayi valisoka kovikele;
- l)- Okuteywila ekalo liwa vofeka, okukwata onjongole yokulitenga kolohongele viñgiviñgi vyomanu oco citave okutetulula ovitang;

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

- m)*- Okumõlisa eyovo liwa lyomanu vofeka yosi yongola, okuteywuila ovisenge lanyâla, ololwi kwenda ovsila vyolombonge, ovituwa vyowiñgi;
- n)*- Okuteywila, okweca esilivilo lyaco kwenda okusumbila alimi ofeka yongola vyakla vo África, okulelwisa elongiso lyaco oco vikale alimi omanu kwenda vyconomwiso;
- o)*- Okuyaka oco citave okukwata eyovo komwenyo wowiñgi wongola;
- p)*- Okulekisa ukulîhisio, uwa, etungo lyokaliye, okulinga ondando kwenda utate kovikele vyowiñgi, vyoloseteka viñgiviñgi vilinga upangu wanguvulu, ciyongwiwa ekalo liwa pokati kovopange vyosi;
- q)*- Vikwavo visangienda kOcikanda kwenda kovihandeleko.

OCILUKE II OVIKELE KWENDA EYOVOKO VYAVELAPO

OCIPAMA I OLOHUNDO VOCALO

Ocinimbu 22 (Ocikele Colwali Lwosi)

1. Vosi vakwete ocikele, eyovoko kwenda olohuminyo vyaciwa kOcikan-dakwenda kocihandeleko.
2. Onunganduka yongola osangiwa kosamwa yofeka vakwete vo ovikele avo, elisanju avo kwenda ohuminyo vavyala vaca kowiñgi wofeka, okukwama Ocikanda kwenda ocihandeleko.
3. Vosi vakwete ovikele lepata, owiñgi kwenda nguvulu kwenda oloseteka vikwavo vyakulîhiwa kwenda vo ovikele vyo:
 - a)*- Okusumbila ovikele vyakwavo kwenda ovikwata ale ovifuko, esunga, ovituwa vyasunguluka kwenda evi viwa povaso womanu;
 - b)*- Okusumbila kwenda okutata ciawa vakwavo ndove mwle okukwata ocisola ukamba lavakwavo vasoka ndove oco citave okukala vosi pamosi lutate kwenda lesumbilo pokati.

Ocinimbu 23 (Efetikilo lyeswiso)

1. Vosi valisoka pokati kOcikanda kwenda kocihandeleko.

2. Layumwe okembiwa, okoliwa, ale pamwe otetiwa ko ovikele vyāhe, onunganduko yāhe, ale opopiwa lāi mekonda lyocilemo ale pamwe ombonge acitiwa, epata acitiwa, ale vali etavo asangiwa, ale vali ukulīhiso akwate, olombongo vyāhe, ale mwle upange, layumwe ovangula lāvi ukwavo mekonda lyovina evi ndeti.

**Ocinimbu 24
(Ukwatunga yinene)**

Utunga unene ufeatika eci omunu atela anyamo 18.

**Ocinimbu 25
(Vokosamwa kwenda Ovingendaleyi)**

1. Vokosamwa kwenda ovingendaleyi vakwete etato limwamwe lavana vakwafeaka kwenda nguvulu olikuminya okuvateywila.
2. Vokosamwa kwenda ovingendaleyi kavataviwa nda:
 - a)- Vayongola okulikapa koloseketa vyusoma;
 - b)- Ocikele cokunõla olosongwi vyofeka, ndeci ocihandeleko;
 - c)- Okufunda ocitundo ale okulinga onepa yoseteka yaco;
 - d)- Ocikele lyokulinga onepa yolosongwi vyovitundo, ndeci ocihandeleko;
 - e)- Okukwata upange koloseketa vyuvyali;
 - f)- Okwiñgila kaswalāli ofeka, kohongele yeteywilo lyofeka, kwenda koloseteka vyukulīhiso wofeka;
 - g)- Hacitava okukwata upange koloseteka vyetepiso vyolombonge vikasi peka lyuvyali wofeka, ndeci kocihandeleko;
 - h)- Ovikele akwavo kwenda ovikele vyasolekiwa kowiñgi wofeka ndeci cikasi kOcikanda kwenda kocihandeleko.
3. Omanu vasangiwa kolombonge lovituwa vikwavo vofeka yongola citava okuti nguvulu ovāha ovikele amwe kwenda lovikele vyaco, ovihandeleko evi ndeti vokosamwa havavikwete momo hacitava okwīha vana havakwafeaka ko.

Ocinimbu 26
(Epondolo Lyovikele Vinene)

1. Ovikele avelapo visangiwa kukanda wOcikandakatoka ovi kele akwavo vyocihandeleko kwenda olungulo akwavo tusanga kukanda wolofeka wovikele.
2. Ovisila vyOcikanda kwenda evi vyasunguluka visangiwa kukanda wOcikandawavelapo vikulihisiwe ciwa kwenda vikwamîwe luate walwa kukanda wasokiyo walume, ukanda wOcikandawalume ko África kwenda owiñgi waco ukwamo vo ovikele visangiwa kelitokeko lyolofeka vyolwali vitanga ovison vyaco, yataviwa vofeka yongola.
3. Kokutetulula ovitangi vyesombiso kolonjango vyaco vyongola vikwama ovisonho yukanda yovikele yavelapo kwenda vakwama ovikele vyolofeka vyatukwiwa ale ketendelo lyapita, ndañgo vosi kavayipingile.

Ocinimbu 27
(Ekalo Lyovikele, Eyovo kwenda Ohuminyo)

Ekalo lyovihandeleko lyocikele, lyelisanju kwenda lyohuminyo kwenda vali ovikele avelapo kavilisokiya visangiwa kesokiyo, vyataviwa kocihan-deleko ale kohongele yinene yolofeka ale pamwe yoloseketa vyatyama kovihandeleko vyofeka.

Ocinimbu 28
(Ongusu Yovihandeleko)

1. Ovikele vyOcikandavyatya kocikele, kelisanju kwenda kohuminyo vyavelapo citava calwa ciwa okuvikwama vosi kwenda vitokeka oloseteka vyosi vyofeka.
2. Nguvulu akwate onjongole yokufetika okusonha ovihandeleko kwenda ovikele vikwavo vyendisa upange kwenda ombangulo yakwatiwa nda citave ale syo.

Ocinimbu 29
**(Epuluvi LYokukwataaa Ekisiko kwenda
Ombindikiyi Yovihandeleko)**

1. Vosi vakwete ombindikiyo Yokukwataaa ovikele vyeteywilo kolonjango vyesombiso oco citave okulipopela kovikele avo, hacitava okuti esunga kayeciwa kuyuna kaswilepo atateko vyâhe mekonda lyolombongo.

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

2. Vosi vakwete ocikele, kocihandeleko, twopa ko esapulo kwenda ekonomwiso lyovihandeleko, kefeto lyaco kwenda kokukwata vana vateywila ovikele omanu.
3. Ocihandeleko cisuñgama kwenda citeywila okutuwa kuwa kwesapulo lyofeka.
4. Vosi vakwete ocikele okuti eci akasi lokufunda cimwe konjango yesombiso kwenda usombi katavele ovikele vyāhe, voyevelekoñgo yimosi otembo yisukiliwa.
5. Oco citave okuteywila ovikele, ovikele kwenda ohuminyo vyomanu, ocihandeleko cipamisa owiñgi okukwama lonjanga yalwa kwenda lutate ovitangi vyavo oco akwate otembo yisukiliwa okuliteywila kovitangi vikeya.

OCIPAMA II

EVIKELE, EYOVOKO KWENDA OHUMINYO VYAVELAPO

EPULUVI I

EVIKELE KWENDA EYEVOKO VYOMANU KWENDA VYOWIÑGI

Ocinimbu 30

(Ocikele Comwenyo)

Nguvulu osumbila kwenda oteywila omwenyo womunu lomunu.

Ocinimbu 31

(Ocikele cyekalo Lyomunu)

1. Ekalo lyesumbilo, lyovisimilo kwenda lyetimba lyomanu likola.
2. Nguvulu osumbila kwenda oteywila omunu kwenda okukala kwāhe.

Ocinimbu 32

(Ocikele LYokukwataaa Onduko, Utate kwenda vo Omwenyo wove)

1. Omanu vosi vakisikiwa okukwata onduko yomunu umweñgo, okukala ukwafeka lokukwata ovopange, okukwata vo onunganduko, okukwata onduko yiwa pokati kowiñgi kwenda vo okukwata utate komwenyo wepata.
2. Ocihandeleko cikwete ohuminyo yiteta ovilinga vikoka uvī kovimwenyo yomanu vakwavo kwenda yasapulo vyomanu kwenda vyepata.

Ocinimbu 33
(Estateko lyokwiñgilila Vonjo)

1. Onjo yomunu kayiñgilīwa.
2. Kacitava omunu umwe okwiñgilīla ukwavo ale okuhupilila vonjo yāhe mwle pole eye kacikulihīle, citavañgo nda oseketa yelombe yaca etumiso lYokukwataaa omunu waco, kwenda vyosi vyalingiwa vikwama esokyo kwenda ocihandeleko kwenda vo vyasesama povaso omanu.
3. Ocihandeleko ceca ndomo citava okwendisa upange waco, oloseteka yelombe ovo vaciñgisa, ovo vopa kwenda vo vakwata ovikwata vyosi, olopapelo vikwavo visangiwā konjo.

Ocinimbu 34
(Estateko Kokweca Asapulo)

1. Kacitava okupopya elumbu lyovikwata vyesapulo vyomunu lomunu, ndeci esapulo lyovisonho, ovipopelo vyopeka kwenda vikwavo.
2. Citavañgo nda oloseteka vyesombiso vyavelapo vapinga cimwe ndeci tusanga kocihandeleko, citava okuti kukala vo oseketa yelombe okuta ovitangi vyaco kwenda ovina vikwavo vyomunu lomunu.

Ocinimbu 35
(Epata, Okukala kwenda Onduko)

1. Epata ohongele yavelapo pokati kowiñgi kwenda yikwete eteywilo linene lyanguvulu, nda ceci omanu vakwla ale kelitokeko lyaco, pokati kulume lukāyi.
2. Vosi vakwete ocikele lyokunōla kwenda okutunga epata ndeci kOcikan-dakwenda kocihandeleko.
3. Ulume lukāyi vosi valisoka pokati kepata, pokati kowiñgi wofeka kwenda wonguvulu, oco vakwate ovikele awa ofeka kwenda vo vakwate ovikele vimwe.
4. Ocihandeleko cipopya cosi cisukiliwa kwenda onjongole yokukwela, yokulitokeka ndeci vo esulilo lyaco.
5. Omāla vosi valisoka ndeci cipopya ocihandeleko cofeka, kacitava okupembula omāla kwenda vo okuvaca olonduko vikoka osōyi komāla.
6. Eteywilo lyovikele kwenda ovikele vyomāla, ndeci elongiso lyaswapo kwenda letato liwa, eteywilo lyuhayele, omwenyo uwa kwenda elongiso

ovikele vyavelapo visukila epata, nguvulu kwenda owiñgi wofeka okuvikwama.

7. Nguvulu lekwatiso lyepata kwenda owiñgi wofeka, vakwete upange wocili wokweca eyovo komāla lakwenje, ndeci vo eteywilo lyovikele avo lyokunõla ocitundo ale oloseketa vikwavo vyofeka ndeci oseteka yitata ovituwa vyofeka, oloseketa vyolombongo, oseketa yamalhe, yolondonge, yalongsis, yavana vatunga ofeka, yamâlehe vakwete etokeko loloseteka vyolofeka vikwavo.

Ocinimbu 36

(Ocikele Cokukwata Eyovo Ketimba kwenda Eteywilo Lyomunu lomunu)

1. Omunu wosi okwete ocikele lYokukwataaa ocikele lyokuyovoka etimba kwenda eteywilo lyomunu lomunu.
2. Kakuli omunu okwata etateko lyeyovoko lyâhe, citavañgo nda etateko lyaco lisangienda vocihandeleko.
3. Okukwata eyovoko lyetimba kwenda lyomunu lomunu cisukila vali:
 - a)- Ocikele yitateka olonjila vyosi vyokuvetiwa, cikale omanu vakasi kuvyali ale omunu lomunu;
 - b)- Ocikele okuti kacitava okutimbwiwa ndañgo ekangiso lyaco hayalwile calwa, kayilingi lâvi omwenyo womunu;
 - c)- Ocikele lYokukwataaa uhayele uwa, citava ketimba ale kovisimîlo;
 - d)- Ocikele lyokuteywila etimba lyove mwle;
 - e)- Ocikele lyokulikala okweca etimba lyove oco vakulîhise ciwa uveyi womanu kwenda citave okutanga uveyi waco, citava lika nda vakukonomwisa otembo kwenda ove watava.

Ocinimbu 37

(Ocikele kwenda esulilo Lyovikwata Vyomunu lomunu)

1. Vosi vakwete ohumniyo Yokukwataaa ocikele lyovikwata vyavo kwenda epitiso kukwavo, ndeci cikasi vOcikanda kwenda vocihandeleko.
2. Nguvulu osumbila kwenda oteywila ovikwata lovikisiko vikwavo vyavelapo vyomunu lomunu kwenda vyowiñgi kolovambo, citava lika okupa eci otembo yipita ale nguvulu oyipita kokwâhe okweca kumwle olombongo ndeci cikasi kOcikanda kwenda kocihandeleko.

3. Ofeto lyaco likaciwa, twamõla vetendelo lyapita oyo yitelïsa etambulo lyocikele peka lyamwele oco cikale canguvulu.
4. Nguvulu otambula ovikwata vyomunu lomunu oco vikale vyâhe, cikale cosi ale onepa, ovikwata vitito kwenda ovikwata vikwete esilivilo lyalwa vikwete ale omanu, pole nguvulu nda oyongula okupa cimwe olinga eci ayongola mekonda lyavosi vasukila vo etepiso liwa kwenda mekonda lyovina vitateka omwenyo wowiñgi wofeka ale pamwe ovikele vikwavo vyuvyali wofeka.
5. Ocihandeleko cisuñgamisa ovikwata vitumbwiwa oco vikale konguvulu, ndeci cikace ketendelo yapita.

Ocinimbu 38

(Ocikele Lyonjongole LYokukwataaa Ondando)

1. Onjongole Yokukwataaa ondando yomunu lomunu vosi vayikwete, oyo yikwamiwa lesumbilo lyalwa ndeci vocihandeleko kwenda kesokiyo.
2. Vosi vakwete ocikele lyokunõla eci ayongola okulandisa kwenda elitokeko lavakwavo, ndeci cikasi kocihandeleko.
3. Ocihandeleko cikwatisa okukwama uwa kwenda okuteywila upange wolovenda kwenda vo olombongo vyaciwa komanu vayongwile upange wolovenda cikale vakwafe ka ale vokosamwa, oco ovo vakwatise eyovoko lyofeka, cikale olombongo yofeka ale elongiso lyovina vyokaliye kwenda onjongole yolondingupange.

Ocinimbu 39

(Ekisiko Lyokusumbila Ofela)

1. Vosi vakwete ocikele lyokukala vofela yiwa kwenda kayaliñgile, ndeci vo ocikele lyokuyitata kwenda okuyiteywila.
2. Nguvulu osonha evi visukiliwa ekwamo linene oco citave okuteywila ofela kwenda oviti vimwe visangiwa kusenge kwenda kenyâla lyofeka yosi, okutata ciwa ovinyama kwenda vikwavo vinena olombongo kwenda citava nguvulu okuvikwama lutate walwa oco veye okukwatisa oloseteka vikwavo vinena vo eyovoko vofeka.
3. Ocihandeleko cikangisa vana vakwete ovituwa vilinga uvî kofela.

Ocinimbu 40

(Eyovoko Lyokuvangula kwenda lyokweca esapulo)

1. Vosi vakwete ocikele lyokuvangula, okumõlisa kwenda okweca ovisimõlo vyove kwenda evi oyongola okupopya, citava kolombangulo, kovilelembya ale pamwe cikwavo ceca okupitisa onjongole yove ale esapulo kwenda lyokutambula esapulo.
2. Elinga lyovikele kwenda eyovoko visangiwa ketendelo lyapita kacitava okuti yitatekiwa ale yisuliwamekonda lyovina vikwavo.
3. Elisanju lyokupita esapulo limwe likwete esulilo kovikele yavakwavo mekonda lyonduko yiwa vakwavo vakwete kwenda vamwe vakwete vo onjongole yokukala ulika okuti omwenyo wâhe hawukala komla womanu ndaño epata lyâhe, oyongola vo eteywilo kumâlehe, kukwenje, elumbu lyanguvulu, elumbu lyokusombisa, elumbu lyupange kwenda olahuminyo vikwavo vyovikele, ndeci tusanga kocihandeleko.
4. Evi kavyasungulukile pole vyalingiwa kupange wovikele vyelisanju kwenda kokweca asapulo amwe, cambanda mwle okutambula ekangiso ale okutambulula okayike, ndeci cikasi vocihandeleko.
5. Komanu vosi, cikale umwe ale valwa, vatambula eteywilo, ndeci cikasi kovihandeleko kwenda vo vatatiwa pokati lakati lutate walwa, ocikele lyetambululo kwenda lyokupitululo eci cataviwa, ndeci vo ocikele lyokufeta evi ove wanyõla.

Ocinimbu 41

(Elisanju Lyukulîhis, Lyetavo kwenda Lyokufendela)

1. Elisanju lyukulîhis, lyetavo kwenda lyokufendela vikola.
2. Kacitava okutateka omunu okulinga eci catyama kesiko lyâhe, okukwamiwa mekonda lyetavo afendela ale pamwe ovisila vikwavo atava okufendela.
3. Vosi vakwata ohuminyo lyekwamo lyovikele visangiwa kOcikanda kwenda kocihandeleko.
4. Layumwe opulisiwa luhâlo kakwenje velombo mekonda lyetavo lyâhe ale kefendelo akwama, citavañgo nda veya okupinga etendelo lyomanu vakwama etavo yimwe.

Ocinimbu 42
(Ovilinga Vyukulihiso)

1. Ovilinga vyukulihiso yowiñgi, omunu lomunu eye onõla eci halinga lukilihiso wâhe, cikale kelongiso, omesele kwenda epitiso lyesapulo ale vikwavo.
2. Vamwle vyovilinga vyukulihiso ovo vatambula ofeto yupange waco, cikale elekiso, epitayo, cosi cavo kwenda comâla vavo.
3. Vyosi vikwete eteywilo kocihandeleko:
 - a)- Eteywilo vyovina vikwete mwle umosi ale valwa kwenda okumôlisa upange waco kwenda vo ondaka yomanu, ndañgo kovipito vyowiñgi ale ovilinga vikwavo;
 - b)- Ocikele lyava vakwakulinga, vana vatanga ovisimîlo kwenda vana vakonomwisa kowiñgi ohongele yavo yokukwama ciwa upange woseketa yolombongo yakwama vo upange valingile.
4. Ocihandeleko citeywila vana valinga upange wovipito, vana vatunga ovina kwenda vana vapanga evi tusukili aloneke viro, yiteywilo vo olonduko vinene kwenda olovenda vinene vomekonda lyokusukila upange waco kowiñgi wofeka kwenda keyovo lyolombongo lyofeka.

Ocinimbu 43
(Elisanji Lyokulimôlisa Ekalo kwenda Lyukulihiso)

1. Citava okupanga cimwe lukulihiso wove ndeci evi visanjwisa omanu, ukulihiso wosikola kwenda wovikwata vyokaliye.
2. Elisanju lyaco twamôla ketendelo lyapita limôlisa ocikele lyokupanga ovina, lyokutunga kwenda lyokulekisa ovopange vyove, leteywilo liwa lyunguvulu kovikele lyondingupange.

Ocinimbu 44
(Elisanju Kupange wesapulo)

1. Kukala eyikulo kwenda elisanju kupange wesapulo, kakuli etateko kwava vakasi kupange wokupita esapulo, cikale kwava vakasi kovitundo ale koloseteka vikwavo.
2. Nguvulu oteywila esapulo lyowiñgi kwenda olikuminya okusumbila etepiso lyovopange kwenda oloseketa vyaco kelitepiso lyovilinga vyavo.

3. Nguvulu Okwete ocikele lyokukutata kwenda lYokukwataaisa upange woloseketa vyesapulo oco visoke kupange woloseketa vyesapulo vyuvyali.
4. Ocihandeleko cilongisa ndomo citava okulinga upange wokupita esapulo.

Ocinimbu 45

**(Ocikele LYokukwataaa Otembo, Lyokutambulula
kwenda Lyokumõlisa upange wovitundo)**

1. Kepuluvi lyocela vofeka kwenda kepuluvi lyokunõla olosongwi vyokimbo kwenda vali kepuluvi lyokupula eci ciyongwiwa, vana valilekisa oco vanõliwe vakwete ocikele kwenda otembo yokweca ohundo yavo kolose-teka vyesapulo vyuvyali mekonda lyocalo cokunõla vavyala ofekandeci cikasi vOcikanda kwenda kocihandeleko.
2. Ovitundo vyofeka vikwete omanu kohongele yinene yofeka vakwete ovikele amwe lyokutambulula asapulo vyalonga kovitundo vyavo vytunda kuvyali, ndeci cikasi kocihandeleko.

Ocinimbu 46

**(Elisanju LYokukwataaa Onjo, Yokuñgwañgwala
kwenda Yokutunda Vofeka)**

1. Omunu wosi osangiwa ciwa vofeka yongola citava okukwata onjo, citava vo okuñgwalañgwala kwenda okutumãla kwosi oku ayongola, kuliñgo etateko kovina vyasonhiwa vocihandeleko kwenda eci Ocikandalimõ-lisa etateko lyaco okuti kacitava okukwata onjo, mekonda lyonjongole lyava vavyala.
2. Omunu wosi ukwafeka citava okutunda vofeka oco ande kofeka yikwavo kwenda citava vo okutyukila, kakuli cimwe cikakoka ekatango noke mekonda lyovina vyamõliwa.

Ocinimbu 47

(Elisanju LYokukwataaa Esembele kwenda Lyokufuca cimwe)

1. Nguvulu olikuminya kowiñgi wosi wofeka elisanju lYokukwataaa esembele kwenda ekongelo lyokufunda pole kakuli ovota, kwenda hacyongwiwa okutambula elaleko lyanguvulu.
2. Asembele kwenda okufunda kovina vyowiñgi kwenda wuvyali cisukila okupinga tete pi valinga upange waco, ndeci ciaksi kovihandeleko.

Ocinimbu 48
(Eyikulo lyokwiñgila Vomunga)

1. Omanu vakwete ocikele lyavo mwle lyokunõla omunga vayongola ale omanu alikongela lavo, cinene okuti ava valyongolola lesumbilo kovihandeleko vyofeka.
2. Omunga omanu vakwama lutate onjongole yavo, kwenje havakwata etateko lyunguvulu kwenda hacitava okuti ovilinga vyavo visulisiwa ale vitatekiwa, ceci lika cisangiwa vocihandeleko.
3. Kacitava vo okukisika omunu umwe okwiñgila vekongelo ndañgo ocikele lyokukala vekongelo lyaco hacitava.
4. Kacitava okuti omunga ale akongelo akwavo vakwata onjongole yoku-linga ovina vikwavo vyaliteca calwa lupange ovo valikuminya okupanga kwenda upange waco kayilisoki lovihandeleko vyofeka, ale visoswîya uyaki pokati kalume lakâyi ale aswalâli lowiñgi.

Ocinimbu 49
**(Eyikulo lyomunga lyava vatanga kwenda lyava
vakwete olovenda)**

1. Olondingupange vyosi cikale omanu vakwakutanga ale vana vakwo-lovenda, vakwete ohuminyo yanguvulu yokukala komunga vayongola kwenda vanõla, eyikulo lyaciwa vo keteywilo lyovikele avo kwenda kolonjongole vakwete oco vatle okwendisa lutate upange wavo.
2. Omunga yolondingupange vyofeka ale vyavo mwlen vakwama ovihan-deleko vyupange wofeka kwenda etokeko la nguvulu ndeci cikasi vocihandeleko.
3. Ovihandeleko vyomunga yimwe kacitava okuti viliponya lovihandeleko vyofeka kwenda lovikele vyavelapo vyomanu kwenda Vyocikanda.

Ocinimbu 50
(Eyikulo Lyesokiso)

1. Casonhiwa okuti olondingupange vyosi vakwate eyikulo lyokwiñgila vomunga yifunda ovikele avo oco yivateywile kolonjongolo yavo.
2. Nguvulu osumbila kwenda otava upange womunga wesokiso woku-teywila ovikele kwenda ovikele kwenda vo olonjongole vyonlondingu-pange vyokulinga eci ovo vayongola, pole vyosi evi vikale ciwa kovaso

yovihandeleko vyofeka kwenda kesumbilo lyomwenyo yomanu vakwavo, kesumbilo lyoseketa yolombongo.

3. Ocihandeleko cisuñgamisa esokiyo, okweca onduko, okuvyala lunene, ekongelo lyomanu kwenda esulilo lyolomunga vyesokiso kwenda vo vyeca ohuminyo Yokukwataaa ongusu yaco kwenda eyovoko peka lyutumisi kwenda nguvulu.

Ocinimbu 51

(Ocikele Lyokulañga kwenda Estateko Lyokusulila Upange)

1. Olondingupange vakwete ocikele lyokulañga kupange mekonda lyokufunda cimwe.
2. Olonjanja vimwe kacitava okulañga kupange ndañgo okusulila upange utito wovenda, okukateka owiñgi okwiñgila volovenda mekonda lyokufunda ovikele ovo, evi ndeti kavitaviwa.
3. Ocihandeleko cilombolola ndomo citava okulañga kupange mekonda lyokufunda cimwe kwenda yendisa ovopange visukiliwa oco citave okupopela vana vasukila upange waco.

Ocinimbu 52

(Okulinga Upange Wofeka)

1. Omunu wosi wofeka okwete ocikele lyokukweca ongusu yâhe kupange wofeka kwenda koloseteka vyuvyali wofeka kwenda citava vo kunõliwa kwenda okutambula esapulo lyovikele lupange nguvula alinga kowiñgi, ndeci tumõla kOcikanda kwenda kocihandeleko.
2. Vakwafe ka wosi vakwete ocikele lyokukwama kwenda okusumbila ovihandeleko kwenda vo okutava ocikele lyovitundo vyuvyali, ndeci cikasi kOcikanda kwenda kocihandeleko kwenda vo kokusumbila ovikele leyovoko kwenda vali ohuminyo yaciwa languvulu.

Ocinimbu 53

(Okukwata Ovikele Koloseketa Vyofeka)

1. Ukwafe ka wosi okwete ocikele lyokukala komangu yimwe yuvyali ale okukwata ocikele cimwe koloseteka vyuvyali ndeci vakwavo kwenda vo upange umwe, evi tuvisanga kocihandeleko.

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

2. Layumwe okatekiwa nda wasima okukwata ovikele ale kupange wāhe, kulkulīhiso wāhe ale kekwatiso akwata mekonda lyupange alinga vofeka kwenda onepa yomwenya wāhe aca koloseteka vyuvyali wofeka.
3. Kokulonda komanu yoseketa yimwe okuti cisukila okunõliwa, ocihan-deleko cikutatekañgo oco citave okweca kowiñgi epondolo lyokunõla vana vasole kwenda vayongola okumõla komangu.

Ocinimbu 54 **(Ocikele Cokunõla Okavyala)**

1. Ukwafeka wosi, wapita anyamo akwĩ lecelâlã, okwete ocikele lyokunõla kwenda lyokunõliwa kolomanu vyuvyali wofeka kwenda okukwata omangu yimwe koloseketa vyofeka ndeci cikasi vocihandeleko kwenda kesokiyo.
2. Ocikele lyokunõla asongwi kayitatekiwa, citava ñgo okutateka nda omunu okasi locitangi cimwe okuti katla okunõla lutate ndeci cikasi kOcikanda kwenda kocihandeleko.
3. Ocikele lyokunõla usongwi yomunu umosi ñgo kwenda ocikele lyukwafeka.

Ocinimbu 55 **(Epondolo Lyokulinga Esemeble Lyopulitika kwenda Ovitundo Vyolopulitiku)**

1. Cavosi okulinga omunga viyongola okuyyala kwenda ovitundo vyuvyali, ndeci cikasi kOcikanda kwenda kocihandeleko.
2. Ukwafeka wosi okwete ocikele lyokulikapa komunga yimwe yomanu vayongola uviali kwenda omunga yovitundo, vyosi vi visangiwa. kOcikanda kwenda kocihandeleko.

EPULUVI II **OHUMINYO YASOKIYO KWENDA EYIKULO LYOVINA VYAVELAPO**

Ocinimbu 56 **(Elikuminyo Yaswapo Yunguvulu)**

1. Nguvulu olimbuka ndomo kacitava okutateka ovikele kwenda eyikulo yavelapo yisangiwa vOcikanda kwenda yinene ovina viwa kovitundo kwenda koloseteka vyolombongo, vyowiñgi, vyovituwa, vyombembwa kwenda vina vyeca eteywilo, neci kOcikanda kwenda kocihandeleko.

2. Atumisi uviali wofeka vakwete ocikele kwenda esumbilo kwenda vo elikuminyo lyokulinga ovina vyavo kwenda vakwete vo eyikulo lyavélapo, etetululo lyovikele vyavo ndeci cikasi kesokiyo.

Ocinimbu 57

(Elitateko kasokiyo, keyikulo kwenda vo kelikuminyo)

1. Ocihandeleko citateka ñgo ovikele, ayikulo kwenda alikuminyo kepu-luvi limwe okuti casesamla esokiyo, cisukila vo okuti etateko lyaco yisulile pana okuti citava, kowiñgi umwe wayovoka kwenda wovitundo, oco citave okuteywia ovikele akwavo kwenda onjongole yava vakwete eteywilo lyesokiyo.
2. Ovihandeleko vitezepulula ocikele, eyukilo kwenda elikuminyo vikwate ocikanda cosi kwenda kavikakwate.

Ocinimbu 58

(Esulilo ale Etepululo Lyovikele, Ayikulo kwenda Olohuminyo)

1. Ocipango covikele, ayikulo kwenda elikuminyo lyomanu citava ñgo okuvitepulula ale okusulila nda kuli uyaki vofeka, nda kuli cikwavo cikatanga uviali wofeka, ndeci cisangienda kOcikanda kwenda kocihandeleko.
2. Otembo yuyaki vofeka, otembo yetateko yowiñgi okuñgwalañgwala vofeka, Otembo yovitangi vinene vofeka, cikale ofeka yosi ale onepa yimwe, nda kuli aswalāli volofeka vikwavo viyongola okuyaka vofeka yetu, ovitangi vinene vikisika nguvulu okuvotoka.
3. Okunõla otembo yuyaki vofeka, otembo yetateko yowiñgi okuñgwalañgwala vofeka, Otembo yovitangi vinene vofeka ndeci elaleko lyaco ale epangiso lyaco visule kovina visukiliwa mwle kwnda ceca okuti oseketa yeteywilo yikwama uoñgo waco, kwenda vikwate vo esulilo kepese lyaco, otembo yambata upange waco toke kesulilo, ndeci cikasi vOcikanda kwenda kocihandeleko.
4. Esapulo lyotembo lyuyaki vofeka, lyotembo yetateko yowiñgi okuñgwalañgwala vofeka, lyotembo yovitangi vinene vofeka vyeca komanu vavyala ofeka omoko yokukwamisa ciwa omwenyo wofeka ndomo vesokiyo.

5. Otembo yuyaki vofeka, otembo yetateko yowiñgi okuñgwalañgwala vofeka, Otembo yovitangi vinene vofeka, kavitateka ovikele kwenda ovopange evi ndeti:

- a)- Okukwamisa lutate ekalo lyOcikandakepondolo lyovitumālo vikola vyofeka kwenda kupange ovo vakwata;
 - b)- Ovikele kwenda eteywilo lyolondingupange yovitumālo vikola vyofeka;
 - c)- Ocikele lYokukwataaa omwenyo, eteywilo lyomunu lomunu kwenda onunganduko yomunu ulika;
 - d)- Ongusu yomunu kwenda ekalo lyukwafeka;
 - e)- Esulilo lyocihandeleko likoka okufa;
 - f)- Ocikele lYokukwataaa una oteywilo vana vakasi lokusombiwa;
 - g)- Onjongole yokusima kwenda okufendela eci otava kwenda oyongola;
6. Ocihandeleko cisuñgamisa otembo yuyaki vofeka, otembo yetateko yowiñgi okuñgwalañgwala vofeka, otembo yovitangi vinene vofeka.

**Ocinimbu 59
(Esulilo Lyekandu Likoka okufa)**

Kakuli vali ekandu likoka okufa.

**Ocinimbu 60
(Esulo Lyekangisa kwenda Lyokutata lävi Olondingävi)**

Layumwe okapiwa kupika ale kohali mekonda lyovina vīvi alinga ale pamwe kupange wekangiso.

**Ocinimbu 61
(Akandu Avī kwenda Alingisa Usumba)**

Akandu osi tusanga kocihandeleko ciло kavitava ongecelo ndañgo okutunda kamweñgo vokayte kacitava ndeci tusanga kovikele vimwe:

- a)- Okuponda kwenda ovilinga vivī komanu volali visangiwa vocihandeleko;
- b)- Ovilinga vivī mwle visangiwa vocihandeleko.

**Ocinimbu 62
(Estateko Lyongecelo Kekanga Omunu Atumbula)**

Kavikwete ongusu ongecelo yaciwa kolondingävi vyakwatikwa mekonda lyocihandeleko yaco.

Ocinimbu 63
**(Ovikele Vyava Vakwatiwa kwenda Vana
Vasangiwa Vokayike)**

Omunu wosi una watatekiwa kovikele hāhe halalekiwe, kepuluvi lyokukwatiwa ale lyokwambatiwa vokayike, hasapuliwe eci halinga kwenda ovikele hāhe:

- a)- Vomōlisa ukanda wokukwambatiwa vokayike ale ukanda wokukwatiwa yasonhiwa voseteka yikola yesombiso, ndeci cimwiwa vOcikan-dakwenda vocihandeleko;
- b)- Okusapwila ocitumālo ale okayike votuma;
- c)- Okusapwila epata lyāhe kwenda omunu akasi okuteywila okayike vowambata kwenda vo kuna eye akaso lokwambatiwa;
- d)- Okunōla omunu okwama upange walombe kwenda oseketa yesunga;
- e)- Okukonomwisa omunu okasi lokukuteywila noke oco citava okuvangula cimwe;
- f)- Okuhā kwenda kacitava okuvangula lacimwe ale okweca esapulo limwe, cilinga ñgo nda okuteywila okasi vonle yāhe;
- g)- Kacitava okuti ove mwle olikekembela evi walinga vivī;
- h)- Okwambatiwa toke kusombisi walikiwa oco asapwile nda tukala vokayike ale vatwīha eyovoko noke vatusomba epuluvi likwavo ndeci cikasi vekalo lyeyovoko;
- i)- Okusapwila velimi eye atla okuyeva oco colomboloke.

Ocinimbu 64
(Estateko lyeyovoko)

1. Estateko lyeyovoko citava ñgo kovihandeleko Vyocikanda.
2. Akwenje velombe ale oseteka yikwavo yeteywilo vakwata ñgo ocikele lyokwamba volokayike nda cosi casoka lOcikanda kwenda ocihandeleko cofeka, ale pamwe kepuluvi olondigāvi vakasi lokupanga ekandu lyaco.

Ocinimbu 65
(Okwavela Ocihandeleko Cundingāvi)

1. Ocikele cokusombisiwa kwenda okutambula ekangiso lyaco, comunu lomunu.

2. Layumwe otambula ekangiso mekonda luvī yimwe nda kamwīle ocihan-deleko capita cisapwila eci cikangisiwa ale eci kacikangisiwa, kwenda yisapwila ovina vyosi vyeteywilo okuti kavisangiwā kocihandeleko capita.
3. Kacitava okululika ovihandeleko vina okuti nda twamōla ciwa kavya-sesamle kocihandeleko capita.
4. Layumwe okwata ekangiso limwe linene calwa okuti yipita akangiso alulkiwa kocihandeleko citata ocitangi eci ndeti, citava ñgo okululika ocihandeleko cilelwisa kamwe ondingāvi.
5. Layumwe osombisiwa olonjanja vyalwa mekonda lyocina cimosi.
6. Omanu vakangisiwa ale vasombisiwa kwenda vatambula ekanga elivova, vakwete ocikele lyokupinga ekonomwiso lyesombiso kwenda okupinga olombongo oco citave okufeta otembo akala vokayike elivova.

Ocinimbu 66

(Esulilo Lyekanga kwenda Ovikele vyeteywilo)

1. Kacitava okuti kukala ekanga ale ocikele ceteywilo citateka eyovoko lyomunu otembo yalwa ale kayikwete esulilo.
2. Olondiñgāvi vikasi vokayike kwenje vatakekiwa okukwata ovikele avo amwe, handi vakasi kepondolo lYokukwataaa ovikele akwavo avelapo citava ñgo keslilo lyovikele vyatukwiwa kepuluvi lyesumbiso kwenda eluliko lyekangiso lyaco.

Ocinimbu 67

(Elikuminyo Lyelinga Lyeko)

1. Layumwe okwatiwa, owambatiwa ale osombisiwa ñgo pole kamwīle esunga kwenda kavakwamle ciwa esokiya kwenda ocihandeleko, momo vosi vakwatiwa vakwete ocikele lYokukwataaa eteywilo yusombisi.
2. Omunu wosi kasombisile handi kalingile lacimwe, otambula ñgo ekan-giso eci apita kesombiso kwenda otambula ekanga.
3. Okasi lokusombisiwa okwete ocikele lyokunōla una okoteywila kwenda waco okwama kesombiso lyosi toke upange wokuteywila upita kwenda hacisukiliwa vali.
4. Vana vakasi ale volokayike vakwete ocikele lyokutambula akombe ndeci uteywili wāhe, epata, akamba kwenda ekwatiso lyonembele yimwe,

cosi cisesamiwe lonjongole yocihandeleko kelivala e) vOcinimbu 63° kwenda Kocihandeleko cikwavo cetendelo ca 3 kOcinimbu 194°.

5. Kwava vakwatiwa ale vambatiwa kwenje kavatla okusanga uteywili wavo mekonda lyolombongo, vakwatisiwe ndeci cikasi vocihandeleko, casokiwila kekwatiso lyesombiso.
6. Omunu wosi watambula ekanga okwete ocikele lyokupinga esombiso likwavo ale epongoloko lyekango akwata kepuluvi lyesombiso, ndomo cikasi vocihandeleko.

Ocinimbu 68

(Habeas Corpus)

1. Vosi vakwete ocikele cokupinga *habeas corpus* mekonda lyava vasole okumõlisa usoma wavo, okukapa vakwavo kokayike ale okwambatiwa elivova, citava okupinga konjango yesombiso yavelapo.
2. Epondolo lyo habes corpus citava okuti yipinguwa lamwle ukwacitangi ale lomunu ukwavo kulisokiyo yocikele yâhe.
3. Ocihandeleko caco cisokiya ciwa upange wo *habeas corpus*.

Ocinimbu 69

(Habeas Data)

1. Vosi vakwete ocikele cokupinga o Habeas data oco akulîhe esapulo lyâhe kovina eye akasi, kwenda oco akwate elombolwilo lyesulilo lyesapulo lyaco, neci vo okupongolola ocikanda caco ndeci cikasi vocihandeleko ndomo citava okusoleka esapulo likola lyuvyali kwenda yonjo yesumbiso.
2. Kacitava okusonha ndaño okutata elombolwilo lyukulîhiso wovitundo, ukulîhiso wolwali, ukulîhiso wetavo, ukulîhiso wonembele, ukulîhiso wovituwa vyomanu kwenda kwenda ekalo lyomwenyo.
3. Kacitava vo okukwata elombolwilo lyomanu peka lyomunu vakwavo ndeci vo okweca elombolwilo okwete, cikale lyupange ale oseteka yimwe, komunu ukwavo, citava ñgo nda calulikiwa vocihandeleko ale oseteka yesombiso yatava.
4. Citava okululika o *habeas data*, nda calingiwa lutate walwa, ndeci voci-soko capita.

Ocinimbu 70
(Okweciwā kwenda Okutundisiwa)

1. Kacitava okutundisa ale okweca omunu wacitiwa vongola, ale ukwafeka, eye mwle wofeka.
2. Kacitava okutundisa ale okweca omanu vokolofeka vyokosamwa mekonda lyetokeko lyolofeka kwenda ukamba pokati kaco, ekanga lyokufa oyo lika livaiwa, momo okuti omunu nda waciwa okapita ohali yalwa kofeka enda kwenda vo okatambula ovikandambla vikola uveyi komanu.
3. Olonjango vyesombiso vyongola vyakulīha calwa ciwa, vocihandeleko, okuti ovipango vakasi lokulundila omanu vana vakwete etateko lyokutundisiwa kavivalingi lacimwe ndeci twamōla kocisoko capita.
4. Nda oseketa yesombiso yipinga okuti vatunde vofeka vosi vana avakwafekako ale vana vapinga onynganduko vataviwa okukala vofeka ale vana vaping vo eteywilo, ava ndeti citava ñgo etundiso yavo nda epingo lyavo lyapita otumbo yaco vofeka ale vana vaping vo eteywilo, ava ndeti citava ñgo etundiso yavo nda epingo lyavo lyapita otumbo yaco.
5. Ocihandeleko cisokiya ovikele kwenda ndomo citava okutata etundiso kwenda eciwo cavana avakwafekako.

Ocinimbu 71
(Ocikele Cokukwata Eteywilo Vofeka Yikwavo)

1. Ofeka yilikuminya komunu wosi wokosamwe osangiwa kulo ocikele lyeteywilo nda okasi lokukwamīwa vofeka yāhe mekonda lyokisima cikwavo, cavelapo nda opita kovitangi vikoka okupesela omwenyo wāhe mekonda lyovina alinga ale lyupange akwete yikwatisa eyovoko lyowiñgi kwenda lyofeka, lyombembwa pokati kowiñgi wofeka kwenda vo keteywilo lyasokiyo yomanu.
2. Ocihandeleko cisuñgamisa ovikele vyomanu vapinga eteywilo vofeka yetu.

Ocinimbu 72
(Ocikele Lyesombiso lyesunga kwenda lyutate)

Owiñgi wosi ukwete Ekisiko yokusombisiwa lesunga, lonjanga kwenda ndomo cikasi vOcikanda kwenda vocihandeleko.

Ocinimbu 73

**(Ocikele Cokupinga, Cokukonomwisa,
Cokufunda kwenda Okusapwila)**

Vosi vakwete ocikele lyokulekisa, umwe la umwe ale vosi koloseteka vyusoma ale koloseteka vikwavo vyuvyali, apingo, esapulo ale apulilo, oco citave okuteywila ovikele vyāhe, vesokiyo, kovihandeleko ale kovilinga vikwavo ndeci vo ocikele lyokulombolwiwa otembo yisesamla kovina akasi lokutalamla.

Ocinimbu 74

(Ocikele Lyelinga Lyowiñgi)

Omunu wosi, citava lika lyāhe ale vocimunga catyama konjongole yavo, vakwete ocikele lyokupinga eteywilo lyesunga, kovikele visangienda kocihandeleko cofeka, okuti vyosi vina vilinga lävi uhayele vitatekiwe, kovina vyowiñgi wofeka, kovisila kwenda kovituwa vyetu, kofela, kuwa womwenyo, keteywilo layava valanda, esesamiso lyupanga lyoloseteka vyetepiso vyowiñgi kwenda olonjongole vikwavo vyofeka.

Ocinimbu 75

**(Ovikele Vyunguvulu kwenda Vyomanu
Vomunga yowiñgi wofeka)**

1. Nguvulu kwenda omanu vomunga yowiñgi ovo vatambulula kalingo osi yupange wavo, cikale ovo ale oloseketa vyavo, ovo vatambulula, kwenda vakwavo, atumisi vyoloseteka vyuvyali vakwete ocikele lyokutambulula nda valinga cimwe citateka upange uwa ale ovituwa vinena ovitangi kupange wavo ale kupange wakwavo.
2. Omanu vosi valinga ovina evi ndeti vatambula ekangiso kwenda vapin-giwa elikuminyo, ndeci kovihandeleko.

OCIPAMA III

**KWENDA OVIKELE VYOLOMBONGO,
VYOWIÑGI KWENDA VYOVITUWA**

Ocinimbu 76

(Ocikele Cokukwata Upange)

1. Upange ocikele kwenda ekisiko lyavosi.

2. Olondingupange vyosi vikwete ocikele lyokwenda kosikola oco vakope ukulihiso umwe, yokutambula ofeto yiwa, vaktweto vo ocikele lyepuyuko, eteywilo, okuyela kupange, ndeci cikasi vocihandeleko.
3. Oco citave okukwata ocikele kupange, Nguvulu amolise ovisoko evi ndeti:
 - a)- Okukulihisa ndomo citava okulwisa upange;
 - b)- Kukale Ocikandakokuvanjiliya upange, umesele ale ekalo lyupange waco kwenda elawu oco citave okusula ocituwa cokunola omanu mekonda lyetimba ale lyokutuwa kwahé;
 - c)- Okutanga kosikola kwenda okuyova kukulihiso wokulinga ovina vyokaliye, ndeci vo etato liwa lyolondingupange.
4. Okutundisa ondingupange momo ociyongola kacitava, mwle wovenda akwate ocikele yokufeta cosi cisukiliwa oco ondingupange atunda, ndeci cikasi vocihandeleko.

Ocinimbu 77
(Uhayele kwenda Eteywilo Lyomanu)

1. Nguvulu olukuminya okuteywila ovikele osi vylondingupange kwenda vo okutata uhayele womanu, ndeci vo ocikele lyokutata kumalle, kospitali yomala, ekambo limwe, kokukuka kwenda kovina vyosi visukiliwa ekwatiso kupange, ndeci cikasi vocihandeleko.
2. Oco citave okukwata Ekisiko lyokutambula etato lyuhayele, nguvulu alinge:
 - a)- Okululika upange wetato lyuhayele volombutika vyesako kolonepa vyosi vyofeka;
 - b)- Okukwama ciwa ndomo vapanga ovikwata, etepiso lyaco, okulandisa ovina vyaco kwenda ndomo omanu vakwata ovihemba vyaco kwenda vo ovinavikwavo vyokutata uhayele;
 - c)- Okupañginya elongiso lyolondotolo vitla okukayisa kwenda ekonomwiso liwa lyukulihiso wokusakula.
3. Efetikilo lyomunu lomunu kwenda lyomunga kovopange vyesakulo, olfeto kwenda eteywilo lyaco yikwamiwa la nguvulu kwenda citava ñgo okuvilinga nda cikasi vocihandeleko.

Ocinimbu 78
(Ovikele Vyusanduli)

1. Usanduli okwete ocikele lYokukwataaa ovina kwenda upange uwa, elom-bolwilo kwenda esapulo, elikuminyo lyovikwata vyāhe kwenda eteywilo lyetokeko lyāhe lavakwavo.
2. Usanduli okwete ocikele lyokutambula eteywilo kokupanga ovitele vye-sako kwenda okweca ovikwata vilinga uvī kuhayele kwenda komwenyo womanu, te wafetiwamekonda lyovina alinga.
3. Emōliso lyovikwata kwenda ovopange vyaco vyasokiyiwa vocihandeleko, kacitava okupopya kowiñgi upange umwe ale ocikwata cimwe noke ocina caco kacikwete esilivilo.
4. Ocihandeleko citeywila usanduli kwenda yikwatisa kokuhoya cimwe cāhe.

Ocinimbu 79
(Ocikanda celongiso, Lyovisila kwenda Vyombunje)

1. Nguvulu eye omōlisa komanu onjongole yokwiñgila kelilongiso lyokutanga kwenda okusnonha, kolosikola, okituwa vyowiñgi kwenda vo okupañginya omanu konjongole yovina vikwavo viwa.
2. Nguvulu eye olulika onjongole Yokukwataaa ukulīhiso kwenda vo okunomwisa ukulīhiso wokupanga ovina.
3. Onjongole yomanu Yokukwataaa osikola vyavo kwenda okukwata olo-sikola vyomanu vavaval omanu ale valwa vikwama ovikele vikasi kocihandeleko.

Ocinimbu 80
(Umalehe)

1. Omāla vakwete ocikele lyokukwamīwa lakulu epata, owiñgi wofeka kwenda nguvulu, ava vosi valinga upangwe kumosi, vakulīhe okutu eteywilo lyomāla yikasi povaka vavo, kacitava okuvasya, okuvakangisa kwenda okweca kokwavo upange ume uvala calwa, cikale kolovenda, kepata kwenda koloseteka vyunguvulu.
2. Olombangulo vyatyamela kuwa wepata, koseketa yelongiso kwenda Yesako vakwate utate wokusumbila uhayele womāla, oco citave okuti ovo vakōla ciwa ketimba, kovisimīlo kwenda kovituwa.

3. Nguvulu okwata okomatala omāla olosiwe, vakwete ulema, vosi vana vasiwa ale, ovitangi vimwe visangiwa kepata.
4. Nguvulu otava oku luka amāla, oco vakale kepata lyasesamela kwenda ovanja elepiso lyavo.
5. Ka citava, ndomo cikasi kukanda lyofeka, okuti omāla olinga upange osimbu okasi okutanga.

Ocinimbu 81

(Umalehe)

1. Olomalehe vakwete ogontiyo oco valinge ovipange vinena olombongo, Vikwatisa, kwenda lokutuwa komanu vofeka:
 - a)- Ke longiso, kelilongiso lyupange kwenda ko kukala;
 - b)- Ko kusanga upange watete, kupange kwenda ketatiyo yomanu;
 - c)- Ko kweca Ekalo ale onjo;
 - d)- Ke longiso lyetimba;
 - e)- Ko kupangela otembo.
2. Oco cilingiwe eci twavangula katendelo lyapita konyima, ocihandeleko caco cikwete olonjila yo kwamamako lamalehe.
3. Uloño wo kusongwila umalehe ikwate onjla yatete okwamamako kesimilo lya vamalehe, okuvanjilya ekalo lyomwenyo owu, okusola okulinga vimamwe kwenda okulinga ovipange vyo feka.
4. Nguvulu, lekwatiso lyepata, lonjo lyelilongiso, onjo yokulinga ovipange, lavakwavo vana vakwatisa okulinga vina vyofeka vikwatisa onjango lyamalehe konjongole yavo, kwenda okuheka lamalehe kofeka ikwavo.

Ocinimbu 82

(Okukuka)

1. Olosekulu vakwete omoko yetatiyo, kwenda yokukala lonjo, lokukala lepata lyasumbimwa kwenje kavasesamela oku vasya likawavo, Ndo manu vamwe kavasilivila.
2. Olonjila vyekalo yolosekulu viñgisa olonjila yolombongo, lyokukaka ciwa kwenda yokulinga cosi cofeka.

Ocinimbu 83
(Onungafeka lekambo Vetimba)

1. Omanu vakwete ulema vakwete omoko vyatyamela kukanda lyo feka, oco kavakale konyima vosi vana kavacitela okulinga ovipange vimwe.
2. Onguvulu okwete onjila imwe kofeka yosi yokutata, yokuvokinyako omanu vakwete ulema, lekwatiso kapata lyavo kwenda okupa vina vikatangisa ketimba lyavo.
3. Nguvulu okwete onjila yo kuvangula lowiñgi kolonjila yokukapa, esum-bilo kwenda ohenda komanu vakwete ulema.
4. Nguvulu Okwete onjila Yokukwataaisa elongiso yavelapo kwenda elongiso lyokusanga omwenyo ko manu vakwete ulema.

Ocinimbu 84
(Aswalāli Vokosimbu kwenda vana Vayakela Ofeka)

1. Vana vayaka oco ofeka yetu ikale lombembwa, vakwafeka, vana vatambula ulema kokuyaka Omāla vatito kwenda vana vasupako kokuyaka vakwete ekalo iñgi ko Nguvulu kwenda komanu kocikanda kwenda kovihandeleko.
2. Nguvulu okwete omoko yokuvanjiliya olonjila yokukapa cosi cowiñgi, ukwakusiwiya kwenda lyekalo lyomanu yapopiwa kolonjila yapita, kwenda okutata cosi calingiwa osimbu kwava vacilinga.

Ocinimbu 85
(Ocikele Cokukwata onjo kwenda Omwenyo Uwa)

Omanu vosi vakwete omoko Yokukwataaa onjo kwenda omuenyo uwa.

Ocinimbu 86
(Ohongele Volofeka vyokosamwa)

Nguvulu okwatisa vosi vakasi kolofeka vyokosamwa, kwenda oseyisa lo feka, kwenda kolonjila yovipange, ekalo lyo manu kwenda ovilinga vyofeka, okulikwata ocisola kwenda okweca olusapo ko feka Congola.

Ocinimbu 87
(Ukwasi Wovisila, Wovituwa kwenda Wekalo lyomanu)

1. Omanu kwenda ongele vakwete omoko yesumbilo yo kutata ekalo lyavo, okweca esilivilo kwenda okutata esimilo lyahe, elimi kwenda ovipange vyanduvikiyi.

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

2. Nguvulu otata kwenda okwete ondando ko cisila co simbu, kwenda ovyandukiyi vyosi wofekavyo Ngola.

Ocinimbu 88 **(Ocikele lyokweca elisimu)**

Vosi vakwete epangiso yo kweca viñgiviñgi kofeka kwenda kowiñgi, eca cina otela momo vatambula ocivanda ndeci catepiswa ke kanga ndomo cikasi kukanda lyovihandeleko.

OCILUKE III **ELYONGOTIYO LYOKUSWISA OLOMBONGO KWENDA ULAVULULI**

OCIPAMA I **OLOHUNDIKO VINENE**

Ocinimbu 89 **(Olohundiko Vyavelapo)**

1. Esokiyo Kwenda ndomo ovipange vyendiwa lye kutata, vikasi kovipange ko ndondo vyu pange, yesilivilo kwenda kesunga lye manu ndomo vikasi kolonepa evi:

- a)- O moko lya Nguvulu yokutepulula olombongo kwenda okutata, okwamamako lolombongo wofeka lombembwa, kolonepa lyukanda kwenda lyovihandeleko;
 - b)- Efetikilo lyahe lyupange alinga kukanda lyovihandeleko;
 - c)- O citanda colombongo, Nguvulu ovitata oco vikwatise ndomo vikasi kwenda vyaselekiwa kovihandeleko;
 - d)- Esumbilo kwenda epongotiyo kovikwata kwenda evi vyumunu;
 - e)- Ocikele co manu vaye;
 - f)- Etepululo lyekalo lyomanu;
 - g)- Okusemulula cosi;
 - h)- Olunda lyomanu olya, kwenda esokiyo lyoviti.
2. Emolehelo kwenda onjongole lya Nguvulu lye kulikapa vyendisiwa kovihandeleko.

**Ocinimbu 90
(Esuñgamo lyowiñgi)**

Nguvulu amameko lyekalo lye manu kovina vyevi tulekisa:

- a)- Olonjila lye kweca uwasi ko manu wofeka lyavelapo vali, vana kavakwete lacimwe vakasi ko mbala;
- b)- Okweca esunga, kocikele ca Nguvulu, momo okwete olonjila yo kutata okwata esunga, komuenyo yosi yofeka;
- c)- Eca ongusu kwenda olonjila yokwendisa ovipange vyomanu kovi-pange lye wasuka;
- d)- Opa cosi citatayala upange, ekalo lye manu oco kavatatayali okusanga vimwe la vimwe kolomwenyo vyomanu;
- e)- Ekongelo lye manu oco vatambule vina vatalavaya vosi okwama-mako, kolomwenyo vyavo.

**Ocinimbu 91
(Elyangiliyo)**

1. Nguvulu ovanja olonjila, lye kwamamako lo feka, kukanda kwenda kovihandeleko vipopya okusokolala okuti kacitava okupesela ndomo cikasi konimbu 14° yovihandeleko.
2. Esimilo vikwete olonjila lye kwamamako kovaso lyofeka oco okwate esunga yokwamamako lofeka ketatiyo yowlali, kwenda omwenyo lyomanu.
3. Ocihandeleko cipopya ndomo cisimiwa ofeka yosi.

**Ocinimbu 92
(Oliseteka Vyeswiso)**

1. Nguvulu olirkunya olonepa vyofeka, ovangula lavakwavo vakwete ekwatiso oco vakwate onguso lye kutata vakwavo, ndomo cikasi kovihandeleko.
2. Nguvulu ovanja kwenda otata okwatisa oco vamwe kavakwete vatele okulinga upange wavo vokati lyukanda lyovihandeleko.

**Ocinimbu 93
(Olombongo Vyaselekiwa)**

1. Nguvulu ovanja kwenda otata okwatisa oco vamwe kavakwete vatele okulinga upange wavo vokati lyukanda lyovihandeleko.

2. O cihandeleko cipopya okuti ovopange lyo kuseleka lya Nguvulu, kwenda ndomo visangiwa olonijila viwa vyokutalavaya.

**Ocinimbu 94
(Uwasi Wofeka)**

3. Ovikwata vya Nguvulu Kwenda vyo manu valinga upange wavo mwele, ndenci cikasi kukanda kwenda kovihandeleko.

**Ocinimbu 95
(Ukulihīso wowiñgi)**

1. Ovikwata vya Kulihawa ko wiñgi vyevi:

- a)- Ovava lyokati, okalunga lyofeka kwenda ovipako vyokosi lyo kalunga kwenda olwi;
 - b)- Vyosi vikwete omwenyo ale kavikwete kosi lyo vava ale ko kalunga, ovipange kwenda uti yonepa yo lwali;
 - c)- Epangu lyo kilu lyo feka;
 - d)- Eyombo yolwali pana ovava vacitiwa vakwete ekahiso, etimba lyakendiwa posi kwenda vyosi vikasi posi okupako lika awe, osi, kwenda vina vikwavo vyowendisa upange lyo kutunga;
 - e)- Atapalalo kwenda olonjila lyo wiñgi, ocitulilo cowato, ocitulilo combaluko kwenda kwenda onjila yocivela yo wiñgi;
 - f)- Olokalunga kwenda olonepa vyosi;
 - g)- Olonepa lyofeka pana pasangiwa ovinyama kwenda ovisenge kwenda lyokutata, ohongele vyovinyama vyofeka, okukapa ovimano vikwavo;
 - h)- Olonepa vimwe vyaselekiwa kocitulilo cowato kwenda kocitulilo combalau, ndeci cikasi vocikanda cofeka;
 - i)- Olonepa vimwe vyosi vyaselekiwa oco ipopele kuyaki lyukwahoka;
 - j)- O cikomohiso kwenda vimwe vikwatisa ofeka ndomo vikasi kovihandeleko;
 - k)- Ovina vikwavo ovihandeleko vipopya ale vya syetahala kesunga lyolofeka viñgi.
2. Ovikwata vyowiñgi kavipongolola.

3. O cihandeleko cisokiyi ekanga lina viwa vyo wiñgi, kwenda vikulihisa vina vyeñgila ava vanguvulu kwenda omanu vosi, ndomo vikwatiwa ovina vyaco.

Ocinimbu 96

(Ukulihīso Osuke)

Ovikwata vimwe kavikasi Kocikanda Cofeka momo vya kulihawa okuti vyo manu visangwi kekulihiso yo hukui, pwayi okwendisa vikwete eka lya Nguvulu.

Ocinimbu 97

(Ovitangi kokweca Onduko kovina Vyokosamwa)

Vitaviwa ovipange vilingiwa konjila limosi ale vikasi kovihandeleko, kwenda kayineni epese.

Ocinimbu 98

(Ocikele Cokusamisa osi Yofeka)

1. Osi ya kulokilu lyeve yatyamela ku Nguvulu, momo eye okwete omoko yo kweca ko manu, aye otata, ndomo cikasi kocihandeleko.
2. Nguvulu otava okweca osi ko wiñgi ndomo cikasi kovihandeleko.
3. O kweca osi ko wiñgi, Nguvulu otava ño nda eye omola wofekandomo ca sonehiwa kovihandeleko.

OCIPAMA II

ONJILA YOKUSWISA KWENDA OKULAVULULA

Ocinimbu 99

(Onjila yokuswisa Olombongo)

1. Esokiyo lyolombongo liselekiwa oco vosi vakale leluliko, ko kuyonja, kolombongo kwenda okutata kamwe kamwe, okutamba kwenda okukapa ekwatiso, okwamamko okulinga upange oco esokiyo lyolombongo ilepe ndomo cipoya elivulu lyovihandeleko.
2. Epongiyo, okwendisa kwenda etatiyo yonjo, Nguvulu okwete omoko yo kwendisa.

Ocinimbu 100
(Ombango Yofeka Yongola)

1. Ombango Yofeka yofeka onjo yinene ikwete onjila yokweca omoko ndomo vimwe lavimwe vilandisiwa oco tutate olombongo vyetu, ndomo vya sonehiwa kovihandeleko.
2. Ombango Yofeka onjo inene ikwete omoko yokulinga oku heka la humwe olika ko, ndomo casonehiwa kovihandeleko.
3. Ukwonene yOmbango Yofeka yofeka, okapiwa ku soma yofeka, eci valikongela konjo lyo cihandeleko soma yofeka ohukapa okumalusula kolonjila vyevi:
 - a)- Eci vayeva vavanjiliya soma yofeka;
 - b)- Keyevelelo lyukwelavoko vayongola isula okunola ketetulo-lyasye-tahala, kolonjila lyovihandeleko;
 - c)- Cakambela ño Soma yoFeka okusima ciwa nda otava okunola ukwelavoko vayongola.
4. Kasoma yolombongo, vakapiwa ku Soma yo Feka, kesimilo LyUkwonene Wokombango Wofeka.
5. Ukwonene Wokombango Wofeka , otuma anyamo vosi ku soma yofeka kwenda konjo yovihandeleko esapulo lyokukwamamako lyolombongo, oco vacikwame vosi, ndomo cipopya ovihandeleko.

Ocinimbu 101
(Onjila yokulavulula)

Esokiyo lyo kutyula isimilo okusanjwisa onjongole yolombongo ya Nguvulu kwenda omanu vofeka, okukwata elingiso lyohundikiso lyesiloy kwenda ya Nguvulu kwenda okulinga etepiso liwa lyokungula kwenda olowasi yofeka.

Ocinimbu 102
(Elisimu)

1. Ovilambu vyasesamela ño okuvitunga kovihandeleko, ipopya efetikilo, elisimu liokovina yosi vilandiwa, eyulo yolombongo kwenda uvangi yomanu vaca olofuka.
2. Olonjila lye kutata, kavitava oku vakweca vali ale okuñwala konyima, pole nda cimwe kacandele ciwa citava.

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

3. Okukongisa olombongo wofekavyovipange nya lingiwa, vikwete ese-muluho vikwavo kovihandeleko.

Ocinimbu 103 (Alisimu Vyavelapo)

1. Okukongela olombongo vyo fuka vyupange vyalingiwa kofeka, ya sesamela okukala kolonjila visangienda ke livulu lyovihandeleko.
2. Okukongela oco tutate omanu kolofuka vyupange nya lingiwa vikwete esumuluho vikwavo, vikasi ko moko yovihandeleko.

Ocinimbu 104 (Etepiso Linene Lyuwasi)

1. Esokiyo ya Ngavulu oyo ongango yo feka, oyo ivanjiliya olonjila anyamola nyamo, yiyongola okutata ciwa oco cosi casimiwa cende kovaso.
2. Esokiyo lya Nguvulu limosi lika, isokya cosi cilingiwa koloneke vyosi vyofeka, kovipange vyolondo vyendisa ofeka, vyosi evi vilingiwe kolonjila co olombongo vitelinse okulinga ovipange.
3. Esokiyo ya Nguvulu ilekisa olombongo lye kweca ketepiso yolupale.
4. O cihandeleko cipopya ndomo cilingiwa olombongo yesokiyo lya Nguvulu.
5. Olombongo vye sokiyo, vikwete olonjila vimwe vyasesamela okuti vosi vakwete omoko yo kuvanja pana vakasi kovipange vyaco, onjo yovihandeleko Kwenda onjo yekanga vakwete omoko yo kuvanja ndomo yoyenda, ndomo cikasi kelivulu lyovihandeleko.

OCILUKE IV ELYONGOTIYO LYUSOMA WOFEKA

OCIPAMA I OLOHUNDIKO VYOCALO

Ocinimbu 105 (Ovitundo Vyusoma)

1. Olonepa vyuvyali nya soma vyevi, Onjo yovihandeleko Kwenda Onjo ye Kanga.
2. Okukongela kwenda ndomo lyendisa olonepa vyuvyali nya soma vikasi velivulu lyocihandeleko.

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

3. Olonepa vyuvyali vya soma vyasesamela okukwata esumbilo vyupange vikasi kelivulu lyocihandeleko.

Ocinimbu 106

(Onduko Yusongwi wofeka kwenda vana vanōliwa oco vakale Vonjango Yinene Yofeka)

Soma yofeka kwenda oloumunga vya noliwa, oco vakale konjo lyovihan-deleko, vanolihiwa kekalo lyovihandeleko vyofeka.

Ocinimbu 107

(Onjo Yikwama Ocela Cofeka)

Olonjila yokunola ocikele co manu, Nguvulu lika okwete omoko lye kuvilikya, momo ekalo, kwenda ndomo enoliso yendela, olonjila vyaco vikasi kelivulu lyovihandeleko.

Ocinimbu 107-A

(Elisoneho lyocela)

1. Esoneho lye kunola ocikele co manu, Nguvulu lika okwete omoko yokuvilikya, ocokahikatangise olinepa vikwavo wofekandomo vya-sonehiwa kovihandeleko.
2. Kofeka Ikwavo esoneho lye kunola yitungiwa vali komunu lo munu konyima lye kufetikila okunola kofeka lye Ngola, ndomo cikasi kelivulu lye vihandeleko.

OCIPAMA II USOMA WOKUVYALA

EPULUVI I SOMA YO FEKA

Ocinimbu 108

(Usongwi Wofeka kwenda Usoma Wokuvyala)

1. Soma lye Ngola eye soma lye wiñgi, okwete omoko lye pange eye soma lye ngusu lyuta.
2. Soma lye Ngola upange waye lya sesamela okunola ukwavo olkwatisa laye.
3. Ukwanduko yombala kwenda Ukwanduko vañgivañgi vakwatisiwa ukwa-sonehiwa lye feka.

4. Soma wofeka okwata omunga wofeka omolehisa ofeka kesimilo lyo kati kosamwa.
5. Soma wofeka okwete esumbilo otata elivulu lyo vihandeleko, cosi olikunda ko wiñgi vakasi kosamwa, Hendisa olonepa lyofeka.

Ocinimbu 109

(Ocela)

1. Vanoliwa soma wofeka kwenda usongwi watete ko feka yosi komunga lyo manu vana vanoliwa vali, lyalingwa kovihandeleko lya 143°.
2. Uwatete kelivulu omolesiwa lavakwavo ke livulu lyokulikunda.

Ocinimbu 110

(Okunõliwa, kanõliwa, etateko)

1. Vana vanoliwa oco valinge ovipange lya soma, omanu vo feka vakwete anyamo ekui lya tatu la talo, vakasi kofeka anyamo lye 10 vakwete omoko lyokulinga upange yo feka.
2. Kavasesamele okulinga ovipange vy a soma ava:
 - a)- O manu kavacitile ko feka;
 - b)- Olosoma vasya omoko yo kwendisa ofeka;
 - c)- Olosoma vasya omoko yo kwendisa ofeka;
 - d)- Olosoma vana kavatavele vali okwendisa ofeka;
 - e)- Omanu valingile civi vakalele okufeta vokayike anyamo atatu;
 - f)- Vana kavatela lacimwe.
3. Kavakwete omoko yo kukala ke Kanga ale kusoma ava vakasi:
 - a)- Ukwekanga kwenda lyonjo lyo wiñgi kolonepa lyosi;
 - b)- Ukwekanga lyonjo lye Kanga;
 - c)- Ukwakesunga, kwenda ukwâvoohukwayi;
 - d)- Omanu lyonjo yuyali;
 - e)- Ukwahoka kwenda vakwavo.

Ocinimbu 111

(Okulilekisa Oco tunõliwe)

1. Okulisoneha ku soma wofeka ocisimilo lya munga lya wiñgi.
2. Okuvisioneha ka casesamele ño ava vakasi kocisimilo comunga co manu.

**Ocinimbu 112
(Otembo Yocela)**

1. Emoliso nya sesamela okukovonga keteke le kwi le celala ku soma wofeka kwenda omunga lya vonola lonjo yovihandeleko.
2. Kokololo lya vali, kocihandeleko 128° katendelo lya 2 okupisa ko 132 ekovongo ilingiwa kosemana lya vali ko sayi ya Kanyenye, kesulilo lyu pange lya soma kwenda olomunga yonjo yovihandeleko, noke okutalamela soma oco ace otembo ndeci cikasi kelivulu lyovihandeleko.

**EPULUVI II
OMOKO, KWENDA OKUPAPO CIÑGI**

**Ocinimbu 113
(Otembo yokuvyala)**

1. O moko lya soma wofeka ikwete o tembo kanyamo lya talo ifetika ketumalo lyahe, isulila kokunola soma ukwavo.
2. Omunu lo munu okwete omoko yo kukala ke kanga olonjanja vivali.

**Ocinimbu 114
(Eciwo Yuvyali)**

1. Soma wofeka onoliwila kwenda okapiwa kusoma Yonjo Yekanga.
2. Okutumala ko mangu cilingiwa koloneke ye kwi ya talo, eci vakapa esulilo casulako lyenoliho.
3. Okunola soma wofeka cisokya okwamamako oco atumale komangu.

**Ocinimbu 115
(Elikuminyo)**

Kotembo cipita upange wocisoko yokunola, kwenda okutumāla ko mangu Soma wanoliwa, esimilo lya Soma Yofeka okasi kupange okulinga cosi capopiwa Eanga, okulinga ekandu vinena epese kovipange vyofeka konele ya Soma Yofeka:

*Ame (onduko yosi) Ndilikunya.
okulinga ovipange vyosi
ndomo ovihandeleko vipopya
Ndilunda ofeka yosi*

O kulunda ombembwa, okweca omwenyo uwa kwenda okwamamako komanu vosi yo Ngola.

**Ocinimbu 116
(Elikalo lyuvyali)**

Citava soma okuhekapo o moko lesapulo otuma konjo yovihandeleko kwenda konjo ye kanga.

**Ocinimbu 116-A
(Etelīso lyovopange lyovitundo kesulilo lyuvyali wavo)**

1. Kotembo lye kukwata omanu oco vanole soma kwenda etumalo ke kanga, kacitava okuti eye olinga vimwe vikapa ofeka ke pese.
2. Oco katupeseli ndomo cikasi katendelo nda kuli cimwe oco cilingiwe lonjanga soma otava okulinga vimwe kavineni epese ndomo cikasi kovihandeleko.
3. Ocihandeko cipopya okweca una wasya osoma kwenda una wanoliwa oco akale soma yofeka.

**EPULUVI III
EPONDOLO**

**Ocinimbu 117
(Ekunamelo lyeso)**

Epondolo lya soma likasi vocikanda cofeka.

**Ocinimbu 118
(Ongusiko yeciwa kowiñgi wofeka)**

Soma osongwila ofeka kulima wokaliye konjo yovihandeleko eca akasapula ndomo upange lyofeka wenda oco omanu vamameko lomwenyo wavo.

**Ocinimbu 119
(Apondolo Utumisi Wonguvulu Akwete)**

Soma yofeka o kwete omoko osimbu okasi ke kanga lye:

- a)- Evilikyo lye kunola ukwavo kwenda Evilikyo lye kupongolola ombala ndomo ovihandeleko vipopya;
- b)- Okweca Esapulo Konjo Yovihandeleko;
- c)- Okulikwata omunga lonjo ye Kanga okutata cosi cofeka ale vikwavo vyofeka viñgi ndomo Ukanda yovihandeleko vipopya;

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

- d)- Okuluka lokupa asongwi wofeka olosoma, Uwakusoneho wofeka kwenda vakwavo;
- e)- Okuluka Ukwakukanga Kwuenda Una ohukwama konyima;
- f)- Okuluka ombyali ye kanga kwenda Ombyali Itito kwenda vakwavo yonjo yekanga kelekiso lyavasoma vanene;
- g)- Okuluka Ombyali lye kanga Yatendelo kwenda Ombyali vatito ohukwama konyima;
- h)- Okuluka soma lye Kanga kwenda ombyali ohukwama konyima;
- i)- Okuluka kwenda okutundisa ko mangu uhokuvanjilya wofeka lyuna uhukwama konyima, Ohuvanjiliyo lyuta kwenda Ukwavo ohukwama konyima lonjo yekanga lyuta, lesapulo lonjo inene ye Kanga;
- j)- Okuluka kwenda okutundisa olosoma kwenda vana vohukwama kOmbango Yofeka ndomo cipopya ovihandeleko;
- k)- Okuluka kwenda okutundisa olosoma kwenda vakwavo vohukwama konyima kolo Mbyali lyo feka;
- l)- Okukovonga omanu olonjanja vimwe ndomo vipopya ovihandeleko;
- m)- Okusulila uyaki kwenda okulinga ombembwa eyovo lyonjo yovihandeleko;
- n)- Okwecela kwenda okuheka ohenda;
- o)- Esapulo lyo feka, lipopywa onjo lyovihandeleko;
- p)- Esapulo lyo kukala konjo, lipopiwa onjo yovihandeleko;
- q)- Okweca ondimbukiso kovihandeleko lyo feka;
- r)- Eyeviso lye livulu lyovihandeleko, ovihandeleko, evanjilyo lyovihandeleko vikwavo;
- s)- Okulonisa kwava vatata ofeka;
- t)- Okukapa oamnu vakala okusapula esunga konjo inene lye kanga vyosi vikasi kelivulu lyovihandeleko;
- u)- Okukuliha a songwi vakwavo vakwavo lyo feka, kwenda vana vatata ofeka;
- v)- Okulinga ovipange vyosi vikasi kelivulu lyocihandeleko.

Ocinimbu 120 (Epondolo Lyutumisi Usoma Uvyala)

Ombyali okwete omoko osimbu okasi ke kanga:

- a)- Okusongola Olonjila lyo kwendisa ofeka;
- b)- Okusongola Olonjila lyo kwendisa ofeka kwenda olonjo yuvyali lyo feka;
- c)- Okukapa konjo lyovihandeleko olombongo vyosi vyasesamela okwamako lo feka;
- d)- Okusongwila ovipange kwenda ovilinga kombonge ya Nguvulu yomanu, ukwahoka, okuyeva Ombonge kwenda okulinga upange yocili kombonge kwenda okuv, anjilya olonjila yekwatiso Kombonge cikasi kilu lyupika;
- e)- Okukapa omanu oco vasongwile ofeka kwenda okukapa omoko lya Nguvulu;
- f)- Okutelisa atendelo lyolosoma lyo feka, Ukwasoneho wofeka kwenda vakwavo vohukwama konyima;
- g)- Okuvanja olonjila lyolosoma kwenda okutava onjila yesunga yolosoma;
- h)- Okupula konjo Yovihandeleko elingiwo lyovipange vimwe;
- i)- Oku soneha vyosi vilingiwa kekulhiso lyonjo lyovihandeleko;
- j)- Okuvanja ovihandeleko wofeka vyecaca konjo lyovihandeleko;
- k)- Okuvilikya ohongele lyolosoma wавали wofeka kwenda asongwi vakwavo;
- l)- Okusongola, okuyeva olonjila lyo mbyali wавали wofeka kwenda asongwi vakwavo;
- m)- Okulinga ovihandeleko oco vilingiwe.

Ocinimbu 121
(Epondolo kelitokeko lolofeka vikwavo)

Soma wofeka okwete omoko lya kukovonga ombyali wofeka Yikwavo ndomo tu cipopya:

- a)- Okusongola olonjila lya Nguvulu kosamwa;
- b)- Okulinga utete wa Nguvulu;
- c)- Okusoneha vyosi vikwatiwa omunga;
- d)- Okukapa kwenda oku sya a songwi vakasi kolofeka vikwavo;
- e)- Okutava ava veya kolofeka vikwavo oco valinge ovipange.

Ocinimbu 122
(Epondolo Ndutumisi waswalāli)

Mbyali wofekaeye soma lyo wiñgi lyuta lyo Ngola:

- a)- Olinga ovipange vyolohuta vyongola;
- b)- Okwete omoko lyo kutuma vosi nda ofeka Ikwete uyaki;
- c)- Okuluka kwenda okutundisa asongwi lyo wiñgi lyohuta kwenda ava vo kwayi okuyeva ava vatata ofeka;
- d)- Okuluka kwenda okutundisa vosi valinga ovipange vimwe, kesapulo lyava vatata ofeka;
- e)- Okwamisako kwenda, Okutundisa olosoma lyukwahoka lyo Ngola ke sapulo lyava vatata ofeka;
- f)- Okuluka soma ondavululi kwenda ava vokwama konyima okuyeva ava vatata ofeka;
- g)- Okuluka kwenda okutundisa vosi vamwe valinga ovipange ke sapulo lyava vatata ofeka;
- h)- Okwamisako ava vakongela ondavululi wofeka okuyeva ava vatata ofeka;
- i)- Okukapa kwenda okupa vana vasima kwenda vatata ofeka;
- j)- Okweca ondimbukiso ukwahuta kwenda undahululi.

Ocinimbu 123
(Epondolo konjundo lyofeka yosi)

Soma wofeka okwete omoko lyo vikwata lyo kutata ofeka yosi:

- a)- Okuvanjiliya olonjila kwenda okwamisako oco cilingiwe;
- b)- Okuvanja ndomo vilingiwa ovikwata vyokutata ofeka;
- c)- Okutava esimilo lyokutata ofeka kwenda okuvanja olonjila lyava vakwahoka kwenda vakwavo vatata ofeka;
- d)- Okukovonga ava vatata ofeka;
- e)- Okwamisako locili lyava ukwahoka, ondavulu, vasimilo, kwenda ava vatata ofeka.

Ocinimbu 124
(Okutalisa ovihandeleko vyohongele lyofeka)

1. Mbyali wofeka okwete omoko lyo kuyevisa olovihandeleko lyo onjo.

2. O simbu kacele esapulo kotembo yaco, Soma Yofeka citava okupinga vimwe vyamamako ale Konjo Yovihandeleko, okuvanja vali ovihandeleko.
3. Nda vosi vavanja vali ovihandeleko vyaco kolonepa Yolomunga vatavaaa oco cipite ocihandeleko, Soma Yofeka Osandeka ocihandeleko koloneke lye kwi lya talo okufetika eteke watambula.
4. O simbu kacele esapulo kotembo yaco vikasi katendelo vyapita, Soma Yofeka okwete omoko yokupinga ke Kanga oco vavanje ño ovihandeleko lyonjo Lyovihandeleko.

Ocinimbu 125
(Ekalo lyovilinga)

1. Kovipange vyahé Soma Yofeka Elaleko laleko Lyovihandeleko Lyasoma Yofeka lyokulipongya, Elaleko Lyasoma kwenda Eyovo lyovikwata Vyasoma vitumiwa ko kacipapo Cofeka.
2. Vikapiwa Elaleko Lyovihandeleko Vyasoma ovilinga vyahé Soma Yofeka, vikasi kolonjila e) kwenda i) yo cinimbu 120°.
3. Vikapiwa Elaleko Lyovihandeleko Vyasoma ovilinga vyahé Soma Yofeka vikasi kocinimbu 126°.
4. Okukapa ovihandeleko vyahé kovilinga vyahé soma vyapopiwa konyima kolonjila a), d), e), f), g), h), i), j), k), l), m), n), o), p), q), t) e u) ko nimbu lya 119° kolonjila g) e m) kwenda konimbu 120°, okumalusula ko nimbu 121° kolonjila c), d), e), f), g), h), i), kwenda kolonepa lya 122° Lyovihandeleko.
5. Ovilinga vyahé Mbyali kavikasi kolonimbu vyahé popiwa, vilekisa onjila, etavo, kwenda ovihandeleko vyahé Mbyali.
6. Vikapiwa ovihandeleko vyahé Mbyali ovilinga vyupange vyasoma yofeka.

Ocinimbu 126
(Ovikwamiso vyumbiyali pokati kotembo yitito)

1. Soma wofeka okwete omoko yokupongongolola ovilaleko lyovihan-deleko cepinduluko kolonjanja, kwenda esilivilo, onjila yaco ilekisiwa ketatiyo yo Feka, oco itumiwe lojanga konjo yovihandeleko, oco cikale ocihandeleko, lepongoloko ale okwikala.
2. Ovihandeleko vyasoma vikwete ongusu kukanda yovihandeleko
3. Kacitava okupitisawa ovihandeleko lya kulipongiya vyahé vina:

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

- a)- Vina vyokulipongiya vyonjo lyovihandeleko.
 - b)- Olombongo vyo feka.
4. Kavitaviwi Ovilaleko Lyovihandeleko vya Soma Cepinduluko ceci cikwatiwa ovihandelekoyataviwa Konjoyovihandeleko vina vitalamela okuvituma.
 5. Ovihandeko vya soma lyokulipongiya vilingiwa kolotembo lyekui lye pandu nda otembo yapwa kavisilivilaval i vikwata o mwenyo nda onjo yovihandeleko wavilinga ovihandeleko.
 6. Oku kwata onguso okupisa otembo yakapiwa oco ikale kocikongamela lyofeka.
 7. Olovihandeleko vya soma lyokulipongiya vitava okwamisako nda onjo yovihandeleko kayamalusule.
 8. Kacitava okupongolola ovihandeleko vyokulipongiya okuti onjo kavya-taviwe Konjo yovihandeleko ale vyanyeleta onguso yavo.

EPULUVI IV

OVIKELE OKUTUNDA KWENDA OTEMBO LYOKUKALA KUPANGE UMWE YA SOMA YO FEKA

Ocinimbu 127

(Ocikele Ceko)

1. Soma Yofeka katavi evilingo vyalingiwa kovipange vyahé, okwata ño ombili nda walinga ocitukiko, opakula ofeka kwenda olinga ovipange vivi kocikongamela Cofeka ndevi vyasonehiwa kwenda kavikwete ongecelo.
2. Episo lyekandu lyisesamela okusya omoko kwenda okulisoneha vali olonjanja vikwavo.
3. Ke kandu kalyakulihiwile kovipange vyahé Soma Yofeka otambulula ke Kanga Linene kanyamo lyatalo oco omoko yaye ipitila kesulilo.

Ocinimbu 128

(Epuluvi Ombyali Wofeka Opinga oco ace Usoma)

1. Nda vamola ombwanja inene ale otembo yohele lyesetahayi Lonjo Yovihandeleko Soma Yofeka citava okulitundisa kesapulo eca Konjo Yovihandeleko, lekulihiso lyekanga.

2. Okulitundisa ya Soma Yofeka katendelo lyapita ilekisa ombwanja Konjo Yovihandeleko kwenda evilikiyo lyokunola Soma Ukwavo osimbu kayapitile, isesamela okukovonga kotembo akwi ecea.
3. Soma Yofeka waca etundiso lyahé kolonjila yocinimbus eci okala okulinga ovipange oco asokiye ovilinga ottembo vatalamela Soma ukwavo onoliwa kolotembo vyatukiwa.
4. Okulitundisa kacineni ocitangi cokusya ceci cipopya kocinimbus^{116º} Cocikanda kwenje eye kacilingi ekwatiso oco cikale konele yolonjila lyokusya kolondaka lyocinimbus likasi kovaso.

Ocinimbu 129
(Etundilo lya soma ko feka)

1. Soma wofeka citava okuhutundisa komangu kolonepa evi:
 - a)- Kekandu lyokupakula ofeka kwenda Elengululo;
 - b)- Kekandu lyokufuta, okwakupundulunga olombongo, okufuta;
 - c)- Nda etimba kahikwete vali ongusu kwenda ocisimilo lyokwamamako okutumala komangu;
 - d)- Nda wakwata onduko wofeka iñgi;
 - e)- Nda walinga ekandu vivi kwenda okukwatisa ohali, ndomo cikasi Kocikanda Cofeka.
2. Soma Yofeka citava andi okuhupa kekandu lyokunyola Ocikanda Cofeka una oseteka kumwe:
 - a)- Ekalo lyo Wiñgi kwenda Lyesunga;
 - b)- Onjulo ya Ngavulu;
 - c)- Okusoka okulinga upange kocitumalo.
3. Ekanga Linene likwete omoko yokukuliha kwenda okusima onjila yoku-linga civi cikasi konimbu.
4. Ekanga likwete omoko yokukuliha kwenda okusima olonjila lyetundilo lya Soma wofeka vikasi kocinimbus
5. Olonjila lyovikele vivi kwenda olonjila lyokutundisa lya Soma wofeka vya popiwa katendelo vyasya konyima vikwete ovikele evi:
 - a)- Efetikilo lyolonjila viyongola okuvivangwisa ciwa kwenda ovikele Vyondo Vyovihandeleko;
 - b)- Elekiso lyolonjila vyeciwá ketatu yomunga valinga upange;

- c)- Ecelo vitaviwa kolonepa vyalwa vy a 2/3 vyolomunga valinga upange, noke, itumiwa kesapulo yaco ale kepingilo lye Kanga Linene ale Kekanga Litito.
6. Olonjila evi vikwete olonjila yatete cavakwavo kwenda vyasesamela okuvikuliha kwenda okuvasimila kotembo ocita lekwi lyavali okufetika eci vatambula epingilo lyaco.

Ocinimbu 130

(Upulule)

1. Upolokoso womangu wasoma wofeka kolonepa evi:
 - a)- Okusya omoko kolonepa yocinimbu 116.º;
 - b)- Okufa;
 - c)- Okutundisa komangu;
 - d)- Nda etimba kahikwete vali ongusu kwenda ocisimilo lyokwamamako;
 - e)- Okuliwekapo upange.
2. Upolokoso vivanjiwa kwenda vipopiwa ke Kanga kolonjila yo Cikanda kwenda Kovihandeleko.

Ocinimbu 131

(Mbyali Wavali)

1. Soma wofeka utito onepa yekwatiso ya Soma wofeka kupange waye.
2. Onoliwa Soma wofeka utito una wавали kocikongamela yomunga yowiñgi ale kekongelo yomunga yanoliwa vali kenoliwa lyo feka, vy a lingiwa konepa yocinimbu 143.º kwenda kovaso Yocikanda Cofeka.
3. Soma wofeka utito olinga ovipange eci Soma yo Feka, otunda toke okala kofeka ikwavo, Eci kalingi upange waye kwenda kolonepa yokuhukatangisa otembo imwe, kolonepa evi osongola upange.
4. Okapiwa Soma wofeka utito vyesumululo lyolonjila vikasi kovinimbu 110.º, 111.º, 113.º, 114.º, 115.º, 116.º, 127.º, 129.º, 130.º, 132.º e 137.º yo Cikanda Cofeka, polé esapulo vivangula ocinimbu 116° yapongoloka Kocikanda itumiwa ku Soma yo Feka.

Ocinimbu 132
(Epiñgaliso Lyumbyali Wokefa)

1. Nda watundisa ko mangu Soma wofeka wanoliwa, ovipange vilingiwa ku Soma wofeka utito, toke kesulilo lyotembo lyokutuma, otembo eyi kayitendiwi okuti wamalusula etumilo lyahe, kesilivilo limwe.
2. [Okusya].
3. Nda vakwete ekangandiyo vavali Soma wofeka kwenda Soma wofeka utito, Soma Yonjo Yovihandeleko okwata omoko yokulinga ovipange toke valikiwila enoliwo likwavo, vyasesamela okuvilingiwa koloneke ocita lyekwi lyavali okutendiwa kotembo yavanjiwa ekangadiyo.
4. Nda vakwete ekangadiyo lyasulako Soma yo Feka, osimbu katumale komangu eye okala konele, Soma wofeka utito wanoliwa eye okala kovaso okutenda, kovina vyosi vyocili, vyetumilo via Soma.
5. Nda vakwete ekangandiyo vavali lya Soma wofeka kwenda Soma wofeka utito, osimbu katumale komangu, omunga Yowiñgi ale Ekongelo lyolomunga kuna vasangiwa olonduko ya noliwa Soma wofeka la Soma utito lyekangandiyo, okulekisa vana vakala kocitumalo cavo kolonepa yolomunga vanoliwa ko Feka yosi yocikongamela oco atumale komanu.
6. Ekanga okwete omoko yokuvanja ovina vyekangadiyo vikasi Kocikanda Cofeka kwenda okutava evi vikasi katendelo lyapita.

Ocinimbu 132-A
(Epiñgaliso lyakapiñgala Vumbyali Wokefa)

1. Nda wasya omangu Soma utito momo wasanga ekandu lya sulako ale kolonjila vikasi katendelo lya 1 kocinimbu lyapita, omunga yowiñgi, ekongelo lyomunga yomanu kuna wasangiwa olonduko ya noliwa Soma wofeka utito okulekisa una okala ketumalo lyahe konele yolomunga yofeka yosi kocikongamela oco atumale komangu, keyevelelo lya Soma yo Feka.
2. Nda wasanga ekangandiyo lyasulako ku Soma wofeka wanoliwa, osimbu katumale komangu omunga yowiñgi ale ekongelo lyomunga kuna wasan-giwa olonduko yanoliwa oco alekise ukwavo vana vanoliwa ko Feka kocikongamela cimosi ketumalo lyomangu keyevelelo lya Soma Yofeka.

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

3. Ekanga okwete omoko yokuvanja esila, ekangandiyo lyasulako kwenda okutava okulekisa ukwavo vyalekisiwa kocinimbu cokaliye.

Ocinimbu 133 **(Ekwamo lyolombyali vyofeka vokosimbu)**

1. Olosoma vyosimbu wofeka vakwete omoko yokukala ciwa ndomo vikasi Kocikanda Cofeka komanu lyesimilo Lyofeka.
2. Konjongole wofeka yokulekisa ovipange nya Soma kwenda olosoma vyosimbu vakwete olomoko evi:
 - a)- Onjo yavo;
 - b)- Omunu opita kovaso lya Soma;
 - c)- Ocendelo;
 - d)- Vana otuila;
 - e)- Vina vikwavo vikasi kovihandeleko.
3. Ekalo likasi kocinimbu kavikapiwi Kolo soma vysimbu votundisiwa komangu momo valinga ekandu, kolondaka Yocikanda Cofeka.

EPULUVI V **OVIKWATA YA SOMA YOFEKA**

Ocinimbu 134 **(Onjango Yelungulo Yavakwavikele)**

1. Ukwakulonga wofeka onepa yimwe ya Soma Yofeka kekwatiso kwenda kokulinga upange wofeka Lyokwendisa Owiñgi.
2. Ukwakulonga wofeka otumisiwa ku Soma wofeka osangiwa mo Soma utito Kasoma ya Nguvulu kwenda Olosoma.
3. Ukwasoneho ya Nguvulu kwenda Ukwasoneho utito citava okuvavilikya oco vakale kolongel Lyelungulo Lyasoma.
4. Elungulo Lyasoma likwete omoko yokupopyia olonepa evi:
 - a)- Onjila yokwendisa, kwenda ndomo vilingiwa;
 - b)- Ocisimilo covihandeleko vikapiwa ketavo Konjo Lyovihandeleko;
 - c)- Ovina yavakwavihandeleko nya Soma yo Fka;
 - d)- Ocikwata Cesimilo Cofeka;
 - e)- Ovihandeleko nya Soma Yofeka nya Sesamela okulinga ovihandeleko;
 - f)- Etavo lofeka ikwavo vonjila lyetavo lyasesamela ku Soma yo Feka;

- g)*- Esimilo lyolonjila lyovipange lyelombolwilo lya Soma Yofeka;
h)- Olombangululo vikwavo vikapiwa kovaso ya Soma Yofeka.

5. Ekalo Lyelungulo Lyasoma vitaviwa kelaleko Vyayasa.

Ocinimbu 135
(Onjango Yelungulo Yumbyali)

1. Elungulo lyutati wofeka konepa yohongele yesimilo lya Soma yo Feka.
2. Ukwakulonga lyo feka, otumisiwa ku soma lyo feka, owiñgi vasangiwa vava:
 - a)*- Soma lyavali lyo feka;
 - b)*- Soma Lyonjo lyovihandeleko;
 - c)*- Okusya;
 - d)*- Onjovoli lyo feka;
 - e)*- Olosoma lyo simbu vana kavatundisile;
 - f)*- Olosoma lyo munga lyo wiñgi vakasi konjo lyovihandeleko;
 - g)*- Ekwi lya talo lyo wiñgi soma yofeka onola, okupisa kesulilo lye kalo lyahe.
3. Olondaka vyalikundila ale Soma wofeka okwete omoko yokuvilikiya omanu vakwavo oco vakale kohongele lyelungulo lyutati wofeka.
4. Omanu Lyelungulo Lyofeka vakwete elau lyasesamela lyolomunga Lyonjo Lyovihandeleko kolonjila Yocikanda Cofeka.
5. Omoko lyu ukwakulonga ofeka litaviwa kolovihandeleko lya soma.

Ocinimbu 136
(Onjango yonjundo yofeka)

1. Elungulo Lyutati Lyofeka – onepa imwe ya Soma wofeka yo kupula kondaka yosi yenyango kwenda yolonjila yutati yo Feka, kwenda esokiyo lyokulinga kwenda esapulo Yolongusu Lyuta, Undahululi yo Feka, kwenda kolongele vikwavo vinena ombembwa Yocikanda kwenda kolonepa yesimilo kwenda Lyutati ya Nguvulu.
2. Elungulo Lyutati Lyofeka isongwiwa Ku Soma Yofeka kwenda ikwete omanu ava:
 - a)*- Soma lya vali lyo feka;
 - b)*- Soma Lyonjo lyovihandeleko;

- c)- Soma lye kanga;
- d)- Soma lye kanga lya vali;
- e)- Uvanjiliyi lyo feka;
- f)- Olosoma lyofeka kwenda olosoma vakonvongiwa;
- g)- Asongwi vakwavo vavilikiwila ku soma.

3. Okwendisa lyelungulo wofeka likasi kocikangamela lyovihandeleko.

EPULUVI VI

**OVILINGA COLOMUNGA COFEKA, OLOMUNGA KWENDA
UKWAKUSONEHO YOFEKA KWENDA OLOMUNGA VILIKWAYI**

Ocinimbu 137

(Ovilinga yavakwavikele yumbyali kwenda vakwavo)

Kovipange vyva tumiwa, soma yofeka ukwakumango, ukwakomangu wofeka kwenda ukwakomangu lyo Mbala vasoneha ovihandeleko vitumisiwa kocikangamela co feka.

Ocinimbu 138

(Atateko)

1. Olomangu vyva Soma Yofeka, Kasoma, Ukwakusoneha Yofeka kwenda Ukwakusoneha utito vitateka lolomangu lyolomunga kwenda kovipange yacikunjikunji yesunga kwenda ocikundi cowiñgi.
2. Ovipange vyu ukwamangu lyo feka, ukwasoneha wofeka kwenda vakwavo kavilingiwa ciwa mekonda:
 - a)- Upange wokufetiwa koloseteka vyonguvulu ale vina vikwete mwêle waco, okupako oseteka yelongiso kwenda yokukonomwisa;
 - b)- Ovipange vyo kwendisa ombala ko wiñgi valandisa oco vakwatise ofeka;
 - c)- Okulinga ovipange viñgiviñgi.

Ocinimbu 139

(Ovikele Vyuloñgo wokuvyala Ofeka)

Ombyali lyavalii lyo feka, Ukwakomangu, Ukwasoneha lyo feka, ava vikwete omoko lyo kuvanjilya onjila lyokwendisa ofeka.

Ocinimbu 140
(Ovikele Vyekalo)

1. Ukwakumangu lyo feka, ukwakusoneha lyofeka vatambulula konjo lye kanga nda valinga civi kovipange valinganga.
2. Ukwakumangu, Ukwakusoneha wofeka valinga kepandeleko nda vavakapa ekandu epandeleko lyaco lyenda kanyamo lyavali.

OCIPAMA III
USOMA WOKUPAÑGINYA OVIHANDELEKO

EPULUVI I
OKULOMBOLOLA, UPANGE, OKUSONEHA KWENDA OKUNOLA

Ocinimbu 141
(Elombolwilo)

1. Onjo yovihandeleko ohongele inene Yofeka Yongola.
2. OnjoYovihandeleko onepa imwe ikasi locikele cekalo comanu vossi Yongola valekisa onjogole inene yo manu kwenda okwete omoko yokupanga ovihandeleko vya Nguvulu.

Ocinimbu 142
(Etungo)

Onjo lyo vihandeleko vayuka latendelo lyava vanoliwa ko wiñgi.

Ocinimbu 143
(Ohongele Yetumbiko)

1. Omunga lyava vanoliwa vosi konjogole lyo wiñgi, vakwete ale ekwi ecelala vakasi kofeka ale kosamwa.
2. Omunga lyava vanoliwa vakwete omoko lyo kulinga ovipange kanyamo lya talo.

Ocinimbu 144
(Oliseteka Vyetumbiko Vyuvyali)

1. Olomunga vyanoliwa kolonepa lyolugonde, ikwete onepa lyogunde Yofeka kwenda olonepa lyogunde kombala yosi Yofeka.
2. Okunola olomunga kolonepa lyogunde ikwete olonjila vyevi:

- a)- Atendelo ocita cekwi lyatatu lyolomunga vyanoliwa ko feka yosi, okuvanja okuti kolonjila vyavo, atendelo lyohuminyo vyataviwa vokati Yofeka kwenda Kofeka Ikwavo;
- b)- Atendelo lyepandu lyolomunga vanoliwa Kombala yosi Yofeka, oco citungiwe ologunde yenoliwo Yombala.

Ocinimbu 145

(Vana kavanõliwa kwenda Atateko)

1. Kavasesamele okukala komunga ava:
 - a)- Vakalele vokaike anyamo atatu;
 - b)- Vana vaca omoko yo kukala omunga;
 - c)- Vana kavakwete ongusu.
2. Kavasesamele okukala komunga konjo lyovihandeleko ko tembo olinga upange:
 - a)- Ocikunjikunji ce kanga kwenda lyonjo lyowiñi;
 - b)- Ukwekanga kwenda Ukwenga lyetendelo;
 - c)- Ukwesunga kwenda ukwavo okwama konyima;
 - d)- Ava vosi vakasi kolonepa lyokunola;
 - e)- OUkwahuta kwenda onjo yosi.
3. Vana valikapa onduko wofeka valinga ovipange oco apitile alima lye-pandu vali.

Ocinimbu 146

(Okulisoneha)

1. Ondavoki ilekisa ko munga lyo manu ndomo vikasi kovihandeleko.
2. Ovindavoki vikwete esoniho lyekanji çya talo kofeka lyosi kwenda ovita vyta talo lye kwi lya talo kolombala.

EPULUVI II

EKALO LYOLOMUNGA LYO WINI

Ocinimbu 147

(Ekalo Lyuvyali)

Olomunnga vyakwata omangu vonjango yinene yogeka valekise owiñgi wosi wofeka, onepa yavoko lika valekika, kuna ovo vanõliwa.

Ocinimbu 148

(Efetikilo kwenda esulilo lyuvang'i wokuvyala)

1. Etumilo lyolomunga ifetika ketumalo komangu kohongele yatete lye-sokiyo Yonjo Yovihandeleko eci enoleho lipita kwenda ohongele yatete isulilla, kacineni ovitangi yokutundisa omunu komangu.
2. Okuyukisa olomunga Konjo Yovihandeleko, ale okusya okukapa ukwavo, okweca kwenda okunyelela etumilo vyendiwa Kocikanda Cofeka kwenda Kovihandeleko.

Ocinimbu 149

(Vana Vakwete Atateko)

1. Ovipange vyetumilo vyolomunga kavyeci kovipange vy'a:
 - a)- Soma wofeka kwenda soma wofeka wавали;
 - b)- Ombunba lYo feka, Ombumba lyu ukwasoneho lyo feka;
 - c)- Onumiwe;
 - d)- Ocikunjikunji ce kanga kwenda lyonjo lyowiñgi;
 - e)- Ocikunjikunji ye sunga kwenda ocikunjikunji wa vali;
 - f)- Ulongoli yo wini ye kanga kwenda ulongoli yo wiñgi;
 - g)- Nguvulu yo mbala kwenda Nguvulu yo mabala yaval i lo losoma vakwavo;
 - h)- Vana Vakwete omoko yokunõla;
 - i)- Vosi vana vakasi volongambinete vietumiso, vietepiso ale viekonomwiso vyolovenda vyofeka ale vina okuti tusangako valwa.
2. Etumalo lyomunga kalyeci kolonepa eyi:
 - a)- Ovipange vifetiwa kolombala ya Nguvulu;
 - b)- OUpange wokwendisa ongambinete yetepiso ale omangu yimwe yikwavo lika lyove ale lavakwavo okuvanjiliya eyulu;
 - c)- Okukwata upange kolovenda visangwa vofeka pole vyokosamwa;
 - d)- Ovipange kavyeceli okulinga ovipange konjo lyovihandeleko okupa ko munga lyo manu ndomo vyakulihwa konjo lyovihandeleko;
 - e)- Epuluvi limwe okuti kacitava okunõliwa mekonda lyovina vyocela;
 - f)- Kuli ovopange vimwe okuti kavilisoki lupange wokonjango yinene yofeka.

3. Elingilo lyovipange vikasi Kocikanda Cofeka vyevi vilekisa omoko lyo kulinga ovipange lyolomunga.

Ocinimbu 150
(Atetwiyo)

1. Olomunga kavatambulula Cofeka, cekandu kovina vipopya okunola, visesamela okulikongela, olomunga lyomanu valinga ovipange Vyondo Yovihandeleko kovipange vyavo.
2. Olomunga kavitava okuvakapa kelienge nda kavacipopele konjo yovihan-deleko, citava ño nda valinga cimwe civi vañgila vo kayike.
3. Noke eci vafetika okusandiliya civi kolonele lyolomunga, nda vokapa ekande ketumilo lyombili kotemboyaco mwele walinga ekandu, ifetiwa anyamo 2 kaliengeohongelo Yonjo Yovihandeleko otundisa omunga ekalo lyosi lyahe oco upange amameko kovaso.

Ocinimbu 151
(Okupesele etumilíwo kwenda okwopiwa kusoma waco)

1. Omoko lyo munga lyo wiñgi isilia kolonjila evi:
 - a)- Ovipange ka vyasesamele okulinga omunga kovhandeleko evi;
 - b)- Nda ovela aloneke vyekwi ecea;
 - c)- Nda wanda kofeka ikwavo akala aloneke ekui ecea;
 - d)- Nda walinga vimwe visesamela okukapa kelienge anyamo avali ale atatu
2. Nda votundisa otembo imwe, okapiwa omunga ikwavo ndomo ovihandeleko vipopya katendelo lya2 kwenda ka 3 konimbu lya 153 yovihandeleko.

Ocinimbu 152
(Elikalo kwenda Epese lyuvangi uviali)

1. Nda kuli omunga imwe oyongola okusya omoko lyo kukala konjo lyovihandeleko, iyongola esoneho noke itumisiwa konjo lyovihandeleko.
2. Omunga onyelela omoko eci:
 - a)- okakala vali longusu lyo kulinga ovipange ndomo vikasi kelivulu lyovihandeleko;
 - b)- Kolone vyosi keya kupange;
 - c)- Olikapa komunga yowiñgi ikwavo;

- d)- Nda umwe watipula mekonda walinga civi, evalo lyekisika kwenda lyekemalo lyovipange kelaleko kolonjila yokupopya vikasi kovihan-deleko vyasesamela konjo Yovihandeleko;
- e)- Okuvanja vina vikasi kolonepa c), d) kwenda e) ka tendelo ya 1 ko nimbu 153° lyo cikongamela lyovihandeleko;
- f)- Katumala ko mango yonjo lyovihandeleko.

Ocinimbu 153
(Epiñgaliso lyasulako)

- 1. Kuli omangu lyo kukapa ukwavo oco atumale olotembo vyosi omunga konjo lyovihandeleko:
 - a)- Okusya omangu ale omoko;
 - b)- Okunyelela omoko ndomo vikasi konepa lya 2 ko nimbu 152° lyo cikangamela lyo vihandeleko;
 - c)- Okukapa kelienge momo kalingile evi vyasesamela kolotembo lyanyamo lyavali;
 - d)- Kakwete vali ongusu;
 - e)- Okufa.
- 2. Nda omunga imwe votundisa ekalo lyahe likapitiwa ukwavo okasi konjila lyo munga lyo wiñgi lyokutalamela.
- 3. Nda kokacikangamela lyo wiñgi vapwa, kacitava okukapa ukwavo.

Ocinimbu 154
(Atateko)

- 1. Olomunga vakasi okulinga ovipange ka vyasesamele okulinga:
 - a)- Okukala okulinga ovipange lye kanga okupakula Nguvulu, polé nda cakala okulipopela citava;
 - b)- Okukwatisa Nguvulu ale omanu vakwavo, vakwete omoko yavo polé citava nda onjo lyovihandeleko watava;
 - c)- Okukala okulinga ovipange vyokweca vina viwa, ale okulinvangula la Nguvulu okweca ovipange vimwe ale ko manu vakwavo;
 - d)- Okukala kovipange vyokulandisa.

**EPULUVI III
ONEPA III ESOKIYO KWENDA OKWENDISA**

**Ocinimbu 155
(Atepiso vyokati)**

Ekalo ndomo litalavaya onjo lyovihandeleko, vikasi kocikongamela lyovihandeleko.

**Ocinimbu 156
(Ohongele yowiñgi kayikwete esulilo)**

1. Ava vakala o simbu olonepa yonjo lyovihandeleko vikasi kocikongamela lyo vihandeleko vikasi:
 - a)- Posamwa lyo kulinga ovipange;
 - b)- Esulilo lyupange kwenda efetikilo lyaco;
 - c)- Olonepa vikwavo vikasi kocikongamela lyovihandeleko.
2. Ava vakala osimbu soma yonjo lyovihandeleko opopya lavo omanu vaco vava:
 - a)- Soma yavali yonjo yovihandeleko;
 - b)- Ukwasoneho yomesa;
 - c)- Soma yomunga yowñgi;
 - d)- Soma yolonepa yovipange;
 - e)- Soma ye sunga;
 - f)- Soma yo wñgi lya kayi lyolomunga;
 - g)- Akwi avali katumalo lyolomunga.
3. Ava vakala osimbu omoko yavo yeyi:
 - a)- Okulinga ovipange Lyonjo lyovihandeleko ketumalo lyavo;
 - b)- Okupongiya efetikilo lyu pange;
 - c)- Okuvilikya onjo lyovihandeleko oco avanje ovipange vimwe vise-samela okulupuka;
 - d)- Okuvanja nye valikongela eci otembo lyu pange ipwa.
4. Ava vakala osimbu valinga ovipange eci vayulula ekongelo lya vilikihiwa konjo lyovihandeleko.

Ocinimbu 157

(Epuluvi vanõla ovihandeleko vyofeka)

1. Okulingiwa ovipange vyovihandeleko vikwete olonjila vitalo ale anyamo.
2. Olonepa vifetika koloneke vye kwi atalo ko sãyi Ya Mbavipembe IIkwete anyamo imosi epuluvi vimwe vikasi ko vihandeleko ndomo vikala konjo lyovihandeleko.
3. Kolonepa lyu pange vilingiwa kokulikongela.

Ocinimbu 158

(Endiso Lyupange)

Onjo lyovihandeleko vitalavaya kokulikongela atendelo lya 1/5 lyolomunga vakasi okulinga ovipange.

Ocinimbu 159

(Akonomwiso)

Okweca ovipage vimwe vilingiwa kwava valwa kolomunga vakasi ketumalo lyo kulinga ovipange.

EPULUVI IV

EPONDOLO

Ocinimbu 160

(Epondolo Lyelipongiyo)

Onjo lyovihandeleko ikwete omoko lyongotiyo lyokati:

- a)- Okulinga upange lyongontiyo yokati;
- b)- Okukapa olomunga lyowiñgi lyalwa vakasi, soma yavo, olosoma yavalí kwenda ukwasoneha lyomesa;
- c)- Okutunga olonepa lyupange kwenda olonepa lyomunga lyo kupula;
- d)- Okulinga ovipange vikwavo vikasi kovihandeleko kwenda ovihandeleko vikwavo.

Ocinimbu 161

(Epondolo lyokuvangula kowiñgi kwenda lyokupanga ovihandeleko)

Onjo lyovihandeleko ikwete omoko yolonjila kwenda ovihandeleko:

- a)- Okupitisa ocikangamela lyovihandeleko ndomo cikasi kovihandeleko;

- b)- Okupitisa ovihandeleko vyosi vyupange vimwe, polé kavipitisi evi vyaselekiwa;
- c)- Okupula ku soma wofeka ovihandeleko, okuvanja kwenda okupongongolola olovihandeleko vya soma vya taviwa kovihandeleko;
- d)- Okuvanja ovihandeleko lyepongiyo;
- e)- Okutava onepa yolombongo lye feka;
- f)- Okutola ofeka ndomo cikasi kovihandeleko;
- g)- Okweca Ongecelo;
- h)- Soma wofeka okwete omoko lye kusapula ko feka nda kuli cimwe civi oco vosi vakale konjo;
- i)- Soma wofeka okwete omoko lye kusapula ko feka nda kuli cimwe civi oco cifetike uyaki ale okweca ombembwa;
- j)- Okweca olonjila vimwe kusoma lyokutyuka konyima kasapulo amwe;
- k)- Okutava cosi cikwatisa ofeka la songwi wofeka añgi, okuvanja olonepa lyosi yekalo, Okutata kwenda olondaka lye yaki;
- l)- Okutava cosi ciwa la songwi wofeka ukwavo kwenda ovina vikwavo;
- m)- Oku nonumula kwenda okutundisa soma lyofeka kolonimbu 127° kwenda 129° kocikangamela yovihandeleko;
- n)- Okulinga ovipange vyosi vyeciwa kovihandeleko.

Ocimimbu 162

(Epondolo lyokukwama kwenda okukulihisa)

1. Onjo lyovihandeleko vikwete omoko yokuvanja ndomo ovihandeleko vikasi okwenda:
 - a)- Okulava elinga lyokukapa Ocikanda kwenda okupanga cimwa ovihandeleko;
 - b)- Okutambula atendelo wofeka kwenda vikwavo vina ovihandeleko vivilikiya, vikwamiwa yombangi kwenda yekwamilo lyonjo lyatendelo kwenda lakwavo, ndomo cikasi kovihandeleko;
 - c)- Okuvanja kwenda okulikongela oco cipopiwe ndomo cikala uyaki ale okukala konjo;
 - d)- Okutava oco Nguvulu alinge ofuka lye kutambula olombongo kwenda okupopya anyamo la nyamo olombongo itelisa konjila lyokutava olombongo lye feka;

- e)- Okuvanja kwenda okuvanja olonjila vипитисиwa, epongolwilo lyo-vihandeleko lya soma lyo feka, lyataviwa kovipange vyaha;
- f)- Okutambula esoneho ilomboloka ovipange vyalingiwa konepa lya tete lyo lombongo wofeka lyatumiwa konjo lyovihandeleko;
- g)- Okulinga kolonepa lyovipange lyonjo lyovihandeleko eyevelelo kwenda esapulo lyolosoma wofeka konjila lyo kupula soma wofeka kovaso lyo kukapa asapulo akwavo;
- h)- Okutava ocikongamela lyo vihandeleko yolonepa imwe oco cilin-giwe epulilo lyo ovina vyosi lya lingiwa konjo lyo kwendisa ombala okusapula ku soma lyofeka eci cosi cimaliwa kwenda olosoma lyonjo lye kanga.
2. Olonjila lyo kutata yikasi katendelo lya syala konyima, ka yeci omoko konjo yovihandeleko okweca ekandu ku Nguvulu olonjila yasangiwa kwenda okulinga ovipange vimwe.
3. Etatiyo yonjo yovihandeleko ko Nguvulu vina vyalingiwa konjila yupange.
4. Katendelo lyapita kayitalamisa okuvanja olombongo wofeka kwenda vosi vyalingiwa ndomo cikasi kocihandeleko.

Ocinimbu 163
(Epondolo kelitokeko lovitundo vikwavo)

1. Okolone likwavo onjo lyovihandeleko omoko lyaye lyeyi:
- a)- Okukapa olosoma Lyonjo yekanga ndomo cipopya ovihandeleko;
- b)- Okukapa ukwacihandeleko kwenda una ohukwama;
- c)- Okukapa Ukwesunga Kwenda una ohukwama;
- d)- Okukapa omanu vandisa onjo yombala kolovihandeleko;
- e)- Okukapa vakwavo vana vataviwa konjo lyovihandeleko.
2. Onjo lyo vihandeleko likwetevu omoko lyo kutambula Onjo lyevanjiliyo lyofeka, onjo lyolombongo, ukwakesunga kwenda olonepa vikwavo vyosi vyalingiwa anyamo osi ndomo vikasi kovihandeleko.

Ocinimbu 164
(Ociseleko Cavelapo kwenda Epondolo
lyava Vapanga ovihandeleko)

Onjo Yovihandeleko yikwete omoko yokukwata ovina evi:

- a)- Okweca, okunyelisa onduko yofeka komunu lyo Ngola;

- b)- Ekalo liwa lyumunu;
- c)- Ekomelo lyekalo lyomanu;
- d)- Okunola olonepa lya Nguvulu kwenda vakwavo ndomo cikasi keli-vulu lyovihandeleko;
- e)- Evilingo vivi kwenda olonjila lye tatiyo lyosi civi;
- f)- Onjila lyokukongela kwenda lyokwendisa omoko lyombala kwenda okulama ekalo lya kulu kovipange vyavo;
- g)- Onjila lyo kupula;
- h)- Ekongelo lye Kanga kwenda olonjila yolosoma lye kanga kwenda lyonjo lyo wiñgi;
- i)- Olinjila lyo kukongela uyaki lyofeka;
- j)- Onjila lyokukongela ndomo lyendela kwenda elongiso lyuta lyo Ngola lyo kutata ofeka kwenda lyovipange lye sapulo;
- k)- Ekalo lyu yaki kwenda ekalo lyo kukala konjo;
- l)- Ekongelo, Efetikilo, olomunga lyo wiñgi;
- m)- Ondibukiso lyo feka;
- n)- Ekalo lyocipito lyo feka;
- o)-Ekalo kwenda ongusu lyo manu;
- p)- Okukapa esulilo lyo kalunga kolonepa lyolombongo kwenda esulilo lyo kontinente.

Ocinimbu 165

(Ociseleko visule lyepondolo lyava vapanga ovihandeleko)

1. Onjo lyovihandeleko ikwete omoko lyo ku seleka, daño nda Nguvulu watava kolonjila evi:
 - a)- Ekalo lyu pange lyofeka okupako ekuminyo lyava vatumija vovi-pange lekuminyo yokwendisa omanu;
 - b)- Ekalo lyolonjila yokwendisa ovipange kwenda yolonepa vikwavo;
 - c)- Ekalo lyokundika usenge kwenda Kolupale;
 - d)- Ekalo lyolombongo lyu ukwalombongo;
 - e)- Ekalo lyolombongo lyu ukwalombongo;
 - f)- Efetikilo Lyuvyali Lyofeka Yokupanga;
 - g)- Ekalo lyovikwata kwenda ovina vikwavo kavikasi kowiñgi;

- h)*- Ekalo lyovikwata lyevilikiyo;
 - i)*- Ekalo lyelilongiso lyuwayele kwenda lyetatiyo lyofekal;
 - j)*- Ekalo lyovikwata vilema kwenda esokiyo;
 - k)*- Ekuliho lyolonepa lye kuseleka kesimilo lyolombongo;
 - l)*- kalo lye kuvanjiliya ekwatiso lye feka;
 - m)*- Okutava ekalo lyekwatiso lyofeka;
 - n)*- Ekalo lyokupa kwenda lye kutambula ovina vyowiñgi;
 - o)*- Okuwaya ombuto wekalo wokufeta elisimi kwenda ekalo lye kuta-tako Nguvulu;
 - p)*- Ekalo lyokwendisa osi kwenda olonepa vikwavo;
 - q)*- Ekalo lyokutata olwali kwenda ovisenge lye feka;
 - r)*- Ekalo lyokukala kwenda okulekisa osi;
 - s)*- Ekalo lyovipange lyuta;
 - t)*- Uvyali Vyofeka yokulweya kwenda lyovina vivi lyekalo lyowiñgi kwenda olonjila vyaco.
2. Onjo lyovihandeleko ikwete vo eseleteko lyokuvanja ovipange vyolonepa lyosi kayapitile konyima, okupisa vina vikasi ale kocikangamela lya soma yofeka.

**EPULUVI V
OLONJILA YOLOPANGE**

**Ocinimbu 166
(Ekalo Lyovilinga)**

1. Onjo lyovihandeleko kolonjila lyovipange vyaha ovihandeleko vyevan-jiiyo, ovihandeleko vyetumilo kwenda vye sokiyo.
2. Ovipange vyonjo vyovihandeleko vikwete eñwalilo evi:
 - a)*- Ovihandeleko lye sokiyo ovilingilo viwa vikasi kolonjila a) konimbu 161° lyovihandeleko;
 - b)*- Ovihandeleko yolonepa, ovipange visangiwa kolonjila kolonjila a) konimbu lya 160° kwenda kolonjila d), f), g) Kwenda h) konimbu lya 164°;
 - c)*- Ovihandeleko lyolonjila vikasi kolonjila eyi: i) kwenda j) kwenda kolinjila a), b), e), f), i), l), p), q) kwenda r) konimbu lya 165° kocikan-gamela lyovihandeleko;

- d)- Ovihandeleko, ovilinga vikwavo vipopya ceci cilomboloka onguso yohongele Yonjo Yovihandeleko vina kavyaswile kolonele vikwavo, kolonjila Yocikanda;
- e)- Ekalo lyo kulinga ovihandeleko lyokutuma ovipange viwa kolonjila kocinimbu 161;
- f)- Esumululo, ovipange vikasi kolonjila b) kwenda c) yo nimbu 160° kolonjila g), h), i), j), k), l), kwenda m) ko nimbu 162° kolonjila b), c) kwenda; d) ko nimbu 162° kwenda kolonjila a), b), c), d) kwenda konimbu lya 163°, kovipange vikwavo, vyevi vikwete onjila vikwavo kovihandeleko.

Ocinimbu 167

(Efetikilo lyava Vapanga Ovihandeleko)

- 1. Efetikilo lyovipange vitava okulingwa kolomunga, kolonepa lyolomunga ale soma yofeka.
- 2. Olonepa lye kanga, vitava okweca esimilo lyavo ndomo ekanga lyendanda kwenda ndomo lyendela ekanga.
- 3. Ovitumbulukilo lyovihandeleko vilingwa olomunga kwenda olonepa vyolomunga.
- 4. Okweca ovihandeleko lyo kufetika ovipange elingilo lya soma yo feka.
- 5. O manu nda valikongela citava okweca konjo yovihandeleko ovitumbiko yovipange ndomo vikasi kovihandeleko.
- 6. Kacitava okweca ovitumbiko kwenda ovihandeleko kavyapwile okuvokya olombongo ale okutepulula olombongo lya Nguvulu, citava ño nda vatukila lesimilo lyavo konyima.

Ocinimbu 168

(Efetikilo Lyokusoneha Ukanda Wokupinga Cimwe)

- 1. Okufetika apulilo ko feka citava okulingwa ku soma wofeka kwenda kolomunga lya talo valinganga ovipange kwenda kolonepa yolomunga lyo wiñgi.
- 2. Okweca onjila lyo kufetika ovipange vyeciwa kolomunga ale kolonepa yolomunga.
- 3. Olonjila lyefetikilo lyovihandeleko vyacela kolomunga lyo wiñgi ale kolonepa lyolomunga lyo wiñgi.

**Ocinimbu 169
(Okutava)**

1. Olonjila lye kupitulula ovihandelekoovipange vitaviwa kolomunga lya 2/3 valinganga ovipange.
2. Ovitumbulukilo lyovihandeleko vitaviwa katendelo lyalwa lyolomunga vikasi okulinga ovipange.
3. Ovitumbulukilo lyovihandeleko kwenda vyo kusemulula vitaviwa kalendelo lyalwa lyolomunga vikasi okulinga ovipange.

**Ocinimbu 170
(Etaviwo)**

1. Ovihandeleko vyupange vikwete olonjila kwenda otembo lye sulilo.
2. Ovihandeleko lye kutava kavitava okulingiwa ño onjanga imosi.
3. Etavo lyovihandeleko likwete esulilo eyi:
 - a)- Onjila lye sulilo;
 - b)- Onjila lyovihandeleko kwenda lyetumalo lya soma yofeka.
4. Etavo lyu pange lyovihandeleko vyeciwa kovihandeleko yolombongo wofekaikasi kolonjila yokaliye isulila kanyamo yu pange.

**Ocinimbu 171
(Ohongele yinene yofeka yikonomwisa
ovilinga vyava vavyala ofeka)**

1. Ovihandeleko lya soma vyataviwa, vitava okuvivanja konjo lyovihandeleko kolomunga lye kwi valinga upange kefetikilo koloneke lye kwi atatu oco vikale kocikongamela lye feka.
2. Okuvanja ovihandeleko lya soma vya taviwa cilingiwa koloneke lye ku pongolola vimwe.
3. OKuvanja ovihandeleko vyaco lya soma yataviwa kwenda okutuma konjo lyovihandeleko oco vavanje epongoloko lyaco polé okwete omoko lye kutyukisa konyima okutalamela otembo ly co oñgila okulinga ovipange.
4. Okutyukila konyima lovihandeleko lyaco ikasi konimbu lya pita ongsu lyaye ipwa koloneke lye 45 nda onjo lyovihandeleko kayapopele lacimwe.
5. Nda onjo yovihandeleko watava ovihandeleko lya soma lye feka, citava okupaoco vosi vakwame eci casonehiwa, noke kacitaviwi vali.

6. Onjila yokuvanja okuvangula kelaleko yohongele ya Soma Yofeka vytaviwa vikwete epuluvi lyatete kwenda isulila eci civanjiwa kohongele Yofeka Nda kavacipopele ale, nda vasokya olondaka vimwe, nda kyanolihiwile ocihandeleko caco toke isulila ohongele okupisa ndayatela olonjanja yatalo.

Ocinimbu 172
**(Ohongele yinene yofeka yikonomwisa
ovilinga vyava vavyala ofeka)**

1. Soma wofekate wakapa ovihandeleko konjo lyovihandeleko lye kulinpongiya koloneke lye 10 okufetika keteke lyokweca.
2. Okuvanja ovihandeleko ilingwa lolomunga lye 10 ndoco cikasi konimbu lya pita, nda ovihandeleko lya soma lye kulipongiya kavacele konjo lyovihandeleko.
3. Okuvanja ovihandeleko lya soma lye ku lipongiya cipongoloka kovihandeleko lyu pange ale kayitaviwa konjo lyovihandeleko.
4. Nda onjo lyovihandeleko kayatavele o vihandeleko lye kulipongiya lya soma, kayitava vali okukwama noke kahitava vali okweca.
5. okuvanja ovihandeleko lye kulipongiya lya soma kolonepa lya pita konimbu lye 6°.

Ocinimbu 173
(Onjila yyokuteta ocinimbu)

1. Evilikiyo lya soma wofeka kwenda olomunga lye 10 valinga upange lyolonepa lyolounga, citava okuvapula konjo lyovihandeleko okuyayulako kolovihandeleko vimwe.
2. Onjo lyovihandeleko otava okuvilikya olomunga lye 10 ale olonepa vikwavo oco vavangule eyayulo ko kupopya esapulo lye feka.
3. Nda vapinga okuyayulako kesapulo limwe, Ombiali wocinjango eye okwete omoko yokweca, pole kacitava oku eye otateka upange wekengelo oco vacele ovihandeleko.

**OCIPAMA IV
USOMA WOHONGELE YITETULULA OVIMBU**

**EPULUVI I
EFETIKILO**

**Ocinimbu 174
(Esilivilo lyaco)**

1. Olonjo lyekanga olonepa vimwe lya Nguvulu, ylokwendisa esunga konduko lyo wiñgi.
2. Ku pange lye kanga, onjo lye kanga likwete omoko lyoku tepulula uyaki lyo wiñgi ale umwe, okukwata uyaki kwenda okukwata esunga komanu.
3. Olonepa lyosi lya Nguvulu kwenda onepa lyimwe vakwete omoko lyo kulikwata omunga lyonjo lye kanga ko kulinga ovipange oco valingimwe vasulile olonepa vyapinguwa.
4. Ovihandeleko Vyendisa uyaki lyokwendisa ndomo vyakongiwa kwenda ndomo lyamamako ko vaso.
5. Onjo lye kanga kayikala lesunga le sapulo okuti kavakwete olombongo.

**Ocinimbu 175
(Elika lyakanga)**

Ko vipange lye kanga vikwete uyelo lyokulinga ovipange vyo cikongamela lyovihandeleko.

**Ocinimbu 176
(Okutuwa kwakanga)**

1. Olokanga vinene lyo feka, Ekanga linene, ekanga lyovihandeleko, ekanga lye kutenda kwenda Ekanga lyuta.
2. Onjila lyokwendisa ikwete olonjila eyi:
 - a)- Esombiso limwe lisonwila ke Kanga Linene kwenda Akanga lyekalo kwenda Akanga vakwavo;
 - b)- Esombiso lyuta okuti lisongwilake Kanga Linene Lyuta o kwenda muli Akanga Vinene Lyuta Lyonepa Imwe.
3. Casesamela okupongia eyendelo, kwenda lye kuvanja pole ikwamila ke kanga linene.
4. Casesamela ño okupongiya Ekanga lyokalunga.

5. Kacitava okupongia akanga likwavo oco vapule vina kavisilivila.

Ocinimbu 177
(Asokiyo vitunda kekanga)

1. Akanga valikuminya kwenda vakwata okuvanja luate Kocikanda, Ovihandeleko kwenda apondolo vakwavo ceci cikasi, ekoliso konjogole vyomanu kwenda Kefetikilo kwenda vasima cina vyocili vyovilinga vyendelo.
2. Esimilo lyekanga, lina kavityukili konyima Kowiñgi Wosi kwenda komanu ukwacihandeleko kwenda vatava kolosoma vakwavo.
3. Ocihandeleko cisokya olonjila yesimilo ke Kanga, okolisa omanu vana kavatavele kwenda okapa Ekandu kolosoma vasonola owiñgi kwenda ekambo van vayongola okutateka.

Ocinimbu 178
(Elika kokusokiya ovina kwenda kolombongo
vaca kohongele lyaco)

Olokanga vakwete omoko lyokulyendisa kwenda okuvanjilya olombongo momo ovihandeleko vyeca olonjila lyokuvanjilya olombongo lyavo.

Ocinimbu 179
(Asombisi)

1. Ukwekanga okwete olonjila lyavo lyo kulinga ovipange, vatava ño kocikongamela lyovihandeleko.
2. Ukwekanga kandi kolonepa vikwavo, ale okukapa konepa ikwavo, ale okutundisa, ndomo cikasi kocikongamela lyovihandeleko.
3. Ukwekanga katava kolondaka lyavo vavangula kovipange vyavo, cita ño kolinjila lyovihandeleko.
4. Ukwekanga vañgila ño ko kayeke nda vokapa ekandu, ofeta anyamo lya 2.
5. Ukwekanga kovipange vyavo, kacitava okulinga vina vikwavo, valinga ño okulongisa kwenda okuvanjiliya ekulihiso lye kanga.
6. Ukwekanga kovipange vyavo kacitava okwiñgila kolomunga lyo wiñgi.
7. Ukwekanga okwete omoko lyo kulikala ale okufunda vyosi kavikasi ciwa.
8. Onepa yonjo lye kanga inene okwete omoko lyo kuvanja ovipane vyu kwekanga oco vavanje ekolelo lyavo ndomo cikasi kovihandeleko.
9. Ukwekanga yolonepa imwe osya ovipange eci otela 70 kanyamo.

**EPULUVI II
ONJO LYE KANGA**

**Ocinimbu 180
(Ekanga Lyavelapo)**

1. Onjo lyekanga onjo linene lyokwendisa vosi.
2. Ukwekanga lye sunga lyekanga linene vakapiwa ku soma yofeka keku-lihiso lyolonepa likwavo lye kanga oco valinga elisika kolomagistrado lye kanga, olomagistrado lyo wiñgi kwenda ukwekanga ndomo ovihan-deleko vipopya.
3. Soma Lyonjo lye kanga kwenda ukwavo ohukwama vakapiwila ku soma wofeka lomanu 3 vavilikya kolo 2/3 lyolo kanga lye sunga vakasi okulinga ovipange.
4. Soma yonjo lye kanga vakwete omoko lyo kukala ko mangu anyamo lye pandu vali.
5. Ekongelo kwenda ndomo onjo lye kanga ikasi, vyendisiwa kovihandeleko.

**Ocinimbu 181
(Ekanga Lyocikanda)**

1. Esombiso lyovihandeleko likwete omoko lyokwendisa esunga kelongiso lyovihandeleko kolonjila lyovihandeleko.
2. Esombiso lyovihandeleko likwete omoko:
 - a)- Lyo kuvanja ovihandeleko lyolonepa yo feka;
 - b)- Okuvanja ovihandeleko Lyonjo lyovihandeleko;
 - c)- Okuvanja olonepa Yocikanda lyesimilo kolonepa Lyakanga vana kavatavi okukapa ekalo limwe lekulihiso lyavo;
 - d)- Okuvanja olonepa yocikanda yokusima kolokanga vikwavo vakapa olonjila yendelo kuna okuti ipongolola kolonjila yahe;
 - e)- Okuvanja olonila lyetavo lyolonjo lye Kanga lyokusima olonjila vimwe.
3. Esombiso lyovihandeleko ikwete 11 ekanga lye sunga ndomo vitukwiwa:
 - a)- Esombiso lyovihandeleko ikwete 11 ekanga lye sunga ndomo vitukwiwa;
 - b)- Ekanga likwala soma yofeka olekisa kwenda la soma lonjo lyovihandeleko;
 - c)- Ekanga likwala onjo lyovihandeleko ko 2/3 lyo lomunga lyo wiñgi valinganga ovipange;

- d)- Ekanga livali vanoliwa Konjo lye kanga linene;
e)- Ekanga umosi linoliwa kevanjiliyo lye wiñgi, ndomo cikasi kovihandeleko.
4. Ekanga lye sombiso lyovihandeleko vakwete omoko lye kukala okupisa kanyamo lya tete okusulila kanyamo lye pandu vali.

Ocinimbu 182
(Ekanga lyatendelo)

1. Esombiso lya tendelo, onepa imwe lye kuvanja ocili lyolombongo vyo-feka kwenda okulekisa atendelo vina ovihandeleko vilekisa.
2. Soma kwenda soma yavali kwenda ukwekanga lye sunga, soma yofeka ovanola, oco vakale ke kanga okupisa kanyamo lya 1 okusulila kanyamo lye pandu vali.
3. Ekongelo kwenda ndomo esombiso lya tendelo likasi, lyendisiwa kovihandeleko.

Ocinimbu 183
(Ekanga Yisomba Aswalāli)

1. Onjo inene lyuta onepa imwe linene yolonjila yekalo lyonjo yekanga lyuta.
2. Soma lye kanga kwenda soma lyavali lye kanga kwenda akanga vakwavo, soma wofeka okwete omoko lyokuvakapa.
3. Ekongelo kwenda ndomo onjo linene lye kanga lyuta likasi, vyendisiwa kovihandeleko.

Ocinimbu 184
(Onjango yavelapo yasombisi vekanga)

1. Elungulo linene lye Kanga onepa imwe likapa esumbilo konjo lyovihandeleko, kwenda:
 - a)- Lye kuvanja ndomo valinganga ovipange kwenda alungula Ukwakekanga lye sunga;
 - b)- Okuvanja ukwakekanga kovaso Lyonjo lyovihandeleko ndomo vikasi kovihandeleko;
 - c)- Okungongela olonepa lyomanu, okusondolola ovipange vye kanga kwenda okweca olonjila likwavo lye lingilo;
 - d)- Okweca olonduko lye ukwekanga lyelungulo Lyonjo linene;
 - e)- Okukapa ale okutuma konepa likwavo Ukwakenga lyovihandeleko ndomo vikasi kovihandeleko;

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

- f)- Okukapa konepa ikwavo ukwakenga okasi osimbu okulinga ovipange;
 - g)- Okweca ku Nguvulu olombongo wofeka kwenda okweca olonjo lyovihandeleko oco vosi vapopye cimwe kolombongo lyo feka;
 - h)- SOKUVANJA ndomo olombongo vyonjo lye kanga likasi okwendisa;
 - i)- Okuvanja atendelo lyomanu Lyonjo lye kanga.
2. Elungilo linene Lyonjo lyovihandeleko lisongiwa kusoma linene Lyonjo lyovihandeleko kwenda likwete amanu ava:
- a)- Kwekanga lya tatu, valekisiwa ku Soma Yofeka okunola umwe;
 - b)- Ukwekanga lya talo, vakapiwa konjo lyovihandeleko;
 - c)- Ukwekanga lye Kwi, valikapa kolonele lyavo.
3. Ukwekanga Lyonjo lyovihandeleko, lyatendelo, lyuta vakala ño ke lun-guko linene Lyonjo lye kanga, lo moko lyo kupopya cimwe.
4. Otembo yu pange lyu ukwaketanga vikasi kolonjila a), b) kwenda c) katendelo 2 lyanyamo atalo, citava okitulula ño vali.
5. Ava vavanja elungulo linene Lyonjo lyovihandeleko kakwete elau lya syetahala ukwekanga Lyonjo lyovihandeleko.

EPULUVI III UPANGE YOWIÑGI

Ocinimbu 185 (Elika lyohonhele)

1. Upange lyo wiñgi, onepa imwe Lyonjo lyevanjiliyo wofeka likweta ekalo lyaye.
2. Ekalo lyu pange lyo wiñgi likwete olonjila limwe lyavo.
3. Ukwekanga lyu pange lyo wiñgi, vakwete upange lyo kuvanja ava valinga ovipange ndomo vikasi kovihandeleko.

Ocinimbu 186 (Epondolo)

Upange lyo wiñgi ilekisa Nguvulu okupopela ocili kwenda vina vyosi ovihandeleko vipopya, okweca olonjila lyava valinga ekandu ndomo cikasi kovihandeleko.

- a)- Okukala konepa lya Nguvulu Kwenda Onjo lyovihandeleko.

- b)- Okweca ongusu lye sunga kuna kavacitela kwenda, vana vanda kolena vikwavo;
- c)- Okweca olonjila lyo kukapa kalienge ava valinga lavi;
- d)- Okupolela cosi casesamela ko manu;
- e)- Okuvanja esimilo lye sunga;
- f)- Okufetika okwambata olonjila lyomanu vavi oco kacilingiwe lavi omanu vakwekanga ndomo cikasi kovihandeleko.

**Ocinimbu 187
(Ukanda Wovikele)**

1. Olonjila lyo kwiñgila kwenda lyo kukala konepa likwavo ku pange lyo wiñgi vilingiwa kolonjila lyokulinga etomelo ku pange ndomo cikasi kovihandeleko.
2. Onjila lyovipange vilimbukiwa okulinga esuvikiyo kolonepa lyu ukwekanga kwenda konjo lyu pange lyo wiñgi kwenda kolonepa likwavo ndomo cikasi kovihandeleko.
3. Ukwekanga lyu pange lyo wiñgi katava okutuma konepa likwavo, otava ño nda vyapopywa kolepa limwe lyovihandeleko.
4. Ukwekanga lyu pange lyo wiñgi vakwete omoko limosi lolonepa likwavo, lyo kutambula olonepa lyolombonga limosi kovipange vyavo.

**Ocinimbu 188
(Eteywilo)**

Ukwakekanga lyu pange lyo wiñgi otava okukala kalienge nda nda walinga vina kavisilivila, okala anyamo lya 2, ndomo cikasi kovihandeleko.

**Ocinimbu 189
(Ocipundo cikulihisa upange wava vasangiwu kuvyali)**

1. Onjo Lyevanjiliyo yofeka onepa imwe ya Ngavulu ikwete omoko yo kulekisa Nguvulu ovipange lyo kukapa vamwe kalienge, lyo kukopela olonjogole kwenda omanu vatito ale vanene, okupopela ocili kovipange lyovihandeleko kefetikilo yolonjila yokufetika okukala kalienge.
2. Onjo lye vanjiliyo wofeka ikwete ekalo lyaye lyo kwendisa kwenda lyolombongo ndomo cikais kovihandeleko.
3. Olonepa vimwe vyavelapo konjo lyevanjiliyo lyo feka, Elungulo linene Yocikundi Cowiñgi, kwenda Evanjiliyo Lyuta.

4. Ukwakuvanjiliya v ofeka kwenda Kasoma wавали, Soma Yofeka ovakapiwa, lekulihiiso Kwavakwesunga Yocikundi Cowiñgi oco vakale anyamo lya talo, kwenda lokupitulula mōvali.
5. Omanu lyevanjiliyo lyo feka, ke kulihiso lyonjo lyevanjiliyo, lyupange lyo wiñgi kwenda onjo linene lye kanga, onjo lye kanga lyatendelo kwenda olonepa vikwavo.
6. Okasoma lyevanjiliyo lyo feka, Soma wofeka ovakapiwa kalekisiwa Kwavakwesunga yocikundi cowiñgi kolonjila vikasi kovihandeleko.
7. Anyamo lya nyamo cilingiwa esapulo lyupange lyalingiwa konjo lye-vanjiliyo lye feka, itumiwa konjo lyovihandeleko.

Ocinimbu 190

(Onjango yavelapo yasombisi vekanga)

1. Elungulo linene lyupange Lyonjo lyo wiñgi onepa inene yokwendisa olonjila liwa lyu pange lyo konjo lyo wiñgi likasi pamwe.
2. Elingilo lyo kuvanja kwenda lyokukapa onduko kwenda okuvatuma pamwe lyelungulo linene lyu pange Lyonjo lyo wiñgi, olungulo linene ikwete omoko lyo kwendisa.
3. Elungulo linene lyupange lyavakwesunga lyondaka Yocikundi cowiñgi ikwamisa Kunjovoli yofeka ikwete omanu ava:
 - a)- Olovanjili lyavali lyo feka;
 - b)- Omanu vakapiwa lyavakwesunga Kunjovoli yofeka vavo mwele kwenda kolonepa yavo;
 - c)- Omanu valekisiwa ku soma lyo feka;
 - d)- Omanu valekisiwa konjo lyovihandeleko.
4. Omoko lyolonepa lyelungulo linene Lyonjo lyo wiñgi vikasi kolonjila b), c) kwenda d) kovihandeleko lyanyamo lya talo, lokukala pó vali onjanja imosi.

Ocinimbu 191

(Ocipundo Caswalāli)

1. Upange wokupakasa lyu kwahoka onepa imwe lye vanjiliyo yofeka likwete upange lyo kutata kwenda okusandiliya ocili konepa lyuta, kondahululi kwenda kolonepa likwavo lyetatiyo oco ovihandeleko vilingiwe.

2. Ekongelo kwenda ndomo esandiliyo lyu pange wokupakasa yu kwahuta vyendisiwa kovihandeleko.

**EPULUVI IV
ONJO YAVELAPO YESUNGA**

**Ocinimbu 192
[Okweca]**

**Ocinimbu 193
(Upange wo Mitakati)**

1. Esombiso onepa imwe lyonjo lyuvyali lye sunga.
2. Onjovoli limwe etepiso lye sunga kwenda lye kalo oco alinge kofeka yosi esunga kofeka ndomo cikasi kovihandeleko.
3. Olonjovoli vakwete omoko lyo kutepulula esombilo kwenda olonjila viwa kovipange vyavo ndomo vikasi kolovihandeleko.

**Ocinimbu 194
(Epondo lyo Mitakati)**

1. Olonjovoli kovipange vyavo vakwete omoko vyekalo viwa ndomo vikasi kolovihandeleko.
2. Olokanda lyekulihiso likwete etatiyo kovipange, kwenda kesulilo lye-lovihandeleko, konjila lyokweca olonepa vimwe Kesimilo lye kanga ko vaso lyupange, onjovoli kwenda kolonepa likwavo lyanjovoli nda valinga cimwe civi vañgila vokayeke okupita anyamo lya 2 kovina vyalingiwa.
3. Olonjovoli, vakwete omoko lyo kulisapula lava vovakwatisa ndâño vakasi kalyenge.

**Ocinimbu 195
(Okukwata Ocikele kwenda Esunga)**

1. Olonepa Lyonjovoli vakwete o moko lyo kweca ekalo liwa, Ekalo lyava vana vokwatisa kolonepa lyosi.
2. Ovihandeleko vyendisa olonjia lyo kuvanja ekalo lyavo kwenda vana vokwatisa onjila lya Nguvulu lyo kweca olombongo lyaco.

**Ocinimbu 196
(Eteywilo lyowiñgi)**

1. Nguvulu okwata omanu kavakwete olombongo ale eyovoko lyo wiñgi lyekalo viwa kwenda vana vakwatisa kolonepa lyosi.
2. Ovihandeleko vikwatisa ndomo eyovoko lyendiwa ko feka.

**Ocinimbu 197
(Esombiso lyombembwa)**

1. Itaviwa ongecelo lyu yaki lyo manu ke kanga lo mbembwa.
2. Ovihandeleko vyendisa ndo vikala ekanga lyo Mbembwa.

**OCILUKE V
ONJO YETEPISO YOWIÑGI**

**OCIPAMA I
OLOHUNDO VINENE**

**Ocinimbu 198
(Olonjongole kwenda Ovituwa vyavelapo)**

1. Onjo yuvyali lyo wiñgi, onepa imwe yokwamelako ovipange vyo feka, kolonjila lyo kulinga esunga, esumbiso, kwenda esimilo liwa.
2. Onjo yuvyali likwamisa kolonjila lyukanda lyofeka kwenda kovihandeleko kovihandeleko, onjongole lyo wiñgi, okupisa kovipange vyasesemela okukala, lesokiyo, ocili, esunga, Ulundulu, Esunguluko, lusumba Ekalo liwa kwenda elingilo lyocili.
3. Okwamamako lesimilo lyo wiñgi lya sesamela okweca esumbilo kwenda esimilo lya ikiwa.

**Ocinimbu 198-A
(Ekwamo)**

Onjo yuvyali ikwete onjo ikwavo casuñama kwenda capenga wofeka onjo yuvyali ilikwatisa kwenda una vokwatisa.

**Ocinimbu 199
(Elyongotiyo Lyonjo Yetepiso Yowiñgi)**

1. [Okweca].

2. Ovihandeleko vikwete olonjila ko kukala ale kelingilo ovipange vyokwenda, oco olomoko yokukala kovaso yokusongwila, okukulihisa onjila yokwendisa, kwenda onjila ekisika lyokulikwatisa lyo kulilinga ovipange via Nguvulu.
3. Omanu yuvyali vyendisiwa kovihandeleko.
4. Ekongelo kwenda ndomo lyenda kovaso ovipange yuvyali vyendisiwa konjo lyovihandeleko.
5. Omanu avana valinga ovipange vyavo, kwenda ovipange via Nguvulu vana vatatiwa ko moko lya Nguvulu ko cikongamela lyovihandeleko.

Ocinimbu 200

(Ovikele kwenda eyovoko Yutepisi)

1. Omanu vakwete omoko lyokuvayeva Kuvyali wofeka kolonjila lyokwenda oco omoko yavo kwenda onjogole yavo iselekiwe.
2. Omanu vakwete omoko lyo kuvasapula konjo yuvyali konjila lyo kwendisa esimilo lyavo kwenda ndomo vyendisa ovina vimwe.
3. Vana linga ovipango vyavo via sesamela okuvavilikya ndomo ovihan-deleko vipopya kolonjila vyasesamela okuvikwamiwa.
4. Vana valinga ovipango vyavo vakwete omoko vyokuvalekasa osaka lya sapulo, kovaso lyo kutata esapulo lya Nguvulu, kevanjilyo lyavina vivi.

Ocinimbu 200-A

(Onjo Yinene Yetepiso)

1. Onjo yuvyali wofeka likwete olonepa lyovipange yuvyali wofeka vikasi ko moko lya Nguvulu.
2. Okweca olonepa lyovipange yuvyali lya Nguvulu vyaselekiwa kofeka yosi, oco kayikale lepese kecelo lyokusongwila lovihandeleko lyaye kwenda lyo kulinga oviapnge cumamale.

Ocinimbu 201

(Onjo Yitito Yetepiso)

1. Uvyali wo Mbala wofeka ilingwa kolonepa vyuvyali wofeka vina vikwatiwa esimilo kwenda vikwatiwa, kolonepa yosi, elingilo kwenda onjogole vimwe lyokusongola ku Nguvulu kolonjila kesulilo lyokulisoneha, oco omoko yokusongola kayinyelele.

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

2. Mbyali yo Mbala eye okasi kovaso yokusongwila Ombala yokati kombala ina Soma yofeka wohutuma, una okwete omoko lyo kwendisa ombala Inene kwenda okutata, okwamamako lye kwamiso lyupange lya Nguvulu.
3. Mbyali lyo Mbala Inene soma wofeka okapiwa konjo oco alinge ovipange vyo kusandilya olonjila lyo kwendisa o Mbala.
4. Ekongelo kwenda yokwendisa olonepa yuvyali lyo Mbala ikwatiwa kovihandeleko.

OCIPAMA II ETEYWILO YOFEGA YOSI

Ocinimbu 202

(Olonjongole kwenda Olohundo Vyeteywilo Lyofeka)

1. Nguvulu kwenda omanu, vakwete omoko lyo kweca etatiyo ko feka okuvanja kovihandeleko ndomo olonepa vyofeka vikwavi ale vivangula.
2. Etatiyo lyofeka likwete olonjila lyo kweca ombembwa ko feka, lyekalo, lyetatiyo lyofeka kolonepa vivi kwenda okuvanjilya epopelo lyo kwenda kovaso, kwenda lyokweca ombembwa kolofeka ikwavo.
3. Ekongelo yokwendisa etatiyo ikwatiwa kovihandeleko.

Ocinimbu 203

(Ocikele Cokukwata Eteywilo Lyofeka)

Ofeka lyo Ngola ikwatisa kovina vyesimilo oco ikwatiwe etatiyo oco ombembwa ikale, kwenda ekalo lyo wiñgi ndeci cikasi kovihandeleko wofeka kwenda kolofeka vikwavo.

Ocinimbu 204 (Ovina visukliwa visangiwa kovihandeleko)

1. Kolonjila lyetatiyo lyofeka kwenda ke kalo lyo wiñgi, soma wofeka otava okweca asapulo ndomo vipingwi kelau lyo kuyongola yovihandeleko vikasi kovihandeleko.
2. Ekalo lyo kuyongola Ekalo lyuta, Ekalo lye kalo, kwenda evilikyo lyo wiñgi kefetikilo kwenda konjila yo okusangaesulilo.
3. Ovihandeleko vyendisa ekalo lyuta, lye kalo kwenda ekalo lyevilikyo lyo wiñgi.

Ocinimbu 205
(Etepululo kelingo lyovikele etu)

Omanu vatata ofeka ava, ukwahuta, Ohundahululi, vakwete esilivilo kolovihandeleko vyupange ko kupopya, kelongiso koluyaki lyo kulinga ovipange kwenda kovipange vyavo.

OCIPAMA III
ETEYWILO YOFEKA YOSI KWENDA ONGONGELA YASWALĀLI

Ocinimbu 206
(Eteywilo yofeka)

1. Eyakelo lyofeka likwete olonjila lye kutata Uvyali kwenda ombembwa, yofeka. yosi kwenda yongusu yovihandeleko kwenda, okufetika konepa eyi, yovihandeleko kwenda yokutata cosi cowiñgi, okuseleka ekalo kwenda etatiyo lyowiñgi, lyevi vivi kwenda elunguko vikwavo vyokilu ale vyokosi, kwenda ekalo vyesimilo vyowiñgi, kolonjila yocikanda kwenda yovihandeleko.
2. Upange kwenda esokiyo lyaswalāli vofeka yilingiwa lukwamo wocihandeleko.

Ocinimbu 207
(Aswalāli vofeka Yongola)

1. Ongusu yuta lye feka, onepa imwe ikasi osimbu yosi okutata feka, kwenda kayikwete omunga lye wiñgi, likwete olonepa yalwa kwenda likwete esumbilo kolosoma kwenda ku soma wofeka ndomo cikasi kocikongamela lyovihandeleko kwenda kolonepa vikwavo wofeka vikasi.
2. Ongusu yuta lye Ngola vosi vasangawa konepa eyi, vacitiwa ko feka lye Ngola kwenda ekongelolyavo limosi lika kofeka yosi.
3. Ocihandeleko ikwatisa ke kongelo kwenda kelngilo, ke sumbilo, ke pongiyo kwenda kovipange yo ngusu yuta ko tembo yo mbebwa kanyali yuyaki.

Ocinimbu 208
(Eteywilo Lyofeka Kwenda Uswalāli)

1. Eyakelo lyofeka kwenda lye manu, lya sesamela ko wiñgi lyosi lye Ngola.
2. Upange lyuta Ilingiwa ko cihandeleko, ikapa olonjila lye kwendisa ofeka.

**OCIPAMA IV
ELAHULULO LYOMBEMBWA KWENDA**

**Ocinimbu 209
(Elikuminyo lyokusokisa Ombembwa)**

1. Ohuminyo lye sokiyo ikwete olonjila lye kutata kwenda okukapa ombembwa ko manu, otata olonjo yomanu lovina vyavo, vana valinga lavi ndomo vikasi kovihandeleko.
2. Ekongelo kwenda ndomo olonepa vyekwatiso lye wiñgi, vyendisiwa kovihandeleko.

**Ocinimbu 210
(Akwenje Velombe)**

1. Ondavululi lyofeka onepa imwe yetatiyo, y kayikwete omunga lye wiñgi, onjila yaye okutata ofeka ke sumbilo lye vihandeleko.
2. Vyosi vikasi kondahululi, omanu vacitiwa kofeka yo Ngola.
3. Ocihandeleko vikongela kwenda vyendisa ohundahululi lye feka.

**OCIPAMA V
EKWAMO LYEKOLISO YUMBYALI**

**Ocinimbu 211
(Ekoliso Lyutato Uvyali)**

1. Etatiyo lya Nguvulu likwete olonjila vimwelyokuseleka ekalo lyowiñgi kumwe cekandu vyalitokeka, kwenda epañelo likwavo kwenda etayo kwenda kesumbilo lyocikanda kwenda kovihandeleko, kwenda kepinyanyulo ofeka Congola okasi.
2. Etatiyo lya Nguvulu vikwete olonepa vyesimilo kwenda vyetatiyo lya Nguvulu.
3. Ekongelo kwenda ndomo opisa kovaso cikasi kocikongamela lyovihandeleko.

**Ocinimbu 212
(Oloseketa vyukulihiso kwenda Ekoliso Lyumbyali)**

1. Olonepa yekulihio kwenda lyetatiyo, olonepa vimwe vivanjilya ekulihio kwenda okusokolola ndomo Nguvulu otatiwa oco ombembwa ikale ko wiñgi.

2. Ovihandeleko vyendisa, kwenda vivanjilya ovipange vyesimilo kwenda vyo kutata.

**OCIPAMA VI
UKWAKWECA ESUNGA**

**Ocinimbu 212-A
(Ukwakweca Esunga)**

1. Ukwakesunga omunu umwe okwete upange yo kutata olomoko lyo wiñgi wofeka kolonjila yekuliho lye sunga kwenda ndomo cikasi okwendisa omanu.
2. Ukwakesunga kwenda ukwakesunga lyavali vañgila levilikiyo lyonjo lyovihandeleko ke noliho yolomunga valinga upange.
3. Ukwakesunga kwenda ukwakesunga lya vali vatumala ko mangu ko vaso lya soma lyonjo lyovihandeleko kolotembo lyanyamo lya talo.
4. Omanu vasesamela okutwala evi vivi vina kavikwete ongusu lyo kukwamamako litumiwa kolonepa vyava valela okusemulula vyevi vivi.
5. Ovipange vyakwakesunga kavitalamela etumilo la umwe okasi kovihandeleko.
6. Olonepa vyava vasongola omanu kwenda vakwavo vakwete okuvangula lyu ukwakekanga oco ovitangi vimwe vikale kesulilo.
7. Anyamo osi vilingwa asapulo lyovipange vyosi vyalingiwa nñó ketumiwo lya soma lyofeka, konjo yovihandeleko kwenda konjo yevanji-liyo-wofeka yosi.
8. Ovihandeleko vipopya ovipange vikwavo kwenda ndomo ukwakesunga amisa ko kovaso.

**OCILUKE VI
USOMA USANGIWA POKATI KOMBONGE**

**OCIPAMA I
OLOHUNDO VOCALO**

**Ocinimbu 213
(Oloseketa vyusoma pokati kombonge)**

1. Ekongelo lya Nguvulu ko Mbala likasi ke fetikilo lya kutepa olonjila lya kwendisa omoko lyombala ndomo vikasi kovihandeleko.
2. Olonjila yokulikongela ko moko lya mbala vyevi: enyoliwo lya mbala, akulu lyolosoma kwenda olonjila vikwavo vikasi kovihandeleko.
3. Oco kacinene epese katendelo 1, ko vaso lya kulinga enoliho lya Mbala, olonjo lyolosoma ko Mbala vayeva ndomo olonjila vyaco vyendela kwenda etatiyo lya manu vatava kefetikilo lyesimilo likwavo lyokwendisa, lyocili, lyovihandeleko, lyesimilo lyomanu kwenda lyokutata onjogole lyomanu kwenda okutata olomoko lyesimilo vikasi vyataviwa vyumunu, vyalisoka, yonjogole yomanu kwenda yokusongwila, kolonjila yocikanda kwenda yovihandeleko.

**Ocinimbu 214
(Ohundo Yokukwataa omoko yokutepisa)**

1. Omoko lya mbala likwete omoko lye nolihio lya mbala oco vyendise ndomo ovihandeleko vipopya kesilivilo lya manu ke sapulo lyavo.
2. Okwamako lovihandeleko lya mbala ndomo vya kongoliwa vyendisa olombongo kwenda ovina vyo simbu vikasi kovihandeleko.
3. Efetikilo lyokwendisa vikasi ko nimbu vikapiwa kolone lyosi lya Mbalala, kolonjila lyovihandeleko oco kavinyole evi vikasi ale kocikongamela lyovihandeleko.
4. Olombongo vyanoliwa ko Mbala vilimbukila ketumilo lya Nguvulu, olofuka kwenda ecelo vikwavo vikasi kovihandeleko.

Ocinimbu 215
[Okweca]

Ocinimbu 216

(Ohuminyo yokunõla usongwi wombonge wove)

Enoliho lye Mbala likwete omoko lye kwenda ke kanga oco valinge ovipange vyavo, ndomo vikasi kovihandeleko.

Ocinimbu 217
(Olotalakiya kolombonge)

1. Enoliho lye Mbala ya sesamela ko omanu vana vo feka vakasi kolonepa imwe yofekakwenda vaseleka esimilo lyosi limwe vitunda konele ikwavo, kovaso yolonepa yaco mwele vakasi kovaso yokusongwila omanu.
2. Esokyo lenoliho lye Mbala kwenda olonepa vikwavo vikasi kovihandeleko, kolonjila lyetepiso.
3. Ovihandeleko vipopya ati esilivilo lye noliho lye Mbala vikwate ale visandiliye olombongo vyavo oco valitepele la Nguvulu kwenda lenoliho lye Mbala, casesamela okusemulula olonjila vyaco lenoliho kwenda olonjila yokusandilya olombongo oco vikale kepeselo.
4. Enoliho lye Mbala likwete olomoko vyaco kovihandeleko.

Ocinimbu 218
(Akalo Yolotalakiya Vombonge)

1. Enoliho lilingiwa kolombala lye feka.
2. Okuvanja ekalo kwenda ndomo Ombala lye kukwamamako lyasesamela okukapa enoliho ko Mbala.
3. Ocihandeleko civangula volonjila yatendelo lye Mbala lye sokiyo lye feka.

Ocinimbu 219
(Atepivo vyupange)

Enoliho lye Mbala likwete, kolonepa vikwavo kwenda kolonjila yovihandeleko, eca kolonepa lyelongiso, Kuwayele, ko Ngusu, ovava, ovimaleho vyepya kwenda vyolupale, Ekalo, kwenda elomboloko, Ocendelo, evi vyo simbu, kwenda esapulo ekalo lyokulinga cimwe kwendokulisa etimba, onjo, Onjo yekwatiso, Okutata omanu, ofela kwenda okweca uwayele, okutata una Olanda, okweca onjila yokwamamako kovipange kwenda

komwenyo, okuhandeleka ossi, ondavululi lyo mbala, okulikwata olo-munga kolonepa yava vayongola okulinga upange.

Ocinimbu 220
(Ocitumālo Colotalakiya)

Enoliho lyo Mbala likwete vikwavo kolovihandeleko ecela kelongiso, Ko mwenyo, ko Ngusu, ovava, evi vyo simbu, Ekalo, Eyendelo kwenda esa-pulo ekalo lyokulinga cimwe, elola, onjo yo kulinga vyosi via sesamela kolomwenyo vyo manu.

1. Esokiyo lyenoliho lyasesamela okulikongela oco vakwate olomoko kwenda soma lyenoliho.
2. Olonepa vyaco ikwete evi vanoliwa kolonele lyenoliho ndomo olonjila vyaco vipopya.
3. Onepa lyava valingamga ovipange vyevi via soma kwenda ukwasoneho valikapiwa konjo yenoliho.
4. Soma yenoliho eye uwatete kenoliho.
5. Okulisoneha kenoliho olomunga vyowiñgi vikwete vo omoko lyo kufetika ale komanu vakwavo ndomo cikasi kovihandeleko.

Ocinimbu 221
(Evindiyo ye songolo)

1. Enoliho lyo Mbala likwete evindiyo lesongwilo lya Nguvulu.
2. Evindiyo lyo kwendissa ke noliho lyo Mbala vikasi kevanjelo lyovihan-deleko kolonepa vyava vanoliwa kovihandeleko.
3. Okusya olonepa lyenoliho, momo nda lyapita ko kunola, lya sesamela ño kovilinga kavyasesamele.
4. Enoliho lyo Mbala litava okusanga vimwe vyalingiwa, kavikali ciwa kovipange vyava vakwete omoko.

Ocinimbu 222
(Okulikwata omunga kwenda ekwatiso)

1. Lesapulo lya Nguvulu enoliho lyo Mbala lyasesamela okulikwata omunga kolonepa vyenoliho oco vimwe vitepulule oco Ombala yende kovaso.
2. Ocihandeko ikwata omunga kwenda esokiyo lyenoliho, ikwata kolonjila lyo moko voweca.

**OCIPAMA II
OLONJO YOMO YO FEKA**

**Ocinimbu 223
(Okulimbuka)**

1. Nguvulu olimbuka ovipange vyolonjo vyofeka vyapangienda kavikapa ovitangi kocikongamela lyovihandeleko.
2. Elimbuko lyonjo lyofeka otuma esapulo oco olonepa vikwavo vikumbile kovipange vyavo, vilingienda ke sokiyo lyolonjila lye wiñgi wofeka vana kavikasi kovihandeleko kwenda le sumbilo lyomanu.

**Ocinimbu 224
(Olosoma lye feka)**

Olosoma lye feka, omanu vamwe vakwete omoko lye sokiyo yolonjila lye Mbala kolonjila lye kusumbila ocikongamela co vihandeleko.

**Ocinimbu 225
(Okweca, okutela kwenda esokiyo)**

Ecelo, Etelo, Esokiyo lye kutata olonjo yolosoma lye feka, onjo lye wiñgi lya Nguvulu kwenda onjo lyenoliho, olosoma wofeka vyendisa kolonjila lyovihandeleko.

**OCILUKE VII
OLOHUMINYO VYOCIKANDA**

**OCIPAMA I
ETATIYO LYOCIKANDA**

**EPULUVI I
OLONEPA VYAVELAPO**

**Ocinimbu 226
(Ovisila Vyocikanda)**

1. Omwenyo lyovihandeleko lye pange lya Nguvulu kwenda lo moko lye Mbala ityama ndomo cikasi kocikongamela lyovihandeleko.
2. Kavipitiwi ovihandeleko kwenda vina vyongola olonjila yovihandeleko.

**Ocinimbu 227
(Esulilo Lyelahululo)**

Vitatiwa vyosi vina vipitisila ohali ale vinena ombwanja ndomo evi vikasi kolonjila evi:

- a)- Ovipange vimwe;
- b)- Akundilo kolofeka viñgiviñgi;
- c)- AOkuvanja ocikangamela lyovihandeleko;
- d)- Epulilo.

**EPULUVI II
ELALIKOLYOKUTATA KAYIMOLEHA**

**Ocinimbu 228
(Elahululo Lyovisila Vyocikanda)**

1. Soma wofekaokwete omoko lyo kupinga konjo lye kanga elaliko lyetatiyo lyo vihandeleko lyocikongamela lyocili lina lyakapiwa kesapulo lyolofeka vikwavo lyakapiwa oco vakape ondimbukiso.
2. Citava okupinga ndomo ovihandleko vimwe vikasi kwenda ikapiwa kolomunga 1/10 konjo lyovihandeleko lyu pange.
3. Okuvanja elaliko lyo vihandeleko vyva sesamela okupinga kolotembo lya zo lyeteke okupisa ke tambulo lyovihandeleko.
4. Onjo lye kanga ikwete otembo lye kwi akwala kepingilo lya soma wofeka ale kolomunga lye 1/10 valinga ovipange.

**Ocinimbu 229
(Ovipangelo VyElahululo)**

1. Kacitava okutuma ale okukapa ondimbukiso kovihandeleko vyva pingiwa konjo lye kanga nda kavapopele lacimwe.
2. Nda onjo lye kanga lya sapula ovihandeleko kavisilivila kelikuminyo lyofeka vikwavo vityukiwa konepa yataviwa.
3. Katendelo lya pita ovihandeleko lyapopiwa lolofeka vikwavo, kavitava okutundisa ocihandeleko caco otembo imwe andi onepa yataviwa kayavanjele.

4. Nda ovihandeleko lyaco lyataviwa, lyapongoloka, citava soma wofeka kwenda olomunga lyo wiñgi vya sesamela okupitulula okuvanja kovihan-deleko lyaco.

EPULUVI III

ELALIKOLYOKUTATA KAYIMOLEHA KWENDA YO VASO

Ocinimbu 230
(Esunguluko)

1. Onjo lye Kanga ovanja asapulo lyo ngusu lyovihandeleko lyolonjila yalwa.
2. Citava okupinga konjo lye kanga asapulo kayapwile komanu ava:
 - a)- Soma yo feka;
 - b)- Akwi lyolomunga lyo wiñgi yonjo yovihhandeleko valinga upange;
 - c)- Olonepa lyolomunga;
 - d)- Uvajiliyi lyo feka;
 - e)- Ukwakesunga;
 - f)- Olonepa lyava vapopela ofeka.

Ocinimbu 231
(Ovitangi VyElahululo kavyelekiwile)

1. Esapulo lyovina vimwe okuti kavisangawa vocikanda yikwatañgo ongusu eci yifetika okukwamiwa ndocihandeleko kwenda yisitika ovihandeleko vina vyalulikiwile ale.
2. Esapulo lyovihandeleko kayipitilile enene ongusu lyo kwiñgila okulinga upange kwenda olonjila ikwavo vyatyukila.
3. Vyosi visilivila viselekiwa okupisa ño nda onjo lye kanga wavanja okuti esapulo lyaco kayikwete esilivilo.
4. Nda etatiyo lye kanga, ekwamilo likwavo onjo lye kanga ikwete omoko lyo kukapa ovihandeleko kayapitile kolonepa vimwe ndomo vikasi kolonimbu lya 1 kwenda lya 2 yonepa.

Ocinimbu 232
(Ovisila VyOcikandakavyalekiwile)

1. Onjo lye kanga ikwete omoko lyo kupinga esapulo lyovihandeleko ke kongelo soma yo feka, olomunga lya talo vakasi okulinga ovipange kwenda uvajiliyi lyo feka.

2. Nda lyavanjiwa ekambo onjo lye kanga otuma esapulo kolonepa vikwavo oco vasitike ekambo.

**OCIPAMA II
EKONOMWUISO LYESOKIYO**

**Ocinimbu 233
(Onjongole Lyekonomwiso)**

Efetikilo lye pitululo lyocikanda litunda ku Soma Yofeka kwenda onepa lyatatu lyolomunga Lyonjo lyovihandeleko valinganga ovipange.

**Ocinimbu 234
(Etavo kwenda Etaliso)**

1. Epongoloko lyovihandeleko vitaviwa kolomunga lya 2/3 valinga upange.
2. Soma Yofeka kacitava okutona esapulo Lyovihandeleko kwenda epi-tululo Lyocikanda, osimbu Onjo Yekanga Kayivanjele.
3. Esokiyo lyocikongamela lyovihandeleko vitaviwa kesapulo imosi lyovihandeleko.
4. Ocikonggamela lyocihandeleko kesapulo lyokaliye itumiwa kovihan-deleko lya pongolokiwa.

**Ocinimbu 235
(Otembo yisukiliwa)**

1. Onjo lyovihandeleko ikwete omoko lyo kuvanja ocikogamela lyo vihan-deleko vyapita kanyamo lya lo lyafetikila okulinga upange.
2. Onjo yovihandeleko ikwte omoko lYokukwataaa oltembo lyosi okuvanja epitulo lyolomunga vya 2/3 vikais okulinga upange.

**Ocinimbu 236
(Otembo Yepongiyo)**

Epongoloko lyovihandeleko vyasesamela esumbilo evi:

- a)- Esumbilo lyumunu;
- b)- Uyele kwenda omunga yo feka;
- c)- Onjila yo feka;
- d)- Ekalo imosi yo feka;
- e)- Omoko yeka iwa;
- f)- Ekalo lyomanu vosi;

- g)*- Etepiso lya Nguvulu kwenda yolonembele;
- h)*- Etavo, eseko, yotembo imwe kovaso lyo kunola olonepa wofeka kwenda enoliho lyo Mbala;
- i)*- Ekalo lyonjo lye Kanga;
- j)*- Etepiso kwenda okutavava olonepa yuvyali;
- k)*- Ekalo yombala.

Ocinimbu 237

(Otempo Yovina vikwavo visukiliwa)

Kolonjila yekalo yuta kwenda ekalo lya kukala ale ekalo lya kukala konjo kacitava okupongolola ocikongamela lyovihandeleko.

OCILUKE VIII

OMBANGULO LYASULAKO KWENDA VINA VIKAPONGOLWIWA

Ocinimbu 238

(Efetikilo Lyocipango)

Eswiso Lyofeka Yongola yiñgila vupange wāhe keteke lyetaliso kowiñgi vocihandeleko catyamela kumbyali, kwenda kakuli etateko kovisoko vikamōliwa.

Ocinimbu 239

(Ekalo lyovihandeleko vyapita)

Ocikele lyosimbu, eskiyo lilo lipiñgala, handi yikasi lokukwamīwa-cinene, okuti kayinena etateko vOcikandalilō.

Ocinimbu 240

(Onjango Yinene Yofeka)

Otembo yolondingupange vyonjango yinene yofeka yafetika eci Ocikan-dalilo lyongola lyalulikiwa vofeka kwenda yenda toke kepuluvi olondin-gupange vyanōliwa vocela vatambula ovitumālo vyavo vyupange.

Ocinimbu 241

(Ombyali Wofeka)

1. Ombyali Wofeka wakala ale kupange wāhe eci Ocikandalilo lyalulikiwa vofeka yongola, kwenda oko akala toke eci Ombyala Wofeka atambula ocitumālo cofeka kocela anōliwa komanu vofeka.

2. Kefetikilo lyekalo lyOcikandalilo, Ombyali Wofeka eye okasi kovaso yunguvulu, cavelapo kokweca ovitumālo vyoloseteka kolondingupange eye anōla kwenda oco ovo valinge upange wavo lutate walwa okukwama ovikele kwenda ovihandeleko vyOcikandalilo.
3. Toke vocela cikwavo ndomo cikasi vocikanda cofeka, ocikele Combyali Wofeka okunōla kapiñgālawofeka.
4. Epondolo kwenda upange woseketa yetepiso yofeka, ndeci vo ovikele vinene kovaso yoloseteka vyuvyali kwenda onjo yetepiso vikwavo lutate walwa ovikele vyOcikandavyofeka.

**Ocinimbu 241-A
(Elisoneho Velivulu Lyocela)**

Kokukwama ciwa ocihandeleko, vOcinimbu 107.º-A, nda kakuli ndomo omanu vatambula Ukanda wonduku yavo, citava okuti elisoneho velivulu lyocela yofeka yilingiwa vocitumālo combonge yove ndaño kakusangienda upange wokutata ukanda wonduku.

**Ocinimbu 242
(Elulikiwo Lyocela pokati kovambo)**

1. [Okweca].
2. Elulikiwo lyocela pokati kovambo yisangiwa vocihandeleko, yisapwila ndomo elulikiwo lyenda, etungo lyaco kwenda elulwo lyapondolo aco.

**Ocinimbu 243
(Etateko Lyasombisi kokunōliwa)**

Okunōliwa kwasombisi vyonjo yesombiso yavelapo yilingiwa lutate walwa oco citave okutateka okunōliwa onjanja yavali.

**Ocinimbu 244
(Ongecelo)**

Citava okweca ongecelo akandu kaswalāli, kosedeka yeteywilo yofeka kwenda ovilinga vikwavo vikwama ekalo lyaco, vyeciwā vo akandu vyo-londingupande vyoseteka yeteywilo, yuswalāli kwenda olondingupange vyosi vapanga akandu aco kuyaki yinene ofeka yakwata kwenda yakwata esulilo vulima wa 2002.

Yamwīwa lavosi kwenda yalulikiwa konjango yinene yofeka, veteke lya 21 lyasusu vulima wa 2010 kwenda, kovaso yaco, epondolo lyonjango

yesombiso yinene n.º 111/2010 lya 30 yasusu, keteke lya 3 lyakayovo vulima wa 2010.

Ombyali Wonjango Yinene Yofeka kwenda Yesokiyo, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Ombyali Yinene Yofeka, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**OCITOKEKO I
EPANDELA LYOFEKA**

Epandela lyofeka yikwete avala avali vyakapiwa yimwe kilu yikwavo kombwelo. Onepa yokilu yikusuka kwenda onepa yombwelo yitekāva kwenda vilomboloka cimwe:

- a)- Onepa Yikusuka: Osonde yomanu vafa okuteywila ofeka kotembo yokuyaka cikolono, okuyaka eyovoko lyofeka kwenda eteywilo lyofeka lilo;
- b)- Yitekāva – Yimõlisa África.

Pokati kepandela, tusanga ko elola limwe, ondimbukiso lyolondingupange kwenda olovenda vyokutunga ovina, tusanga vo otana, ondimbukiso yolongunja, lyovina vitunda kovapya kwenda uyaki wovota, kwenda tusanga vali olumbungululu, ondimbukiso yekwotiso pokati kolofeka kwenda lyokuyova.

Elola, otana kwenda olumbungululu vikwete evala lyungolo, yimõlisa uwasi wofeka.

OCIKANDA COFEKA CONGOLA

Yamwīwa lavosi kwenda yalulikiwa konjango yinene yofeka, veteke lya 21 lyasusu vulima wa 2010 kwenda, kovaso yaco, epondolo lyonjango yesombiso yinene n.º 111/2010 lya 30 yasusu, keteke lya 3 lyakayovo vulima wa 2010.

Ombyali Wonjango Yinene Yofeka kwenda Yesokiyo, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Ombyali Yinene Yofeka, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

OCITOKEKO II OCILIMBU COFEKA

Ocylimbu Cofeka co Ongola yalingiwa lelola limwe kwenda esoneho lyepungu, okafe kwenda utele, vilekisa olondingupange kwenda olovenda vyaco vinene vyetungo, olongunja kwenda okulya kutunga kovapya vyaco. Koviva vyosi twamõla, kuli elivilu limwe lyayikuka, ondimbukiso lyelilongiso kwenda lyekalo lyetu, utanya yikasi lokufetika okutwa yimõlisa ofeka yokaliye. Pokati kuli otana yimwe kwenda etemo, yimõlisa upange kwenda efetikilo lyuyaki wovota. Kilu lyaco kuli olumbungululu, ondimbukiso yekwatiso pokati lakati yolofeka kwenda eyovoko.

Konepa yombwelo kuli onepa yimwe vasonehako hati «Ofeka Yongola».

Yamwīwa lavosi kwenda yalulikiwa konjango yinene yofeka, veteke lya

21 lyasusu vulima wa 2010 kwenda, kovaso yaco, epondolo lyonjango yesombiso yinene n.º 111/2010 lya 30 yasusu, ketekete lya 3 lyakayovo vulima wa 2010.

Ombyali Wonjango Yinene Yofeka kwenda Yesokiyo, *Fernando da Piedade Dias dos Santos.*

Ombyali Yinene Yofeka, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

OCITOKEKO III

OHUNDO YOFKA

«Angola Avante»

Ó Pátria nunca mais esqueceremos
Os heróis do 4 de Fevereiro
Ó Pátria nós saudámos os teus filhos
Tombados pela nossa independência
Honrámos o passado, a nossa história
Construímos no trabalho o homem novo
Honrámos o passado, a nossa história
Construímos no trabalho o homem novo

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Levantemos nossas vozes libertadas
Para a glória dos povos africanos
Marchemos combatentes angolanos
Solidários com os povos oprimidos
Orgulhosos lutaremos pela paz
Com as forças progressistas do mundo
Orgulhosos lutaremos pela paz
Com as forças progressistas do mundo

O CIKANDA COFEKA CONGOLA

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Yamwíwa lavosi kwenda yalulikiwa konjango yinene yofeka, veteke lya 21 lyasusu vulima wa 2010 kwenda, kovaso yaco, epondolo lyonjango yesombiso yinene n.º 111/2010 lya 30 yasusu, keteke lya 3 lyakayovo vulima wa 2010.

Ombyali Wonjango Yinene Yofeka kwenda Yesokiyo, *Fernando da Piedade Dias dos Santos.*

Ombyali Yinene Yofeka, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

ASONEHI WOCIKANDA

Fernando da Piedade Dias dos Santos – Ombyali Wonjango Yinene Yofeka kwenda Yesokiyo, João Manuel Gonçalves Lourenço – Okambyali lya 1 wo cijango Cofeka, Joana Lina Ramos Baptista – Okambyali lya 2 wo cijango Cofeka, Ernesto Joaquim Mulato – Okambyali lya 3 wo cijango Cofeka, Pedrito Cuchiri – Okambyali lya 4 wo cijango Cofeka, Carlos Magalhães – Oseketa ya 1 yetandu wo cijango Cofeka, Emília Carlota S. Celestino Dias – Oseketa ya 2 yetandu wo cijango Cofeka, Carlos de Oliveira Fontoura – Oseketa ya 3 yetandu wo cijango Cofeka, Raúl José Barcelos – Oseketa ya 4 yetandu wo cijango Cofeka, Abílio J. A. Kamalata Numa, Adão Campos Congo, Adão Cristóvão Neto, Adélia Maria Pires C. de Carvalho, Adelino Marques de Almeida, Adriano Sofia Cacuassa Bento, Adriano Botelho de Vasconcelos, Adriano Mendes de Carvalho, Afonso Domingos Pedro Van-Dúnem, Afonso Maria Vaba, Afonso Moraes Kuedi, Ágata Maria Florinda Mbaka Raimundo, Agostinho Ndjaka, Albertina Cungingomoco Muxindo, Albertina Teresa José, Alda Juliana Paulo Sachiambo, Alfredo Berner, Alfredo Furtado de Azevedo Júnior, Alice Paulino Dombolo Chivaca,

Almerindo Jaka Jamba, Amaro Cacoma da Silva, Ana Maravilha Borges A. Fernandes, Ana Maria de Oliveira, Ana Maria Manuel J. Taveira, Anabela M. dos Santos Alberto, Anabela Trindade J. da Silva, Aníbal João S. Melo, António Filipe Tchiyulo Jeremias, António D. Ventura de Azevedo, António dos Santos França, António Francisco Cortêz, António F. Ferreira Júnior, António Sambuquila, Armando Dala, Aurora Junjo Cassule, Bento Joaquim S. Francisco Bento, Bernarda G. Martins H. da Silva, Bornito de Sousa B. Diogo, Carlos Alberto Ferreira Pinto, Carlos Francisco Conde, Carlito Roberto, Carolina Cerqueira, Carolina Cristina Elias, Cassongo João da Cruz, Catarina Pedro Domingos, Clarisse M. M. Caputu, Cesaltina da Conceição Major, Constantino M. dos Santos, Cristóvão Domingos F. da Cunha, Daniel António, Delfina Helena Inácio, Demóstenes Amós Chilingutila, Deolinda O. P. S. Vilarinho, Desidéria H. Ndakhupapo, Desidério G. M. K. Wapota, Diogénés do E. Santo Oliveira, Domingas P. F. Damião, Domingos Damião Neto, Domingos Manuel Nginga, Domingos Martins Ngola, Domingos Paulino Dembele, Domingos V. Rafael Mate, Dumilde das Chagas Simões Rangel, Edith Livila V. Lissimo Manuel, Eduarda M. Nicolau S. Magalhães, Eduardo Kuangana, Elias Satyohamba, Elisa Fernanda Vihemba, Emílio José Homem Gomes, Ernesto Fernando Kiteculo, Eufémia Hambeleleni, Eufrazina M. M. Teodoro Paiva, Eufrazina Teresa C. L. G. Maiato, Eulália Maria Alves Rocha da Silva, Fabrice Alcebíades Maieco, Faustina F. Inglês de A. Alves, Feliciano Lizana Ozar, Felisbina Bento dos Santos, Fernando José de França D. Van-Dúnem, Fernando Faustino Muteka, Filipe Domingos, Francisco José Ramos da Cruz, Francisco Magalhães Paiva, Francisco Sozinho Chiuissa, Garcia Vieira, Gerdina Ulipamue Didalewa, Guilherme Cango, Guilhermina Fundanga Manuel, Gustavo Dias Vaz da Conceição, Inês Baca Cassule Camele, Inocência de D. F. de Moraes, Irene Alexandra da Silva Neto, Isabel Helena da Costa Dala, Isabel J. Miguel S. Peliganga, Isabel Nlandu Morena, Jacinto dos Santos José, Jeremias Dumbo, João Baptista Domingos, João Baptista Ngandagina, João Bernardo de Miranda, João de Almeida A. Martins, João Fernando Mucanda, João Marcelino Tchiypinge, João Manuel Pinto, João Muatonguela, Joaquim Wanga, Job Pedro Castelo Capapinha, Jorge Marques Bela, José Augusto, José Diogo Ventura, José Domingos Francisco Tuta, José Eduardo Carmo Nelumba, José F. Tingão Pedro, José Gabriel Paiva, José Mangovo Tomé, José Mário Katiti, José Miúdo, José Pami, José Samuel Chiwale, Josefina Pandeinge Haleinge, Judite Kaiovola, Julião Francisco Teixeira, Julião Mateus Paulo,

Júlio M. Vieira Bessa, Júlio Tungu, Leonora Mbimbi de Morais, Lopo F. Ferreira do Nascimento, Lourenço Diogo Contreiras Neto, Lucamba Paulo, Lúcia Maria Tomás, Luís Domingos, Luís Reis Paulo Cuanga, Luís Wachihassa Maiajala, Luzia P. de S. Inglês Van-Dúnem, Manuel Figueira Kalunga, Manuel L. Rocha da Silva, Manuel Pedro de Oliveira, Manuel Teodoro de Jesus Quarta, Manuel Saviemba, Marcelina Huna Alexandre, Mártires Correia Víctor, Maria Ângela T. de A. S. Bragança, Maria Buitti Makuala, Maria Carolina M. F. M. Fortes, Maria de Assunção Vahekeny do Rosário, Maria da Conceição Wimbo Pinto, Maria de Fátima Munhica António, Maria de L. S. Abanbres Veiga, Maria Eulália A. Camilo, Maria Isabel, Maria Isabel M. Mutunda, Maria José, Maria Júlia de C. Ornelas, Maria Madalena da C. Narciso, Maria Rosa de Lourdes, Maria Sebastião I. Jerónimo, Maria Sebita João Pertence, Mariano Paulo A. Afonso, Marta B. do Carmo Issungo, Mateus Isabel Júnior, Meneses Clemente Cambinda, Miguel Maria Nzau Puna, Miraldina Olga Marcos Jamba, Monteiro Pinto Kapunga, Natália A. Abílio Dobia, Norberto Fernandes dos Santos, Ngola Kabangu, Nuno dos Anjos C. Albino, Nzuzi Makiese Wete, Nimi a Simbi, N'Zola Pierre Mamona, Palmira D. Pascoal Bernardo, Palmira Leitão Barbosa, Panzo Joaquim, Paulo Gime, Paulo Teixeira Jorge, Paulo Pombolo, Pedro Diavova, Pedro Domingos Peterson, Quintino António Moreira, Raúl Augusto Lima, Raúl Manuel Danda, Regina Eduardo Tchipoia, Roberto António Víctor Francisco de Almeida, Rodeth Teresa M. Gil, Rosa Pedro Afonso Garcia, Rosália Sandalawa Kapamba, Rosária Ernesto da Silva, Rui Luís Falcão Pinto de Andrade, Ruth Adriano Mendes, Sabina Napol, Sabonete Muancopotola, Samuel Daniel, Sapalo António, Sara Luísa Mateus, Serafina Miguel Emília Pinto, Sérgio de Sousa M. dos Santos, Sérgio Luther Rescova Joaquim, Simão Geremias Boa Carroba, Sónia Moisés Nele, Suzana Pereira Bravo, Silvestre Gabriel Samy, Teresa de Jesus Cohen dos Santos, Teresa Jorge Pinto, Tomás Simão da Silva, Tito Chimona, Valeriano Chimo Cassauié, Vasco Pedro José, Víctor Pedro kwenda Victória Manuel da Silva Izata.

Kesokolwiso kuli: Beatriz Aurora Fernandes Salucombo kwenda Fernando da Costa Andrade.

VAKWANGONGELA YUPANGE

Carlos Maria da Silva Feijó – Usokiyi, António Rodrigues Afonso Paulo – Kapiñgala Yusokiyi, Adão Francisco Correia de Almeida, Cremildo José Félix Paca, João Maria Poongo, José Octávio Serra Van-Dúnem, José António Lopes Semedo, Sihanouk L. Fortuna, Marcy Cláudio Lopes, Rosa Branca da Cunha Cardoso, Rosa Maria Fernandes Guerra, Solange Romero de Assis Machado Pereira, Casimiro Calei, Armindo Moisés Cassessa, Cláudio da Conceição Henriques da Silva, David Alberto Já, Lopes Toni do Nascimento N. Malanje, Gongo João Pedro kwenda Manuel Moreira Pinheiro.

Valingavo upange waco: Adérito Belmiro Correia kwenda Manuel Neto Costa.

Ombyali Wonjango Yinene Yofeka kwenda Yesokiyo, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Ombyali Yinene Yofeka, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

“Ekanga Lyocikanda likwete esilivilo lyalwa ketungo kwenda kesuñgamiso Lyuvyali wovikele kwenda akisiko, keteywilo Lyocihandeleko Cocikanda kwenda kokuteywila vo ombwanja pokati kowiñgi.”